

lennettiin
Kaupunkiin
19.7.1999
Jaane Pirelli

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Arkeologinen tutkimuskaivaus
syyskaudella 1985

Raportti kenttätyövaiheen ja
alustavien jälkitöiden päättyessä

Lasse Laaksonen - Olli Immonen
31.12.1985

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ARKEOLOGISET TUTKIMUKSET
SYKSYLLÄ 1985

0. TUTKIMUSRAPORTIN LAATIMINEN JA SEN TARKOITUS

Tämän raportin tarkoituksena on selostaa syksyllä 1985 Lappeenrannan linnoituksessa suoritettuun tutkimukseen liittyvät tavoitteet ja työn suoritustapa sekä tutkimustilanne kenttätyövaiheen ja alustavien jälkitöiden päättyessä. Tavoitteena on niin ikään ollut antaa alustavia tietoja kaivauksen kulusta talteen otettujen näyteaineistojen jatkotutkimuksia varten.

Varsinaisen kaivausraportin aikaansaaminen ajoittuu vuoden 1986 puolelle jo siitäkin syystä, että kaivaus on toisen tutkimusalueen osalta vasta puolivälissä ja työ keskeytyy talvikaudeksi 1986 alkaakseen uudelleen vasta toukokuussa.

Raportin tekstiosan on kirjoittanut Lasse Laaksonen. Muun aineiston on valmistanut ja toimittanut Olli Immonen.

1. TUTKIMUSTYÖ JA SEN TAVOITTEET

1.1 Linnoituksen korjaustyöt

Lappeenrannan linnoituksessa on suoritettu suojeltujen kiinteiden muinaisjäännösten, linnoituslaitteiden kunnostamista vuodesta 1976 lähtien. Tarkoitukseen on myönnetty museoviraston kautta työllisyysvaroja kulunut vuosi 1985 mukaan lukien yhteensä 6.060.000 mk. Vuonna 1985 on käytössä ollut 960.000 mk, jolla on työllistetty 10 kuukauden aikana 8 henkilöä kuukausittain.

Korjaustyöt suorittaa Lappeenrannan kaupungin tekninen virasto museoviraston kanssa tehdyn laskutyöurakkasopimuksen nojalla. Museoviraston puolesta korjaustöitä johtaa arkkitehti Esko Vormala ja niitä ohjaa ja valvoo tutkija Matti Laamanen.

1.2 Arkeologinen tutkimus korjaustyön osana

Linnoitusta kunnostettaessa on koko työn ajan suoritettu tarvittavien arkistotutkimusten ohella kiinteiden muinaisjäännösten tutkimusta myös arkeologisin menetelmin. Linnoitusmäen länsilaidassa on kuitenkin ollut syytä aiempaa laaja-alaisempaan arkeologiseen tutkimukseen muinaisjäännösten laadun ja laajuuden määrittämiseksi sekä alueen käyttö- ja kunnostussuunnitelmien laatimiseksi. Tutkimustyöt on suoritettu osana linnoituksen korjaustyötä.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet

Kaivaustutkimuksen tavoitteena on hyväksytyn työ- ja tutkimusohjelman mukaan selvittää Lappeenrannan kaupungin Ruotsinvallan aikaisesta hallinnollisesta keskuksesta: kauppatorista ja sen viereisistä rakennuksista, jäljellä olevat kulttuurijäämistöt sekä niiden avulla tarkentaa kirjallisten lähteiden perusteella luotua kuvaa kaupungin alkuvaiheista.

Tutkimustyötä on suoritettu linnoituksen länsirinteellä kahdessa vierekkäisessä paikassa, jotka on lähemmin esitetty oheisissa liitekartoissa (karttaliitteet 1 ja 2).

Tulokseen on pyritty suorittamalla arkeologinen kaivaus, jonka yhteydessä sanallisen sekä valokuvien ja kartoin suoritettavan

dokumentoinnin lisäksi on otettu talteen esineellisen jäämistön fragmentit sekä tieteellisesti edustavina näytteinä ravinnon käytöstä muodostunut luuaineisto, makrofossiilinen näytteistö ja satunnaisesti esiintynyt puuaines.

2. KAIVAUSALUE JA SEN TUTKIMINEN

2.1 Tutkittut alueet

Kaivauksessa tutkittu alue sijaitsee Linnoituksen mäen länsirinteessä. Pääasiallisena tutkimuskohteena on ollut alarinteessä sijaitseva entisen torin etelälaita. Sen lisäksi on tutkittu koekaivauksena torin itälaidassa, keskirinteessä sijaitsevaa tasannetta (karttaliite 2; kuvaliite, kuva 2).

Varsinaisen tutkimuskaivauksen (kaivausalue I) pinta-ala oli 101 neliömetriä. Kulttuurikerroksen paksuus on vaihdellut 100 cm - 230 cm (kellarin kohdalla) maanpinnasta laskien.

Koekaivausalueella (kaivausalue II) on avattu tutkittavaa maata 92 neliömetriä ja kaivaussyvyytenä on ollut taso, jossa kiinteä muinaisjäännös on tavoitettu. Kulttuurikerrosta on poistettu 50 - 130 cm.

Kaivausalueitten sijainti on esitetty oheisessa liitekartassa 2

2.2 Tutkimusaika ja työn suorittajat

Kaivauksen kenttätyöt oli ajoitettu suoritettaviksi 1.9. - 20.11. 1985 välisenä aikana. Löytöaineiston käsittely, alustava luettelointi, karttojen piirtäminen ja valokuvien luettelointi on suoritettu 21.11. - 31.12.1985 välisenä aikana. Lopullinen kertomus laaditaan kesällä 1986 kevään 1986 kaivauksen tulosta-

misen yhteydessä.

Tutkimustyössä on ollut kolme kaivajaa ja kenttätutkijana hum. kand. Olli Immonen Etelä-Karjalan museosta. Tutkimustyön suunnittelijana ja johtajana on toiminut tutkija Lasse Laaksonen museovirastosta.

2.3 Tutkimustyöt kenttätyövaiheen jälkeen

Kaivauksen kenttätyövaiheen jälkeen on suoritettu seuraavat aineiston selvittämiseen ja kaivauskertomuksen laatimiseen liittyvät työt:

- näytteiden käsittely ja luettelointi siten, että aineistot voidaan lähettää jatkotutkimuksia varten
- valokuvien luettelointi ja tekstitys
- karttojen puhtaaksi piirtäminen
- esinelöytöjen puhdistaminen ja esiluettelointi

Työt oli ajoitettu suoritettaviksi 21.11. - 31.12.1985. Ne valvoi ja osaksi myös itse suoritti Olli Immonen.

2.4 Tutkimustyön jatkaminen

Arkeologisten tulosten perusteella tutkimustyötä on syytä jatkaa kaivausalueella II, syksyn 1985 koekaivauksen suorittamispaikalla. Työn jatkamisesta on tehty päätös linnoituksen työmaakokouksessa 5.11.1985. Sen mukaan suunniteltu kaivausaika on 2.5.-30.6.1985.6

3. TUTKIMUKSEN ALUSTAVIA TULOKSIA

3.1 Alue I

Varsinaisella tutkimusalueella (alue I) on tärkein syksyllä 1985 tutkittu muinaisjäännös paikalla sijainneen rakennuksen kivinen kellari (karttaliite 3). Se on rakennettu harmaakivestä muuraamalla maaseinämää vasten. Seinät on "slammattu" kalkkilaastilla. Kellarin lattia on ladottu harmaakivestä hiekan päälle. Kellarin länsiseinästä johtavat 4-askelmaiset, kiviset portaat rakennuksen käyttöaikaisen maanpinnan tasolle. Kellarin sisämitat ovat 5 x 4,5 m. Lattiassa on jäännöksiä puisista seinämistä (laareista ?) (karttaliite 4; kuvaliite, kuva 1).

Esinelöytöinä on kaivauksessa saatu talteen mm. noin 25 metallirahaa, joista vanhimmat ovat 1630-luvulta ja uudemmat 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta. Muista löydöistä mainittakoon kaksi ortodoksista "kasteristiä", metallisolkia, sormustimia, ongenkoukkuja, nauvoja ym. metalliesineitä sekä punasavi- ja posliiniastioioden palasia ja liitupiippujen katkelmia.

Alustavan tulkinnan mukaan löydetty kellari saattaa olla peräisin rakennuksesta, jossa 1740-luvulle ajoittuvan kartan mukaan sijaitsi rahatoimikamari (Ränterij Cammaren).

3.2 Alue II

Koekaivauksessa alueella II, mäen keskirinteessä edellisen alueen yläpuolella, on havaittu rakennuskannan jäännöksiä, jotka ovat todennäköisesti peräisin kahdesta tai useammasta eri aikaisesta rakennuksesta. Arkistotietojen mukaan paikalla on

sijainnut mm. raatihuone Ruotsin vallan aikana ja aina 1820-luvun lopulle saakka, jolloin toiminnot siirrettiin uuden kauppatorin (Kauppakatu) varrelle rakennettuun uudisrakennukseen. Myöhemmin, 1800-luvun lopulla sijaitsi entisen raatihuoneen paikalla pitkä varastorakennus.

4. NÄYTEAINEISTO JA SEN KÄSITTELY

4.1 Makrofossiilinäytteistö

Kaivausalueen maa-aineksen sisältämästä orgaanisesta aineksesta on otettu systemaattinen näytteistö koko kaivetulta alueelta. Käytännössä aineisto sisältää pääosin erilaisia kasvin osia, mm. siemeniä.

Jokaisen tai lähes jokaisen 2x2 metrin suuruisen tutkimusruudun jokaisesta kaivausteknisestä kerroksesta (10 cm) on otettu tutkimusseulalta noin 8 litran suuruinen multanäyte. Se on kellutettu kyllästetyssä maantiesuolaliuoksessa, CaCl₂. Altaana on käytetty 80 litran muovisaavia ja altaassa käytetty liuosmäärä on ollut 40 - 50 litraa.

Samassa suolaliuoserässä on kellutettu vain samaan kerrokseen kuuluva ja samaa maalajityyppiä edustava aineisto. Orgaaninen kelluva aines on kerätty liuoksesta sideharsolla vuoratulla teräslakahaavilla. Haavimissyvyys on ollut pinnasta lukien 0 - 25 cm.

Näytteet on kunkin ruudun ja kunkin kerroksen osalta kerätty 0,5 l:n vetoiseen pakasterasiaan, johon on lisätty säilytysaineksi suolaliuosta kellutusaltaasta. Otettujen näytteiden määrä on alueilta I ja II yhteensä 193 kpl. Näyterasiat on

luetteloitu ja näytteiden ottokorkeus (alataso) on merkitty liitteinä oleville, molempien alueitten kerroskohtaisille korkeuskarttapohjille (liitekartat 6). Rasiaan on merkitty ruutu- ja kerrosmerkinnät.

Näytteet lähetetään vuoden 1986 alussa aiempaan tapaan tutkittaviksi Turun yliopiston kasvitieteen laitokselle fil.tri-Terttu Lempiäiselle.

4.2 Itämistutkimusaineisto

Makrofossiilinäytteistön maa-ainesta talteen otettaessa varattiin siitä osa itämistutkimusta varten sen mukaan kuin asiasta sovittiin aineiston tutkijan kanssa. Näytteet on pakattu muovipusseihin ja luetteloitu kuten edellä esitetty aineistokin. Liittteinä oleviin kaivauskerroskarttoihin talteen otetut näytteet on merkitty rombisympoleilla.

Näytteet toimitetaan fil.tri Terttu Lempiäiselle Turun yliopistoon tutkimusaineistoksi.

4.3 Poistetun maan koeviljely

Kaivauspaikan viereisellä alueella on suoritettu kaivausalueelta poistettua maata käyttäen koeviljely. Sen selostus on liitteessä 5 karttaliitteineen (5 b).

4.3 Luuainesnäytteistö

Kaivauskerrosten maata seulottaessa on otettu talteen myös kaikki luuaineisto, joka on peräisin lähinnä ravinnoksi käyte-

tystä lihasta ja joutunut maahan jätteenä.

Luuaineisto kuivataan, pakataan ja luetteloidaan odottamaan myöhempää tutkimusta. Aineistoa säilytetään toistaiseksi varastoituna Etelä-Karjalan museossa Lappeenrannassa kunnes koko kaivaus päättyy 1986.

Lappeenrannassa 31.12.1985

Lasse Laaksonen

Olli Immonen

LIITELUETTELO

1. Kaivauksen sijainti Lappeenrannan Linnoituksen alueella
2. Kaivausalueiden laajuus
3. Kaivausalueet I ja II sekä kellarin sijainti
4. Kellarin pohja ja leikkaus
5. Raportti koeviljelyalueesta ja sen liitekartta
6. Kartasto kaivauskerroksista ja näytteenottatasoista
7. Kuvaliite

karttaliite 2:n sijainti

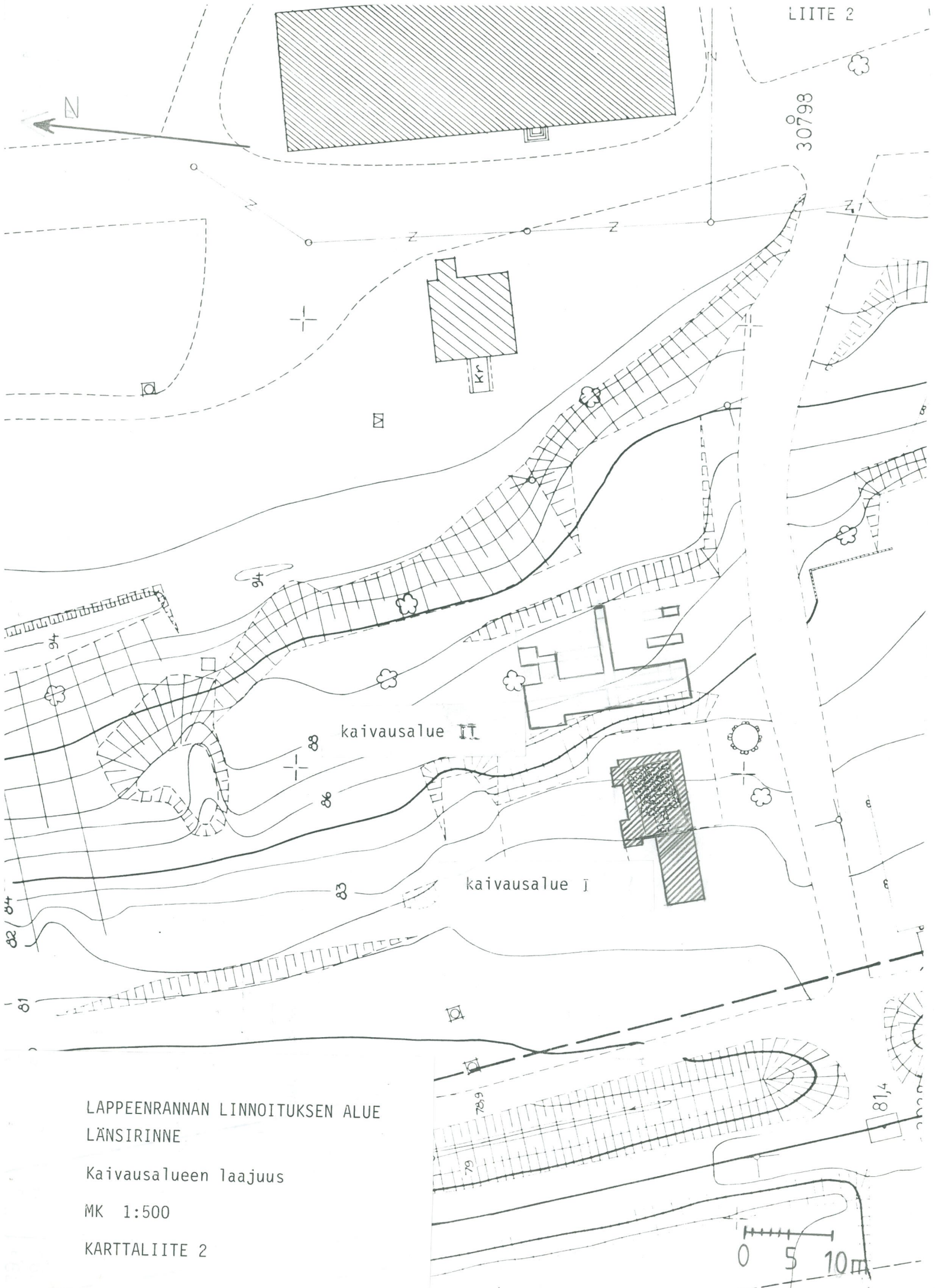

LAPPEENRANTA LINNOITUKSEN ALUE

Pohjakartta Keijo Koskisen dipl.
työstä kuvaa linnoitusta 1910-luvulla

MK 1:4000

KARTTALIITE 1

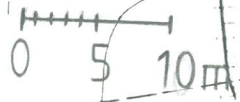

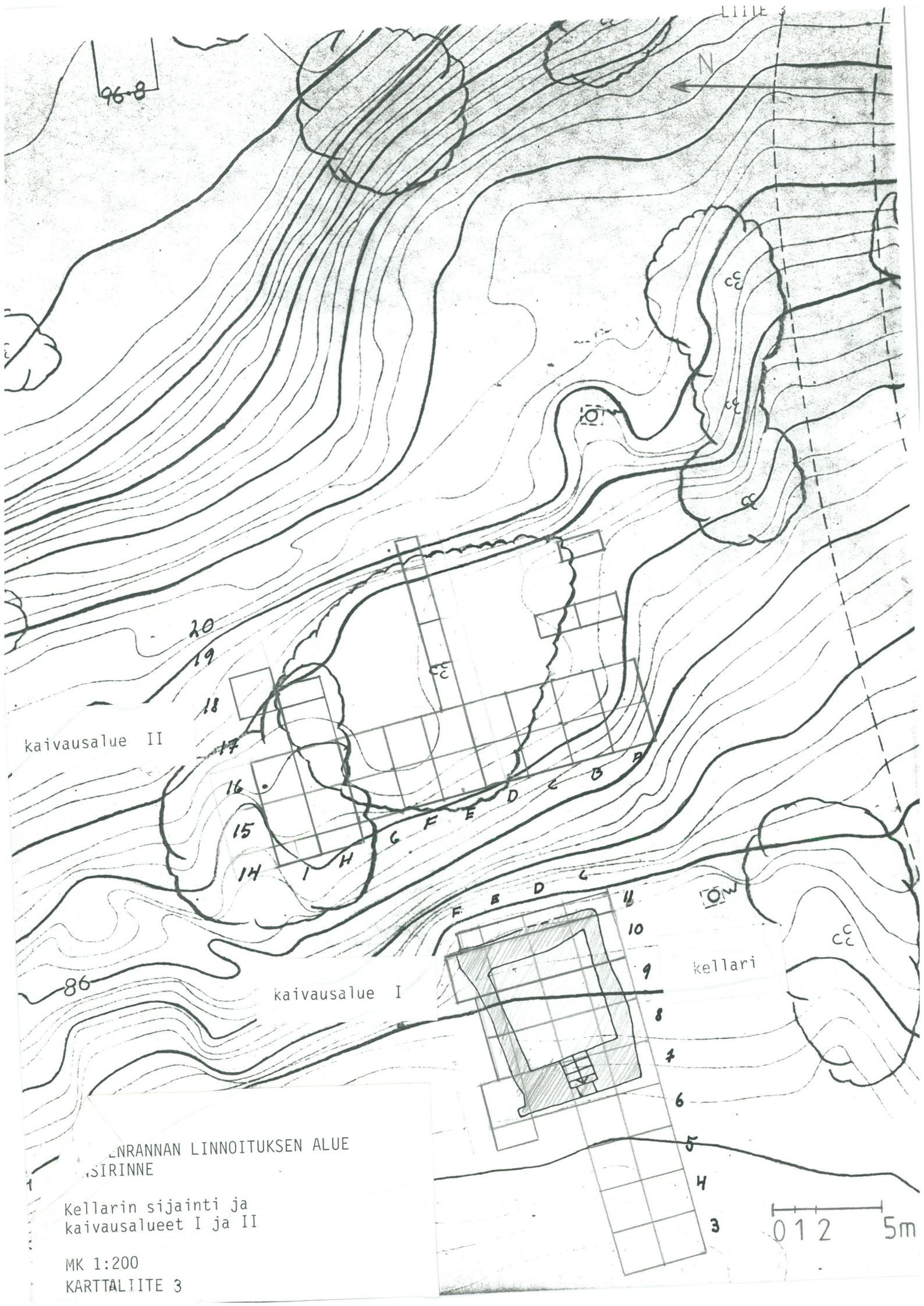
LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
LÄNSIRINNE

Kaivausalueen laajuus

MK 1:500

KARTTALIITE 2

96-8

kaivausalue II

20
19

18

17

16

15

14

kaivausalue I

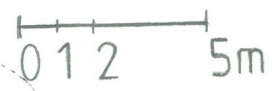
86

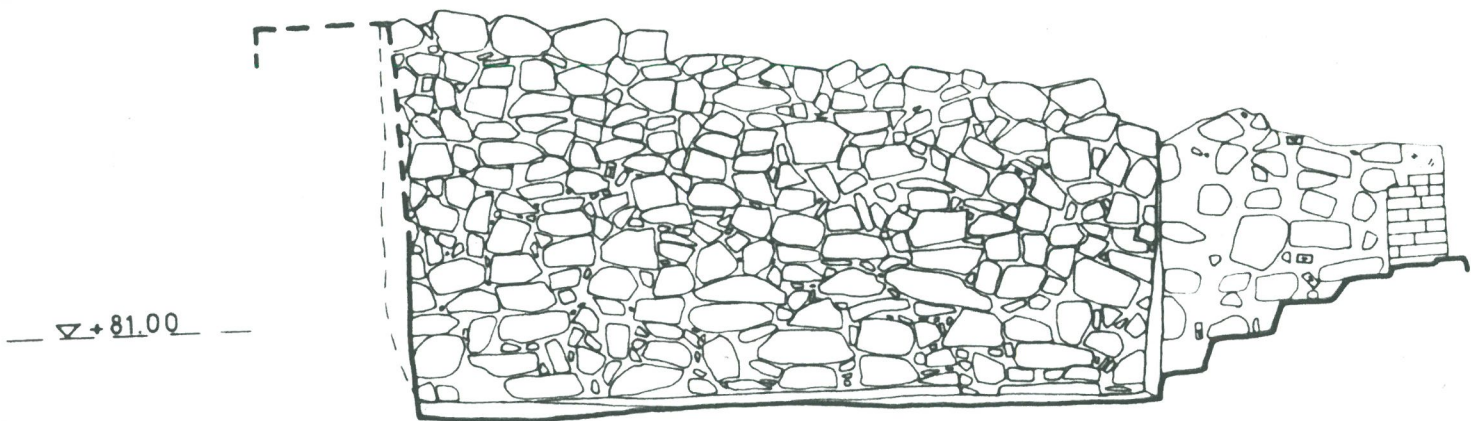
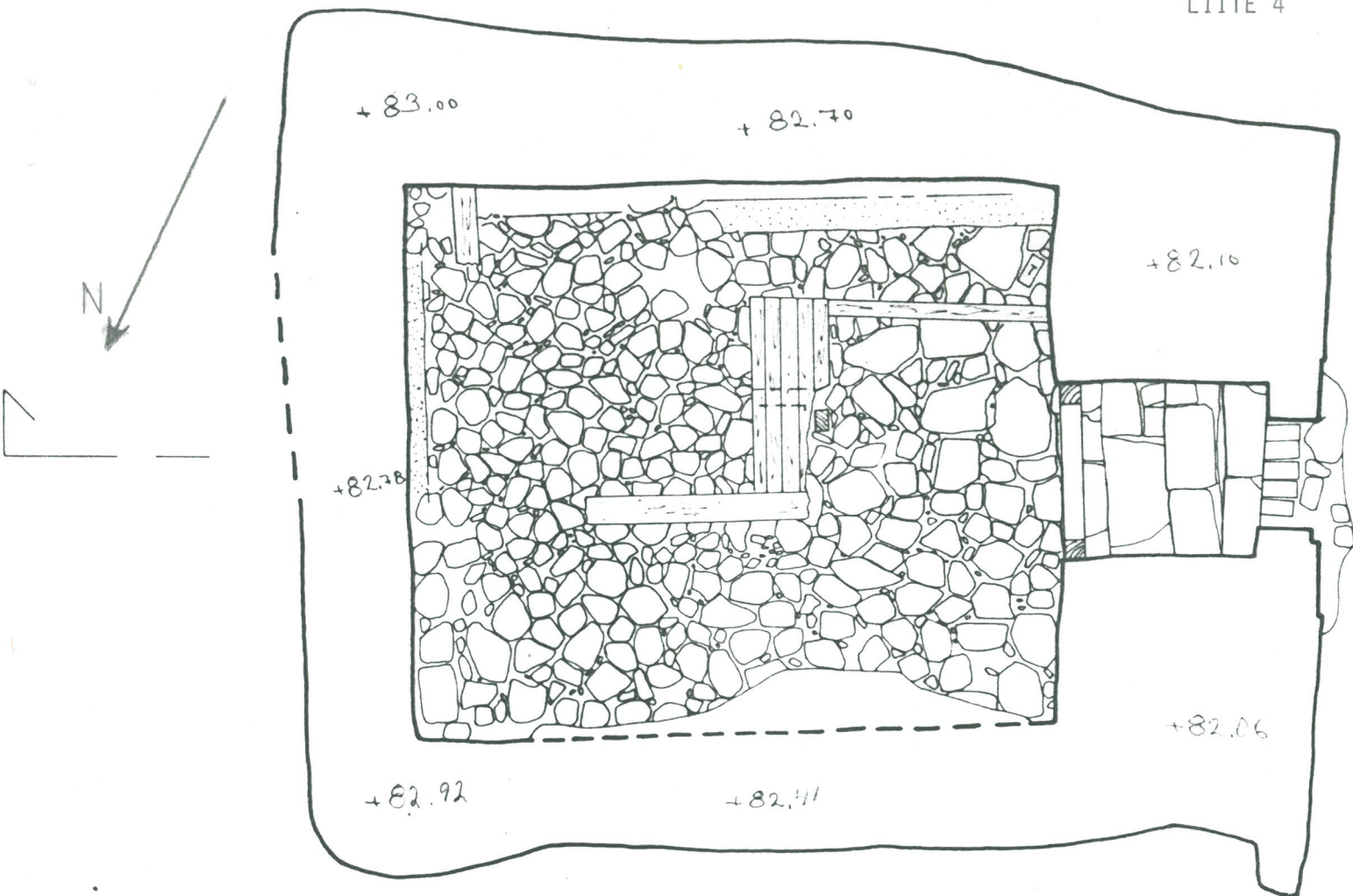
kellari

ENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
SIRINNE

Kellarin sijainti ja
kaivausalueet I ja II

MK 1:200
KARTTALIITE 3

LAPPEENRANNAN LINNOITUS		KAIVAUS 1985	
LÄNSIOSA, KELLARI		LASSE LAAKSONEN	
MITTAUSPIIRUSTUS		POHJA JA LEIKKAUS 1:50	
		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
HEIKKI AHTIAINEN		RITARIHUONE	
1985		00170 HKI 17	
		PUH 651611	

KOEVILJELYALUE

Olli Immonen

Turun yliopistossa tutkittavan makrofossiilinäytteistön rinnalla suoritetaan kaivausalueen läheisyydessä kaivutyön yhteydessä poistetun maan koeviljelyä.¹

Koeviljelyalue sijaitsee Linnoituksen länsirinteessä, kaivausalueen läheisyydessä Läntisen Tykkkitien eteläpuolella, ns. maaherran talon tontilla (kts. karttaliite). Alueen valinta suoritettiin yhteistyössä linnoituksen maisemasuunnittelua hoitavan Sauvo Henttosen ja kaupunginpuutarhuri Arto Pulkkisen kanssa.

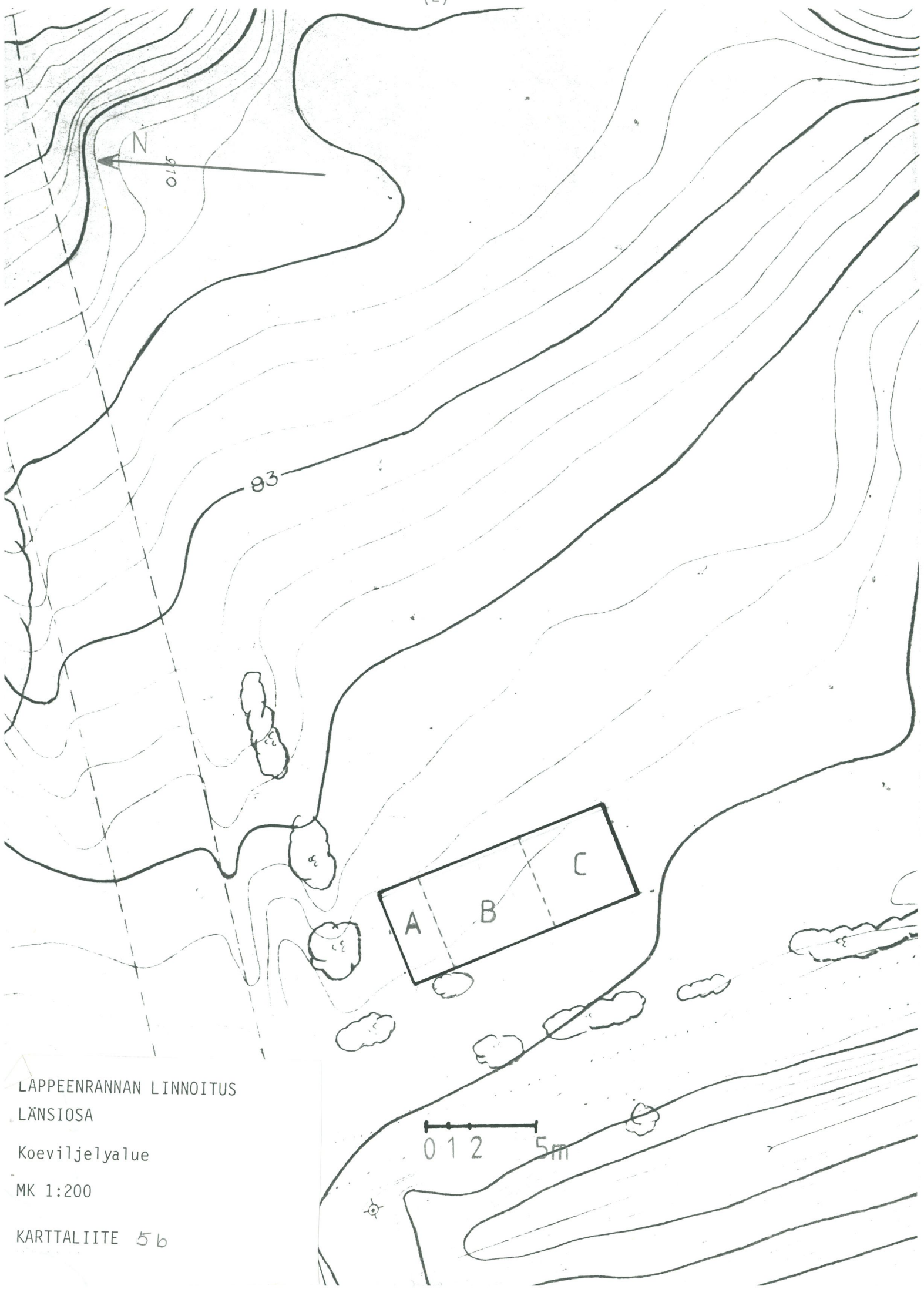
Alueelta poistettiin ensimmäisessä vaiheessa kaivinkoneella pintamaata n. 30 cm syvyydeltä, n. 4.5 x 7 metrin alueelta. Syntyneeseen kuoppaan asetettiin muovi, jonka päälle kasattiin (kaivinkoneella) maata kaivausalueelta I. Maan paksuudeksi tuli n. 30 cm. Alueen pohjoisosaan siirrettiin 4,5 x 2 metrin alueelle maata kaivausalueella I sijainneen kellarin alimmista maakerroksista (kerrokset 11-15). Loppualueen maa on kaivutyön aikana poistetuista kerroksista sattumanvaraisesti siirretty osa. Maa on kuitenkin kokonaisuudessaan kaivausalueelta I, suurin osa siitä on kellarista poistettua maata.²

Toisessa vaiheessa koeviljelyalueelle siirrettiin maata kaivausalueelta II. Alue on aikaisemman alueen jatkona sen eteläpuolella. Alueen laajuus on 4,5 x 4 metriä. Alueelle ei tällä kertaa kaivettu kuoppaa, vaan levitettiin muovi suoraan maanpinnalle. Muovin päälle levitettiin kaivinkoneella maata n. 30 cm paksuinen kerros. Maa-aines on otettu sattumanvaraisesti kaivausalueen II poistomaan joukosta. Alueella C on maan pintataso n. 30 cm korkeammalla kuin tasoilla A ja B.

Alueitten A ja B maa-aines siirrettiin alueelle 7.10.1985, alueen C 23.10. Koeviljelyalue aidattiin niiltä osin kuin se ei rajoitu pensasaitaan.

1 Työmaatoimikunnan kokous päätti asiasta 26.9.1985.

2 Alueiden A ja B alla olevaan muoviin tehtiin muutama reikä estämään veden kasautumista muovin päälle.

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

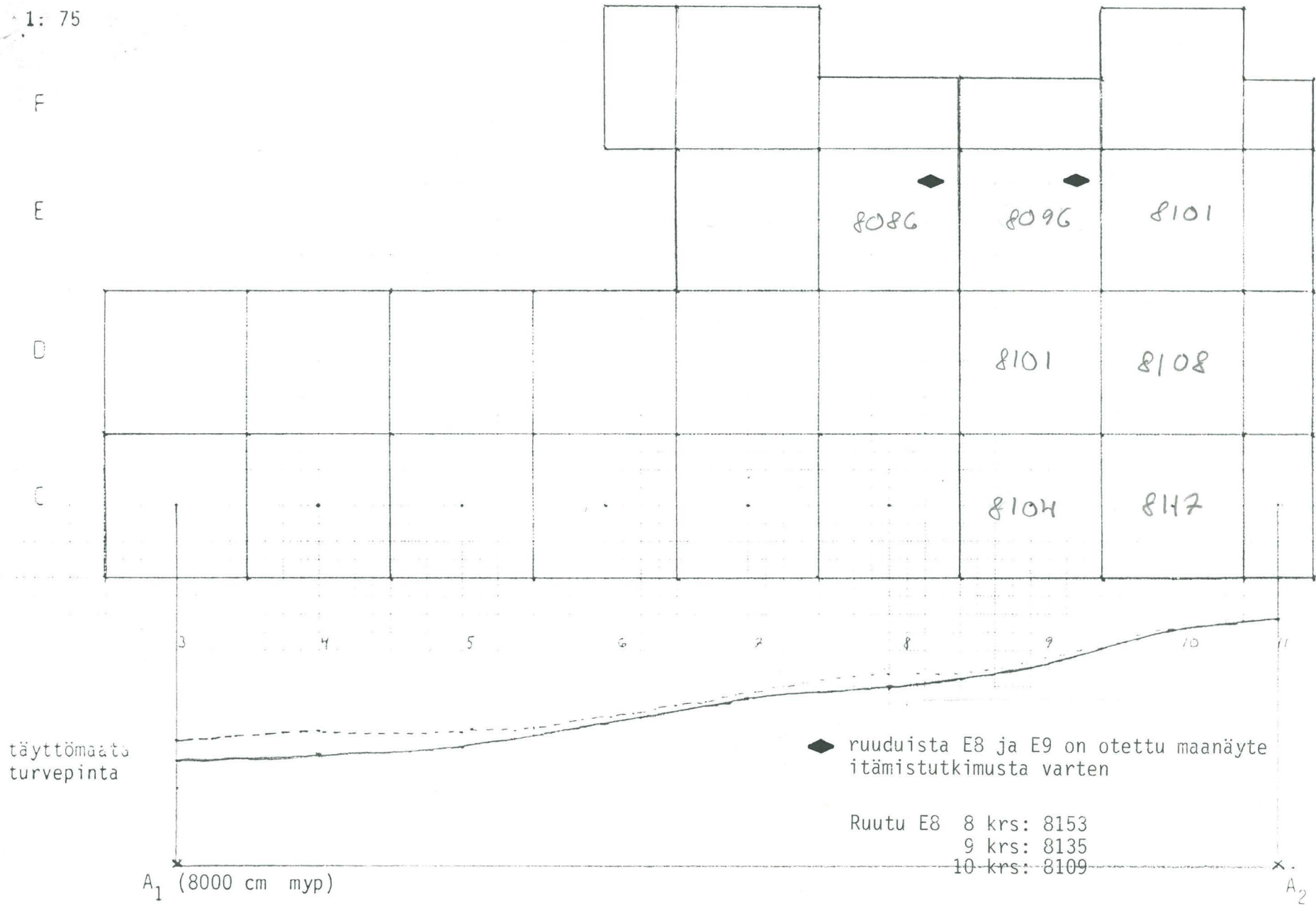
LÄNSIOSA

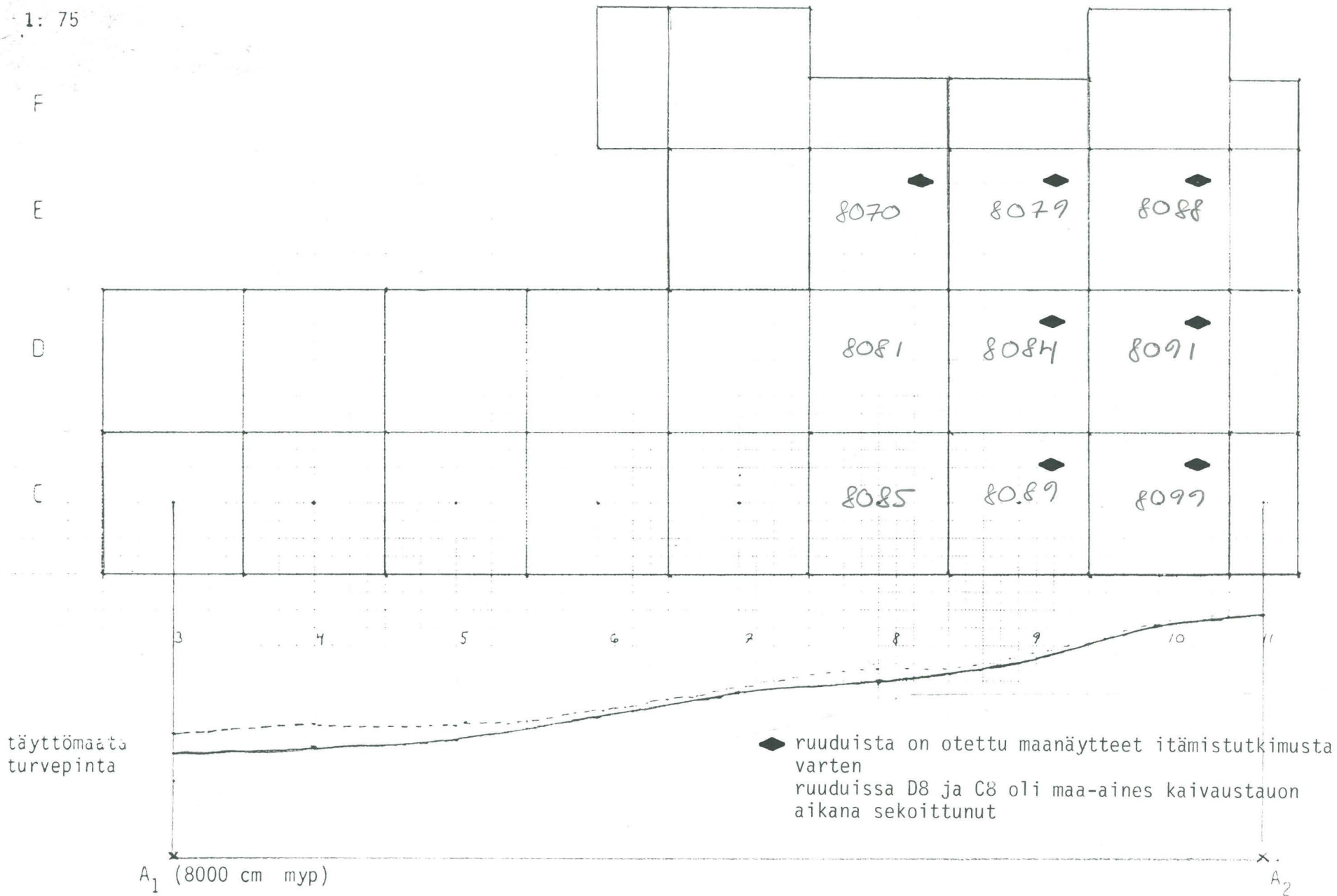
Koeviljelyalue

MK 1:200

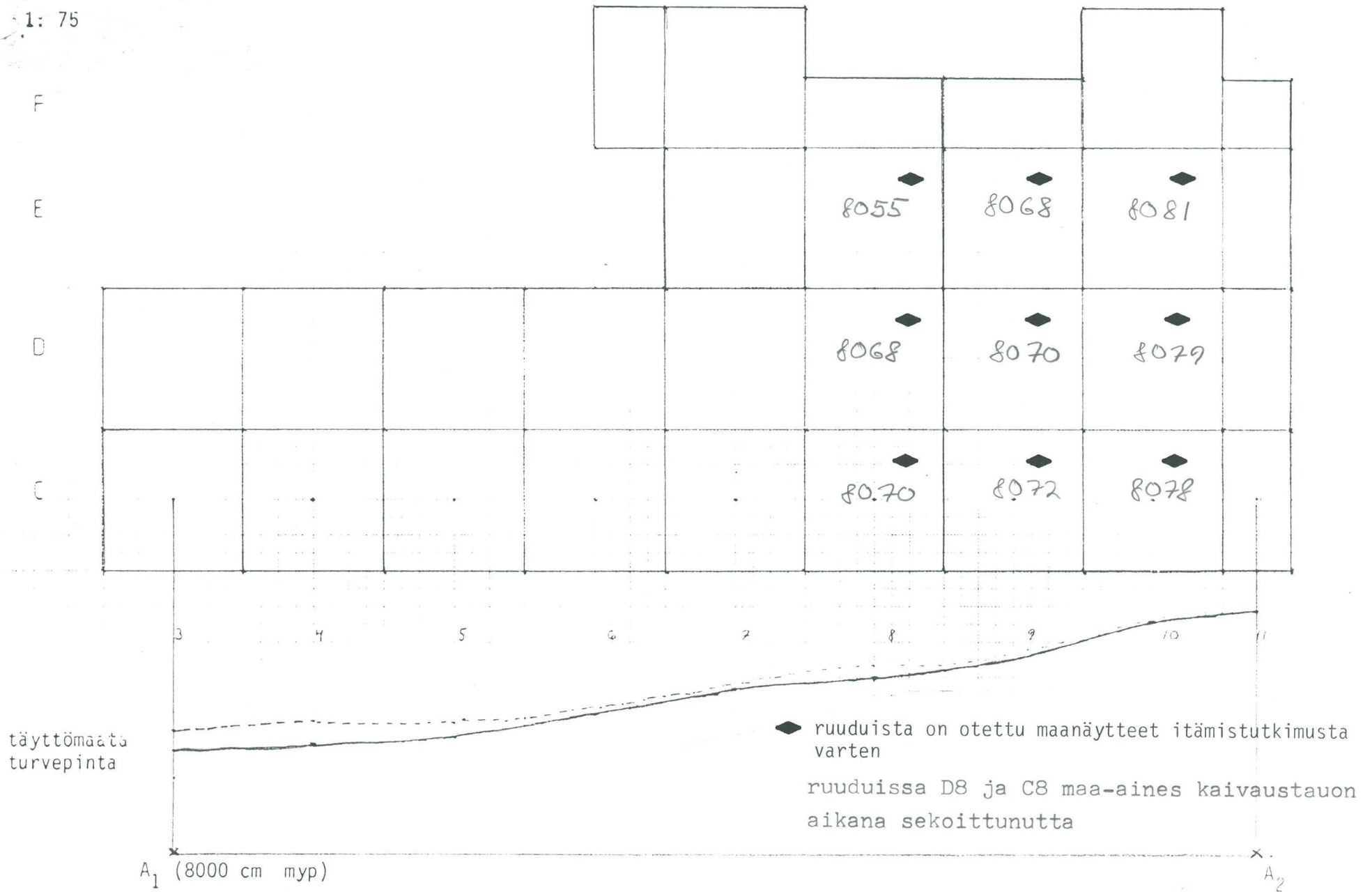
KARTTALIITE 5b

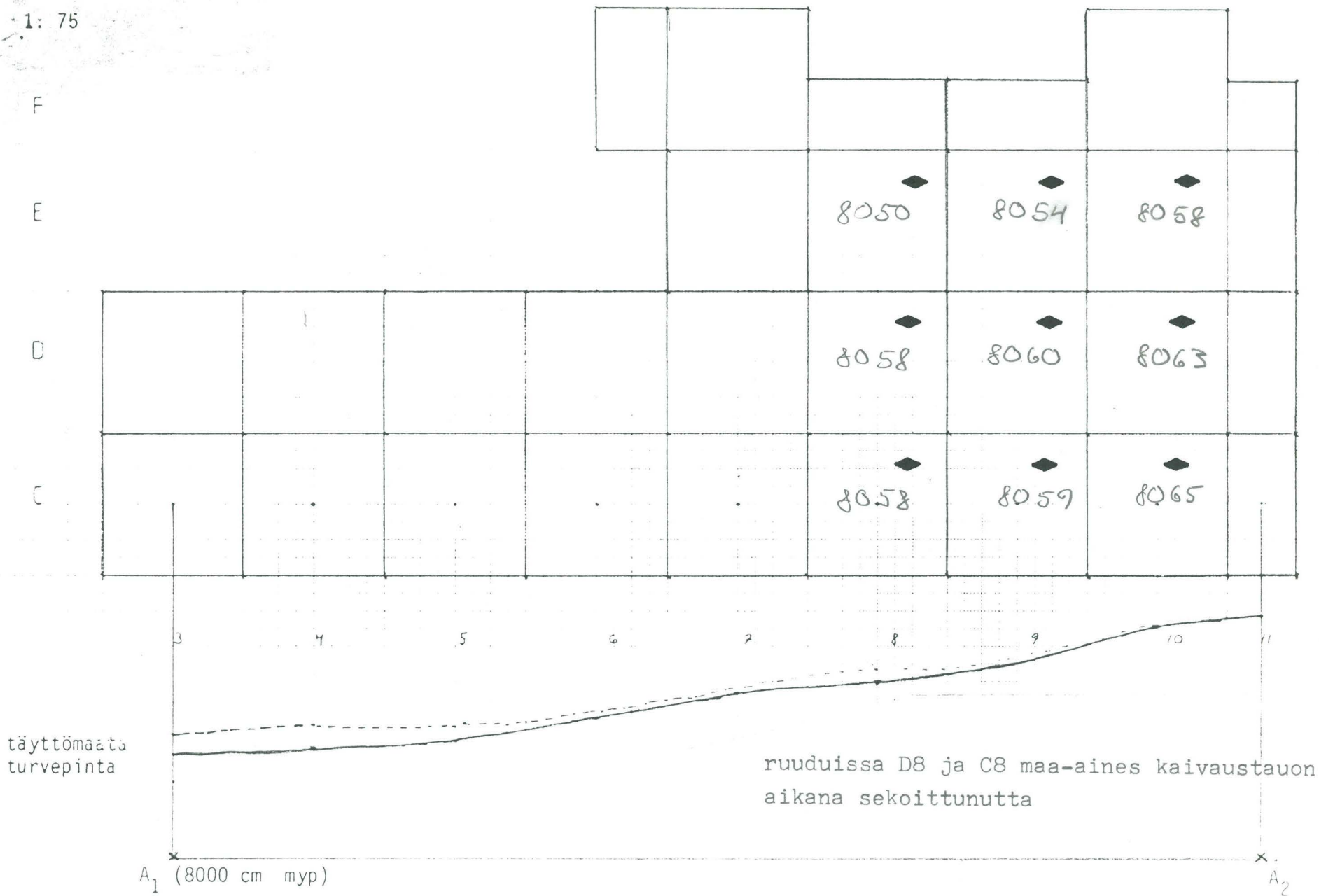
1: 75

1: 75

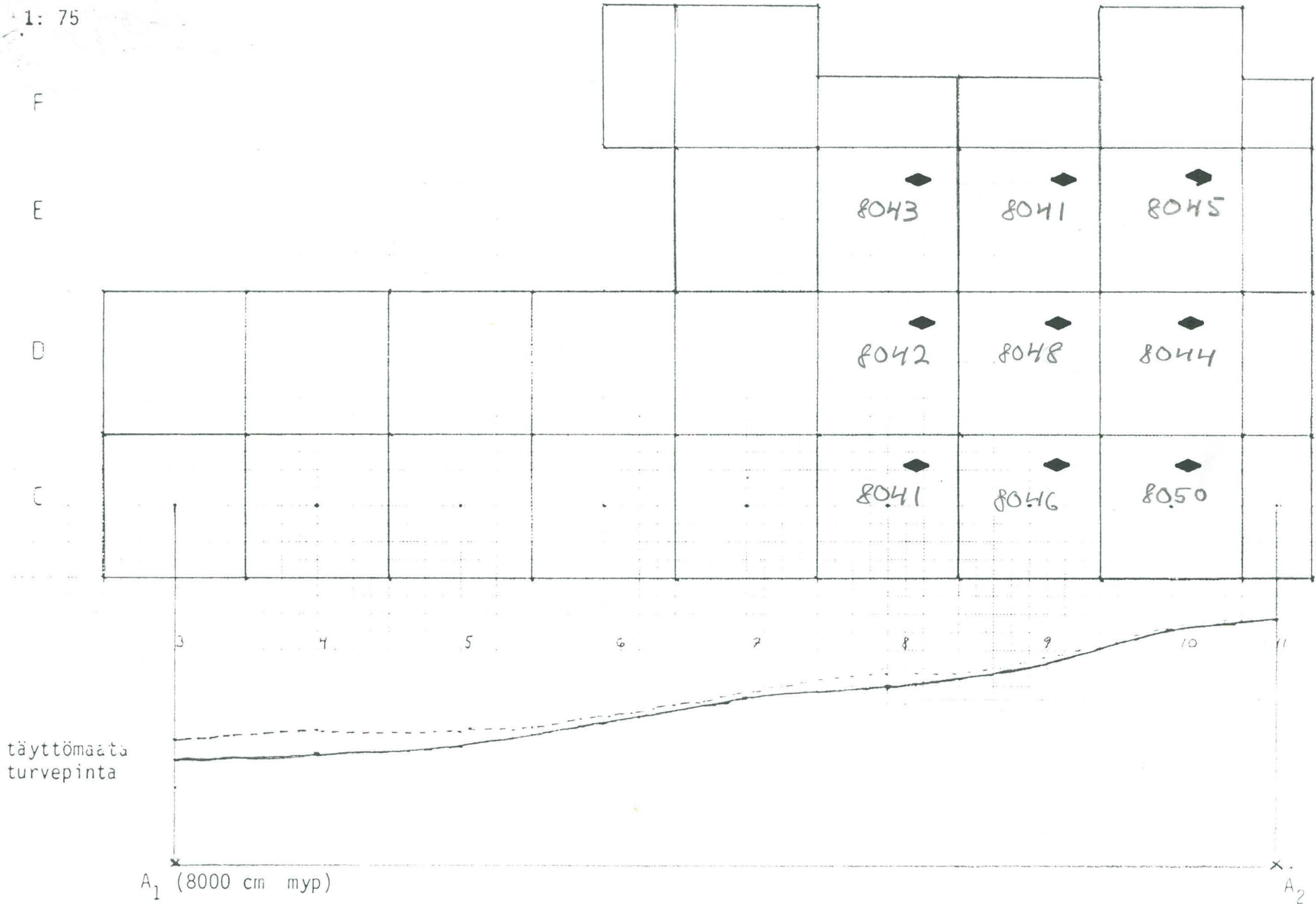

KAIVAUSALUE I / VAAITUSKARTTA

LPR - LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

1: 75

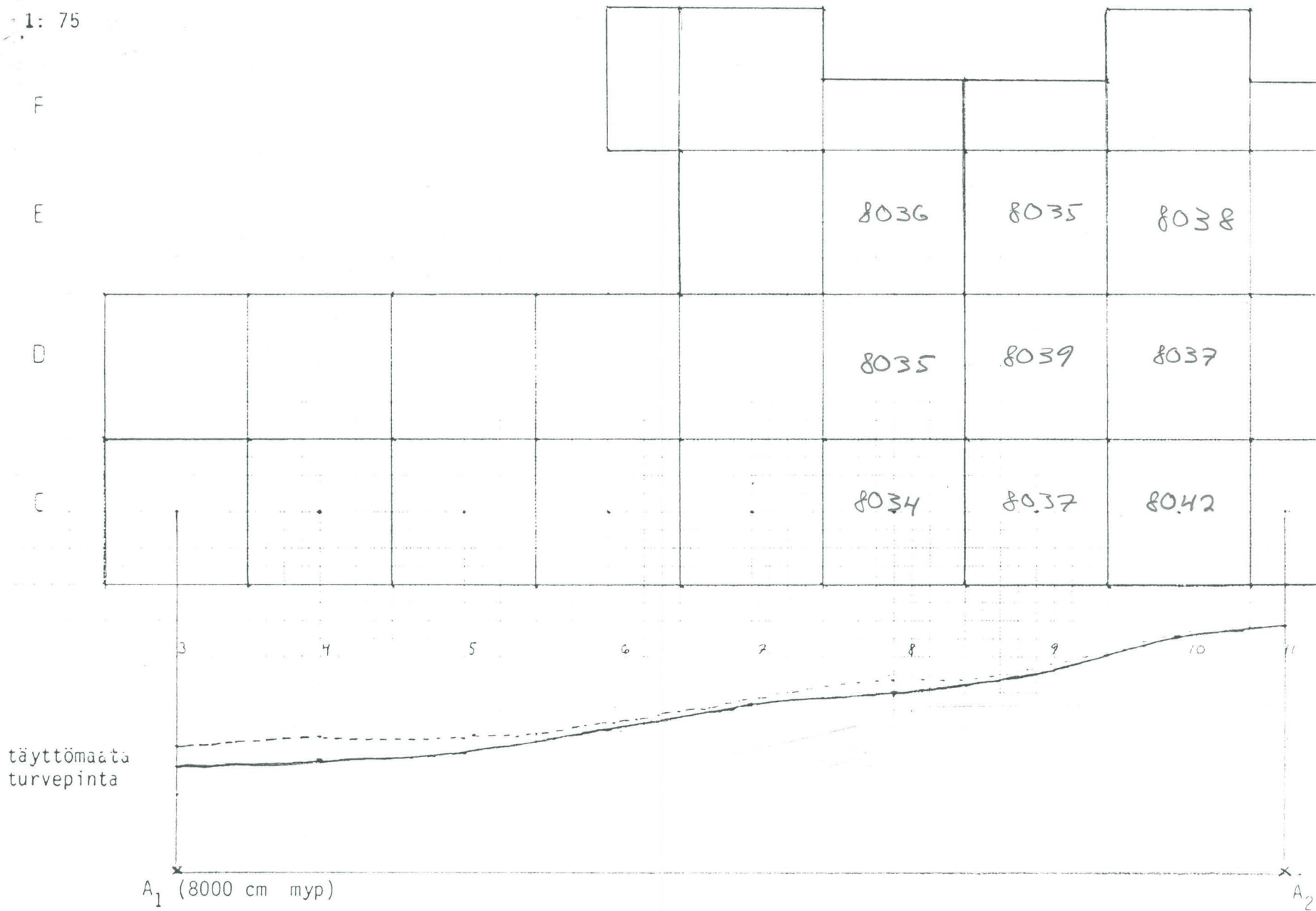
KAIVAUSALUE I / VAAITUSKARTTA

LPR - LINNOITUS

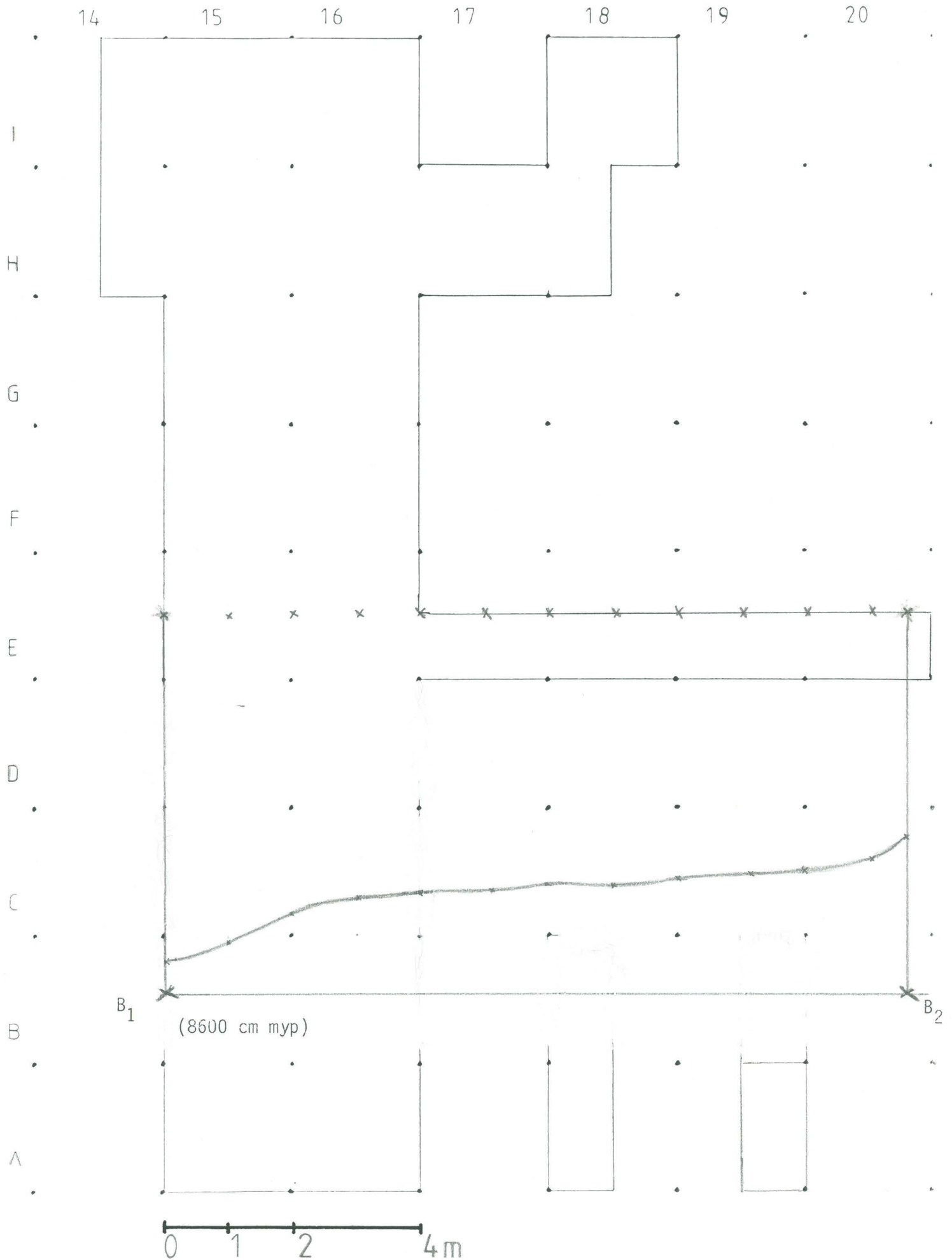
SYKSY 1985 / O. IMMONEN

Kellarin lattiataso, kivilattian alla
hiekkaa.

1: 75

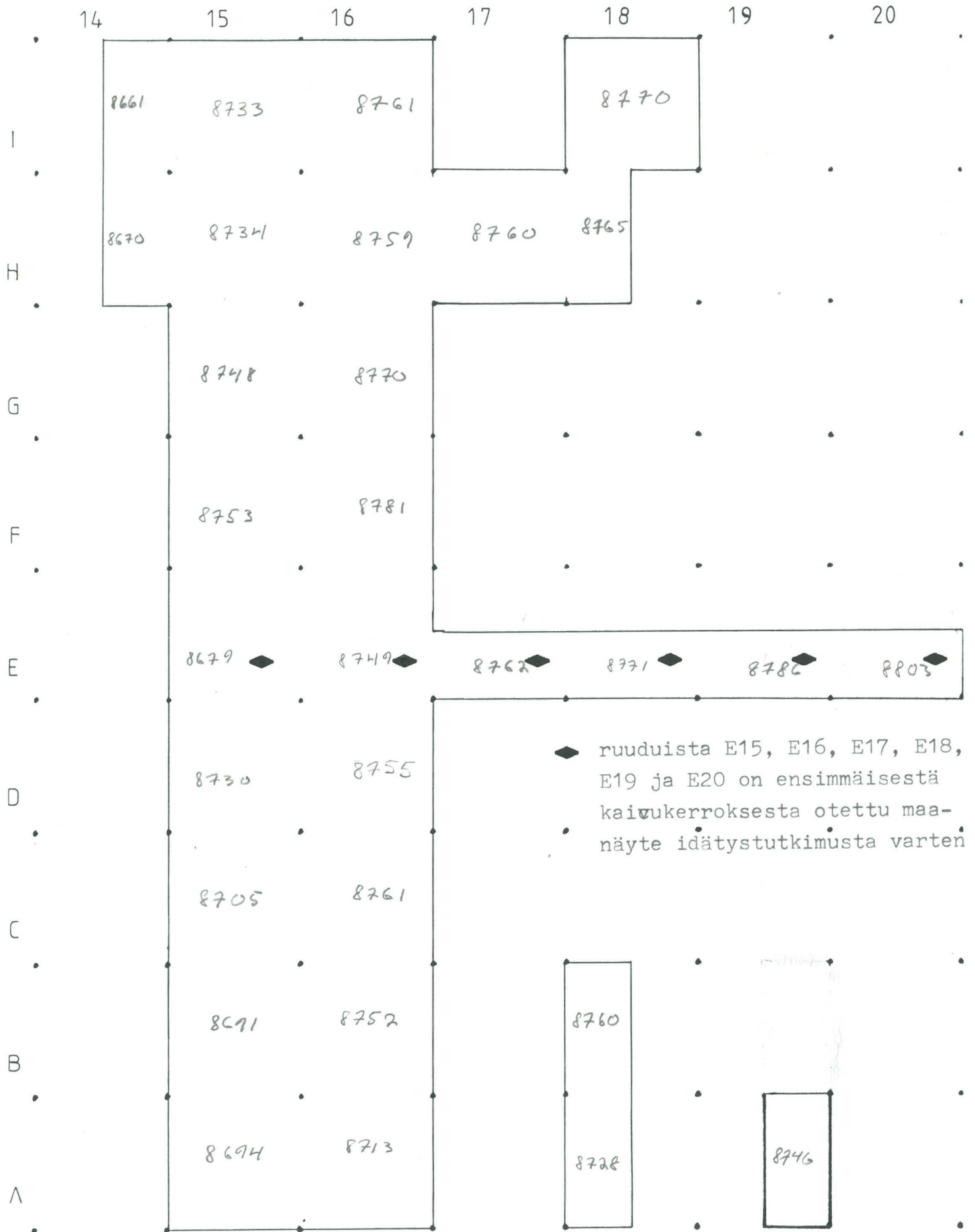
KAIVAUSALUE II / PINTAPROFIILI
RUUDUSTA E 15 RUUTUUN E 20
LPR-LINNOITUS
SYKSY 1985 / O. IMMONEN
1:75

LPR-LINNOITUS

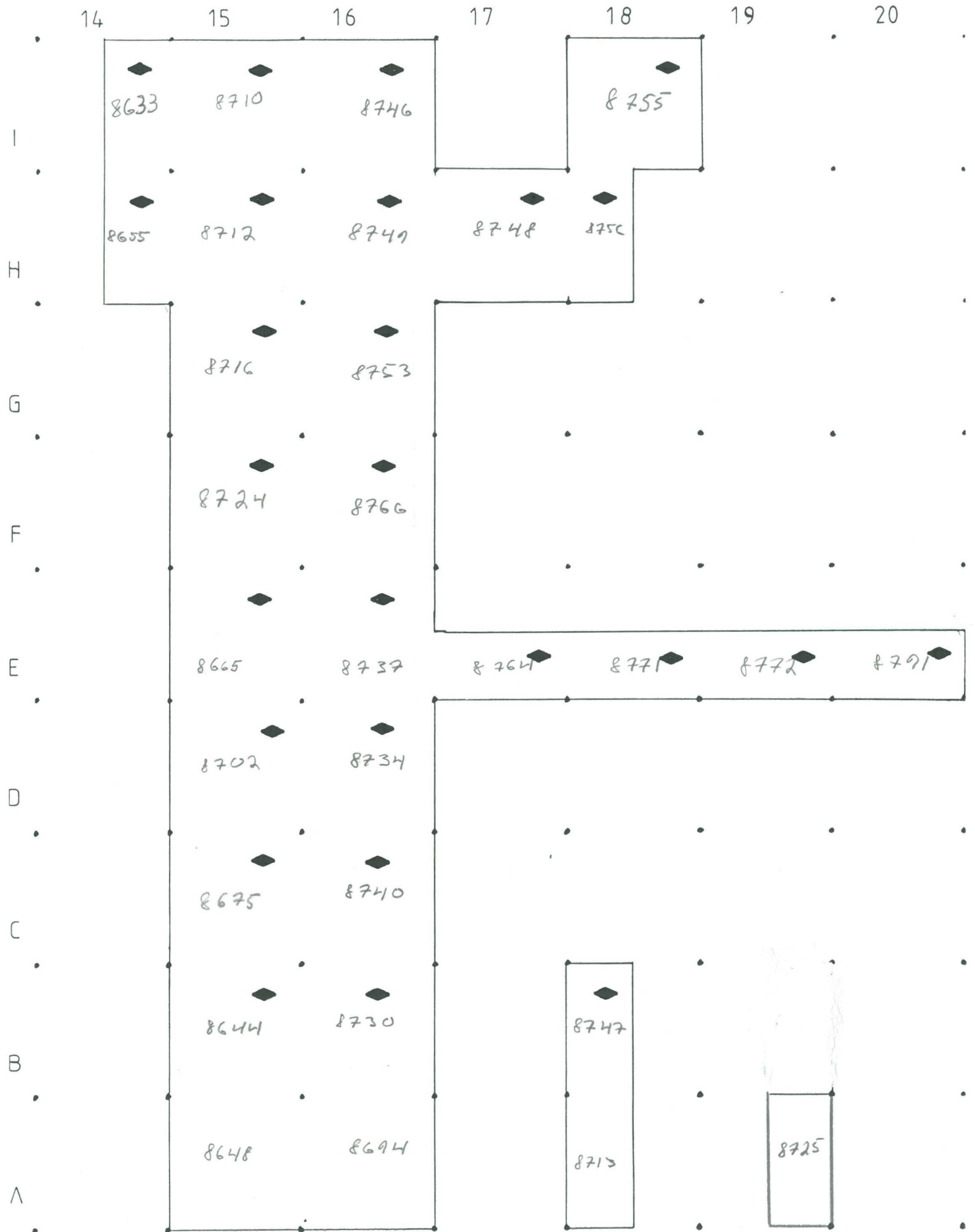
SYKSY 1985 / O. IMMONEN

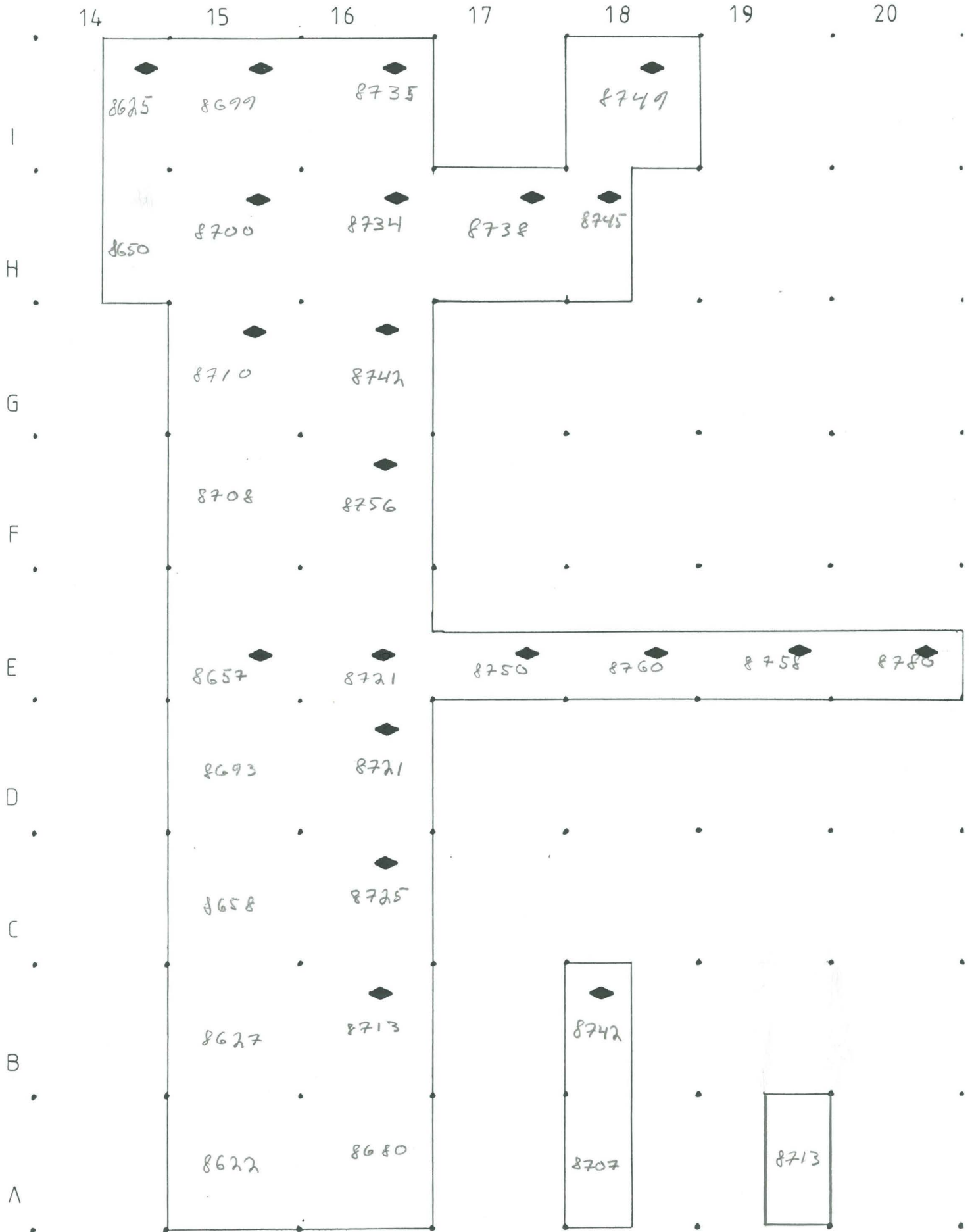
1:75

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

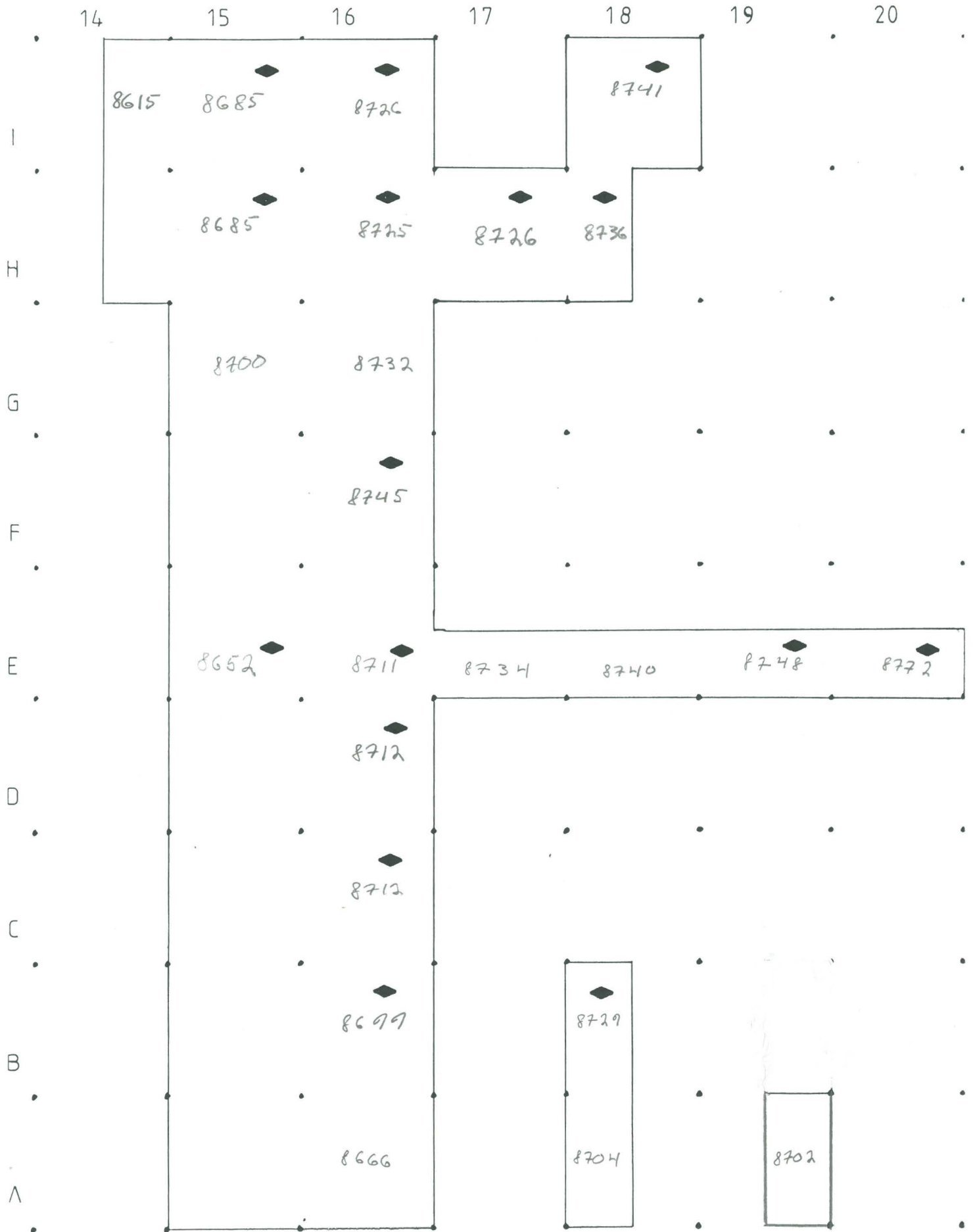
1:75

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

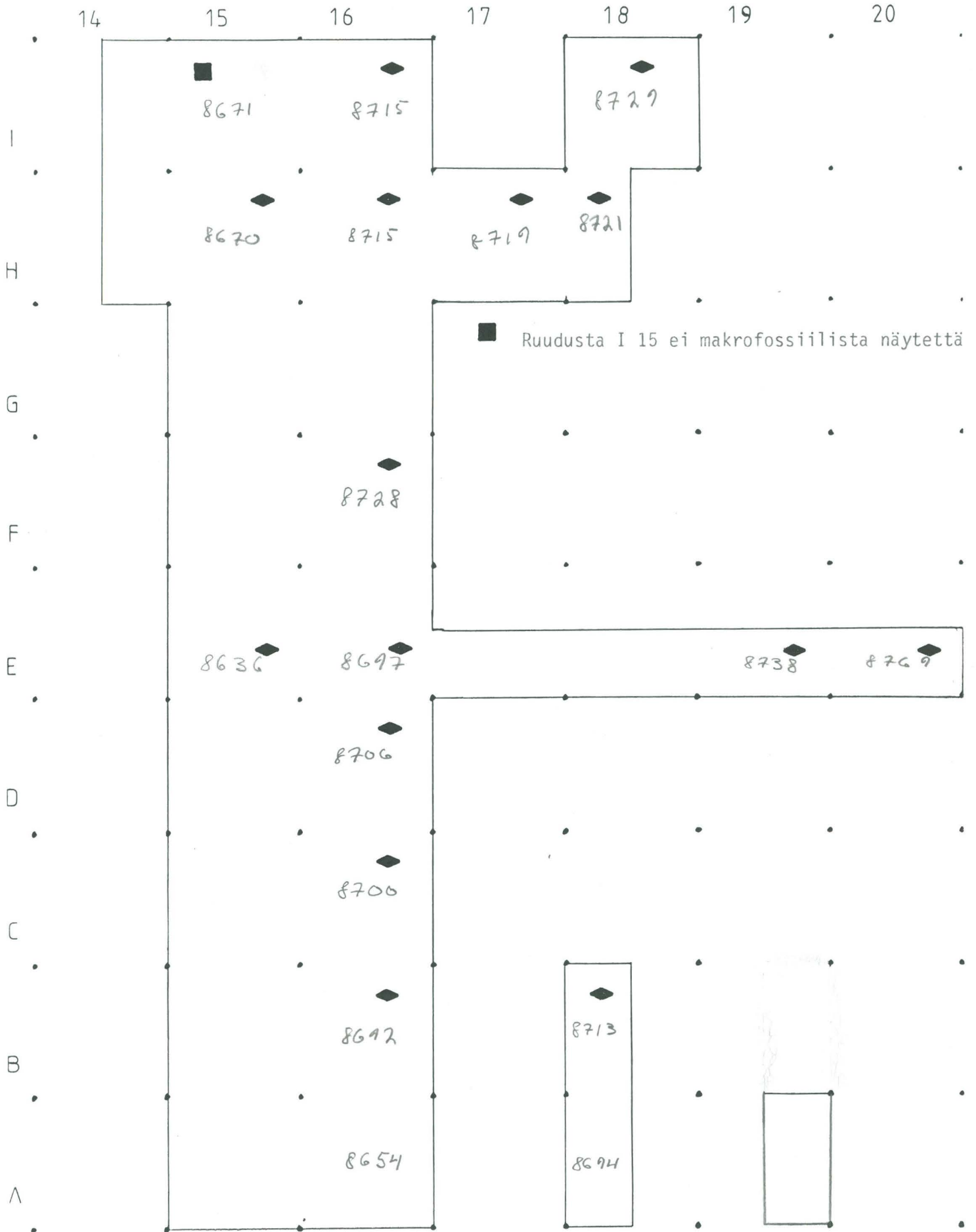
1:75

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

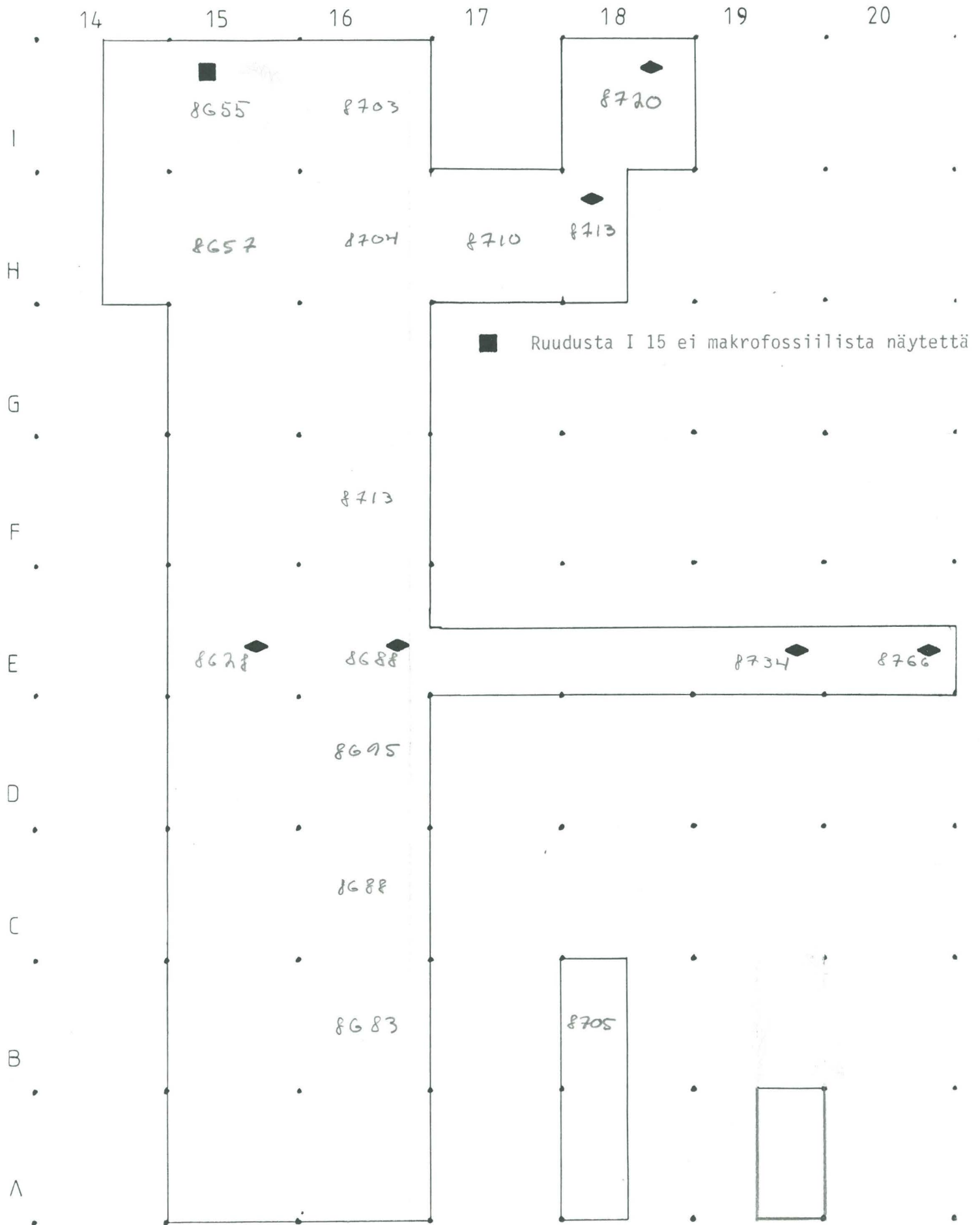
1:75

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

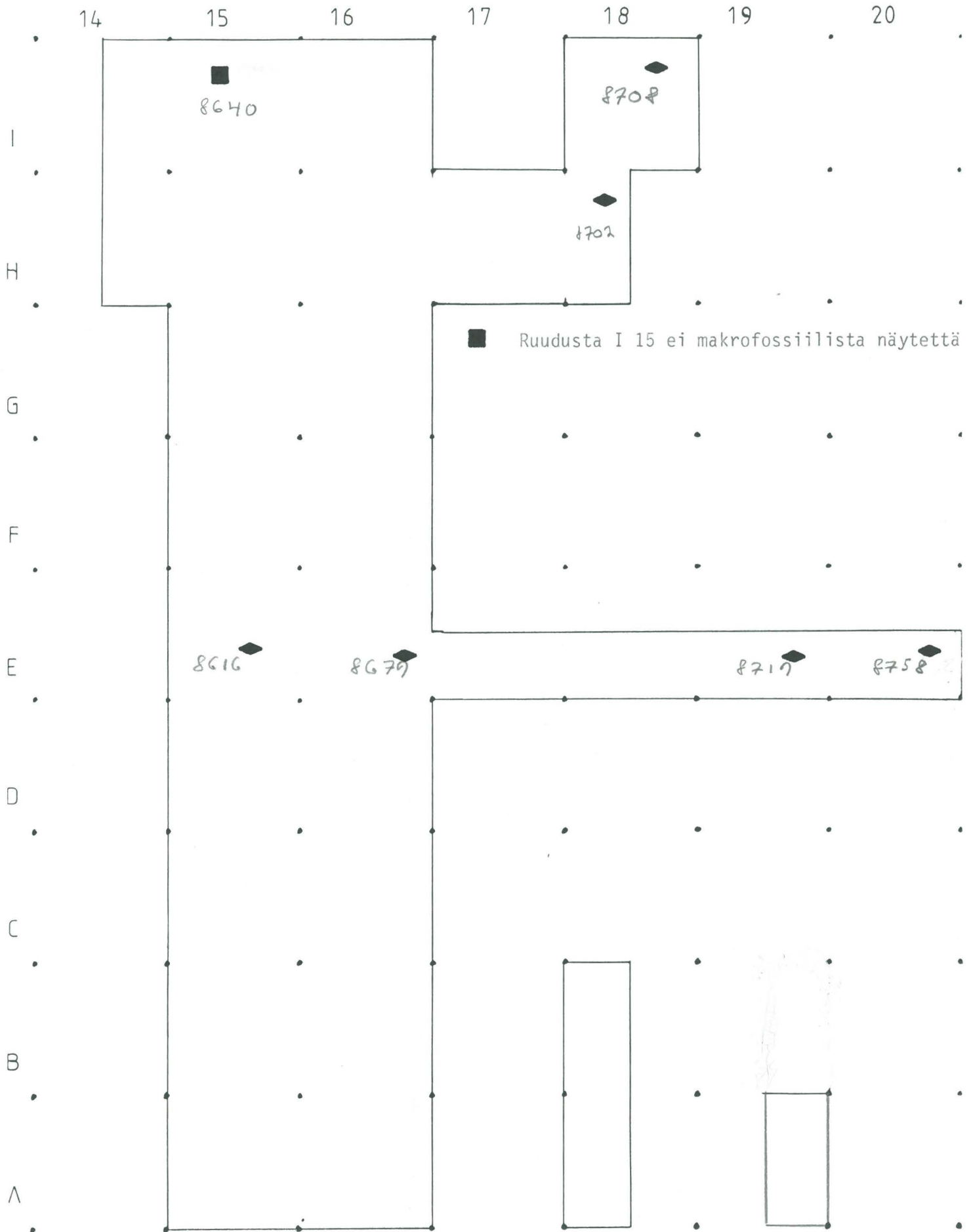
1:75

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

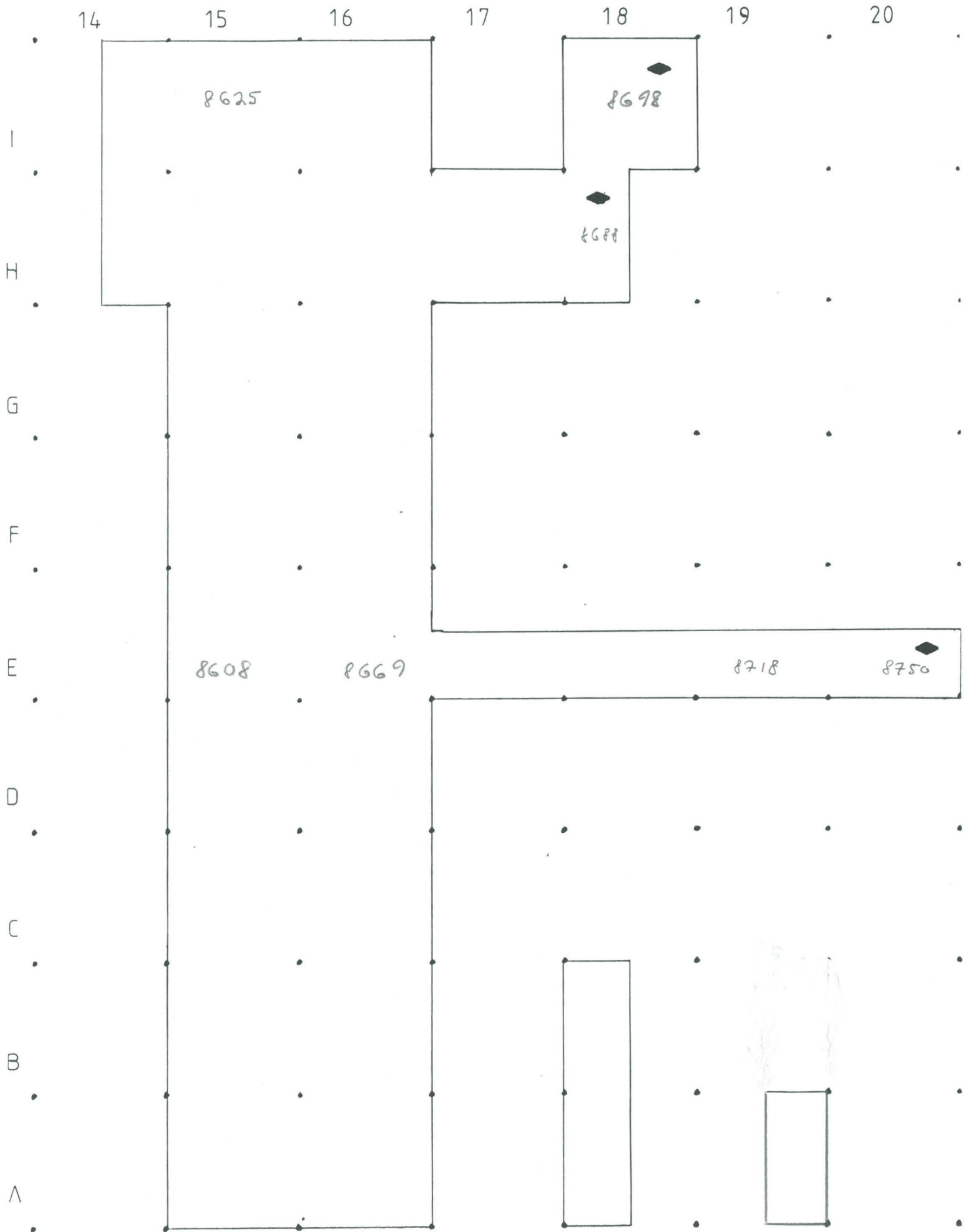
1:75

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

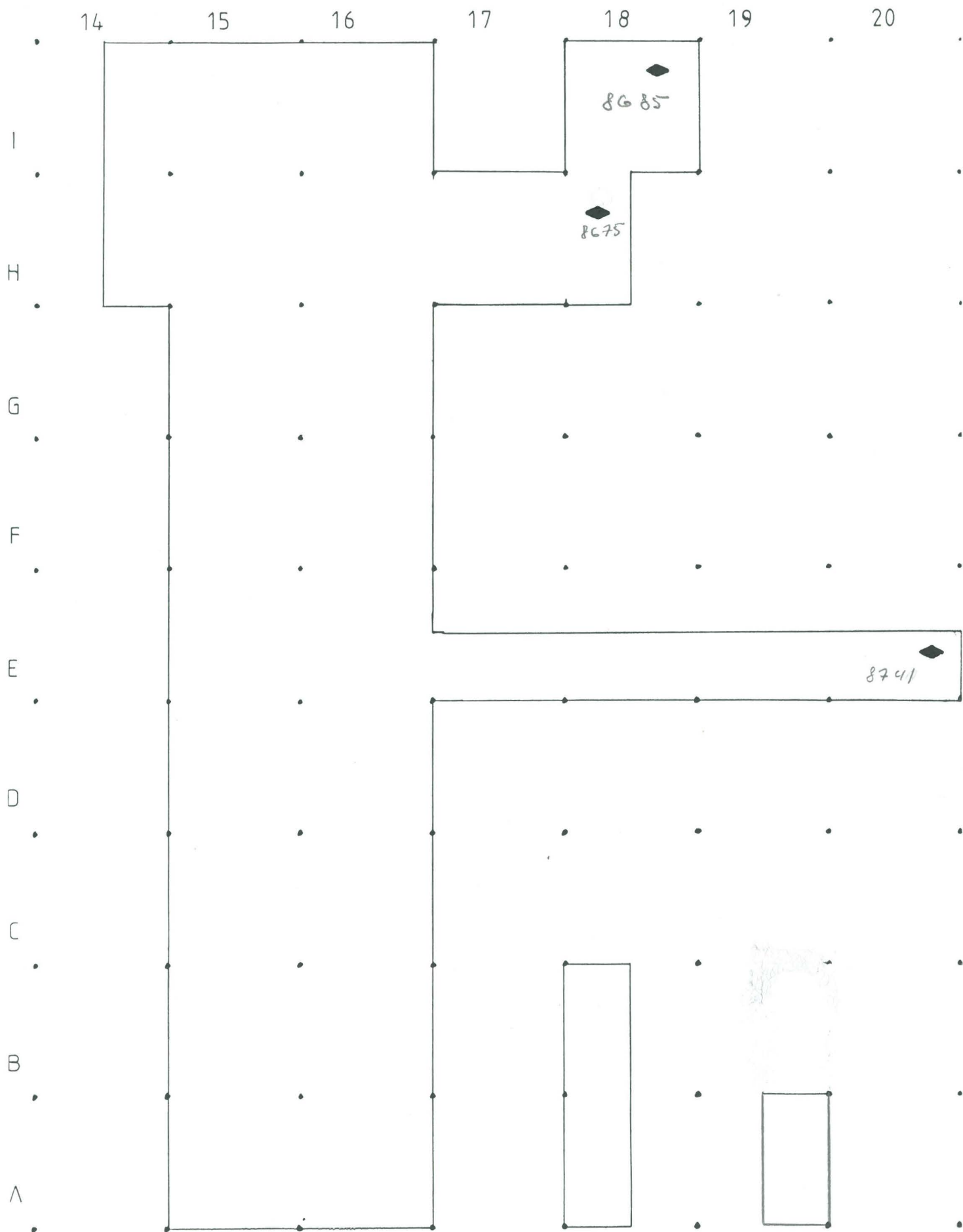
1:75

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

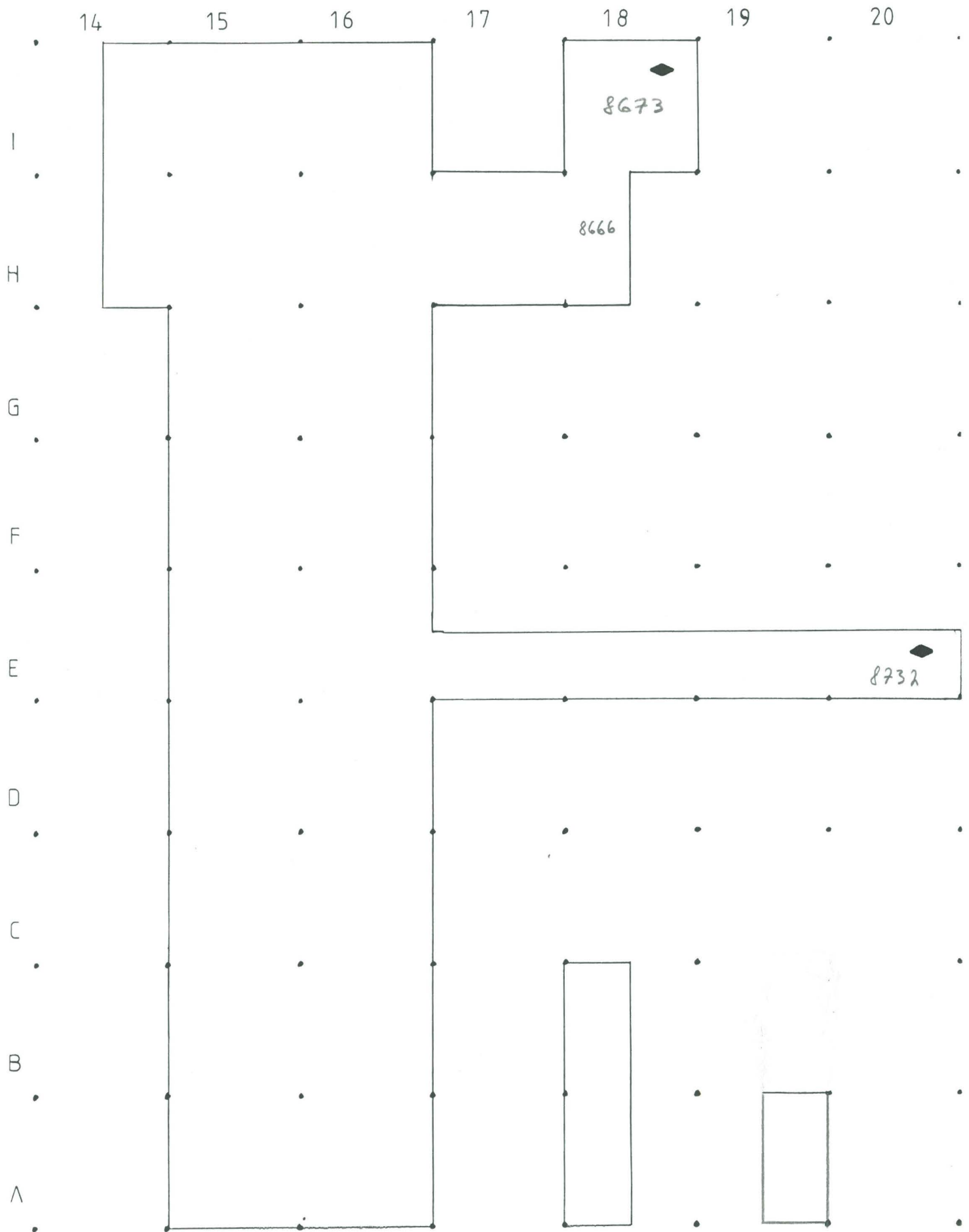
1:75

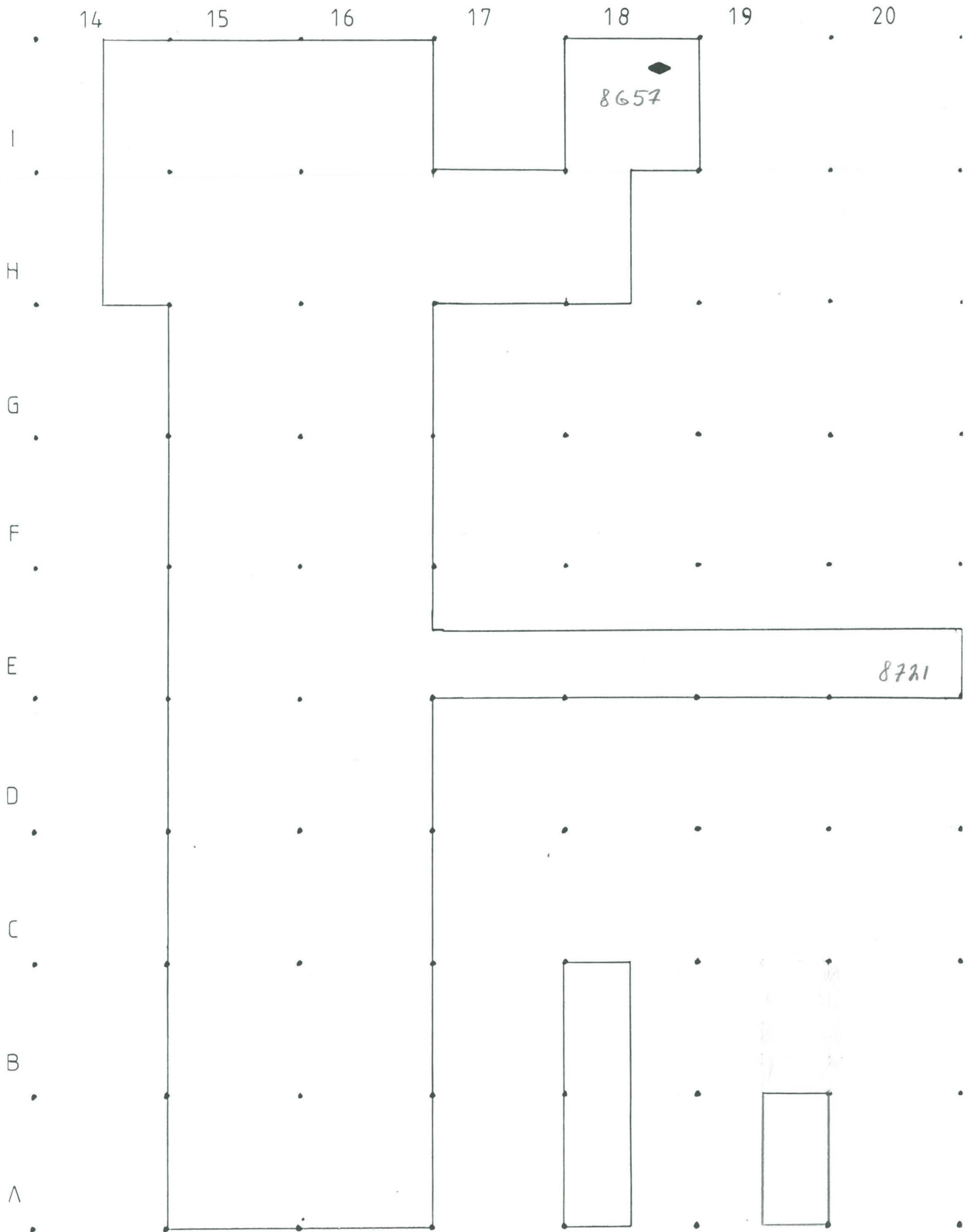

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

1:75

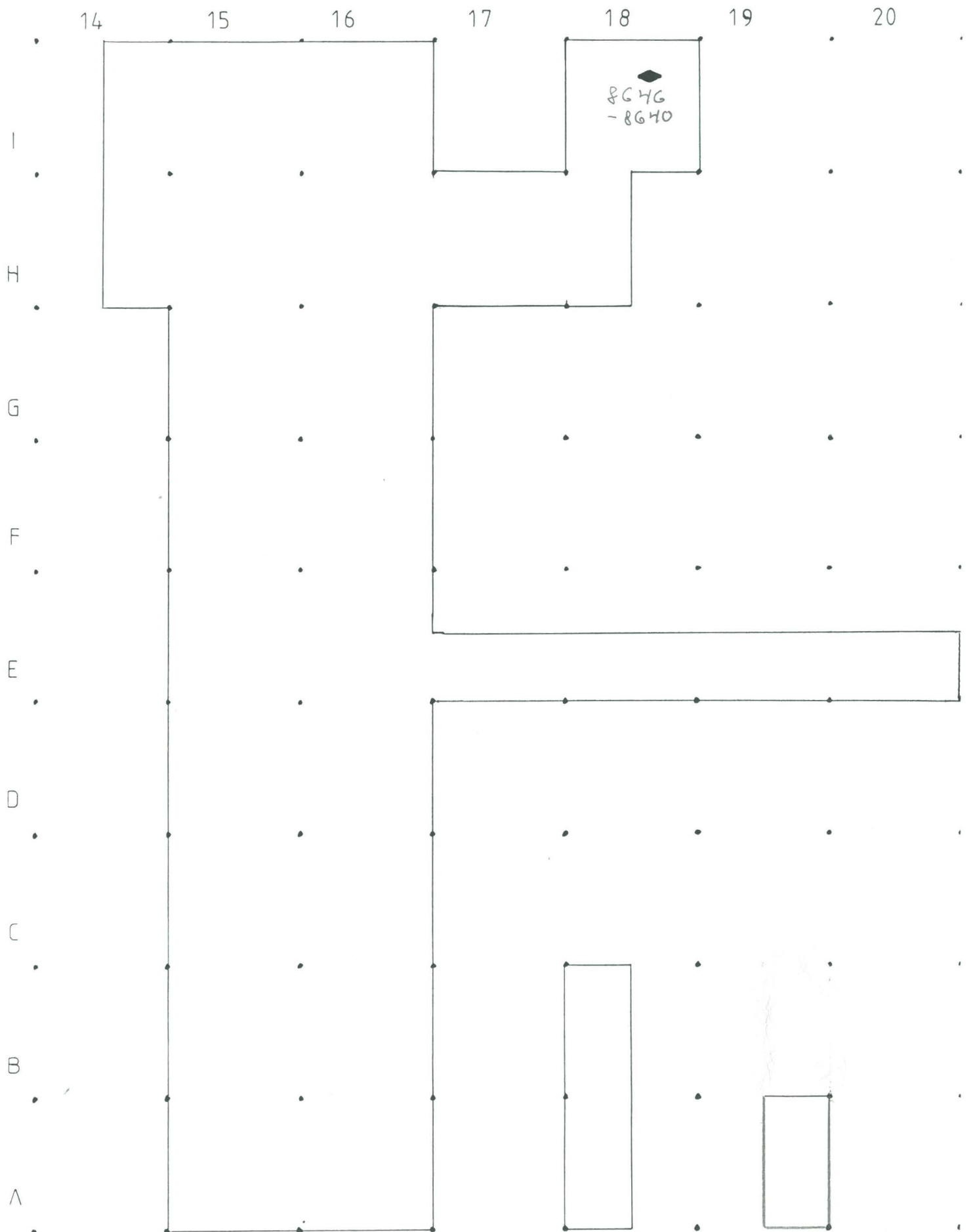

LPR-LINNOITUS

SYKSY 1985 / O. IMMONEN

1:75

KUVA 1

KUVA 2

Kuva 1. Kaivausalueelta I löytynyt kellari. Kuvattu idästä. - Kuv. R. Raittila.

Kuva 2. Etualalla teltta jonka sisällä kellari, teltan yläpuolella olevalla tansanteella kaivausalue II. Kuvattu lounaasta. -Kuv. R. Raittila.

tallennettu
Hauke Reilin
19.7.1977
Jaana Pietilä

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

Arkeologinen tutkimuskaivaus
kevätkaudella 1985 ja talteen
otetun näyteaineiston käsittely

L. Laaksonen - O. Immonen 2.7.1985

ALUSTAVA SELVITYS TUTKIMUSTYÖSTÄ JA SEN VAIHEESTA KENTTÄTYÖN PÄÄTTYESSÄ

A. TUTKIMUSTYÖ JA SEN TAVOITTEET

1. Tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on hyväksytyn ohjelman mukaisesti pyrkiä selvittämään Lappeenrannan kaupungin eräänä konkreettisenä syntykohtana pidettävän entisen Lappeen markkinapaikan kehittymistä kaupungin ensimmäiseksi keskustaksi ja alueen käyttöä keskustan siirryttyä muualle.

Tulokseen pyritään suorittamalla arkeologinen kaivaus, jonka yhteydessä sanallisen, valokuvien ja kartoin suoritettavan dokumentoinnin lisäksi otetaan talteen esineellisen jäämistön fragmentit ja tieteellisesti edustavina näytteinä ravinnon käytöstä muodostunut luuaaineisto, makrofossiilinen näytteistö ja mahdollinen puuainenäytteistö.

2. Kaivauksen suorittaminen

Lappeenrannan Linnoituksen korjaustöihin liittyen suoritettiin Linnoituksen länsipuolella, rinteen alaosassa tutkimuskaivaus 4.2. - 28.6.1985.

Kaivaus kustannettiin Linnoituksen korjaustyöhön myönnettyistä työllisyysvaroista. Työssä oli kolme kaivajaa ja sen kenttätutkijana toimi fil.yo Olli Immonen Etelä-Karjalan museosta. Tutkimustyön suunnittelijana ja valvojana toimi tutkija Lasse Laaksonen museovirastosta.

3. Tutkittu alue

Tutkimusalue sijaitsee Linnoituksen kaupunginosan länsipuolisessa rinteessä (kts. liitekartat 1 ja 2). Paikalla on 1600-luvulla sijainnut aluksi markkina-alue ja sittemmin tori ympäröivine rakennuksineen aina 1700-luvun lopulle saakka. Lähempi selvitys alueen käytöstä oheisessa liitteessä 3.

Tutkitun alueen pinta-ala oli 101 m². Kulttuurikerroksen paksuus eri ruuduissa vaihteli 100 cm - 120 cm.

4. Jatkotyöskentelyohjelma ja sen tavoitteet

Kaivauksen kenttätyövaiheen päättyessä aloitetaan seuraavat kaivauskertomuksen laatimiseen liittyvät työt

- näytteiden käsittely ja luettelointi siten, että ne voidaan lähettää jatkotutkimuksia varten
- valokuvien luettelointi ja tekstitys (sekä kiinnittäminen kartongille)
- karttojen puhtaaksi piirtäminen
- esinelöytöjen puhdistaminen (ja esikonservointi) ja luettelointi
- tutkimuskertomuksen laatiminen

Työt on ajoitettu suoritettavaksi 1.7. - 15.8.1985 ja ne tekee Olli Immonen.

5. Kaivauksen jatkaminen

Linnoituksen korjaustoimikunta on kokouksessaan 28.5.1985 tehnyt esittämäme ehdotuksen (kts. kertomus L. Laaksosen virkamatkasta Lappeenrantaan 21.5.1985, kohta 5 / MV Rak.hist. os. ark.) perusteella päätöksen, että tutkimuskaivausta jatketaan edellä kuvattua tutkimusaluetta täydentävänä syksyllä 1985.

Tutkimussuunnitelma esitetään myöhemmin erillisenä.

B. NÄYTEAINEISTO JA SEN KÄSITTELY

1. Makrofossiilinäytteistö

Näytteistö maa-aineksen sisältämästä orgaanisesta aineksesta on otettu talteen systemaattisesti koko kaivauksen alueelta. Käytännössä aineisto pääosin sisältänee erilaisia kasvinosia.

Jokaisen tai lähes jokaisen 2x2 metrin suuruisen tutkimusruudun jokaisesta kaivausteknisestä kerroksesta (5-15 cm, kellarin täyttömaa-alueen kohdalla kivensekaisuuden takia jopa 50 cm) on otettu tutkimusseulalta noin 8 litran suuruinen multanäyte. Se on kellutettu kyllästetyssä maantiesuolaliuoksessa, CaCl_2 . Altaan vesimäärä on ollut n. 70-75, ja altaana tynnyrinpuolikas (100 l).

Samassa suolaliuoserässä on liuotettu vain samaan kerrokseen kuuluva ja samaa maalajityyppiä edustava aineisto. Orgaaninen, kelluva aines on kerätty liuoksesta sideharsolla vuoratulla teräslankahaavilla. Haavimissyvyys on ollut pinnasta lukien 0-25 cm.

Näytteet on kunkin ruudun ja kunkin kerroksen osalta kerätty 0,5 l:n vetoiseen pakasterasiaan, johon on lisätty säilytysaineeksi suolaliuosta kellutusaltaasta.

Näyterasiat on luetteloitu kaivauskarttapohjille (liitteet 4) ja rasiaan merkitty ruutu- ja kerroskoordinaatit.

Näytteet lähetetään viikolla 27/85 tutkittaviksi Turun Yliopistoon sen sopimuksen perusteella, jonka fil.tri Terttu Lempiäinen / Turun Yliopiston kasvitieteen osasto ja tutkija L. Laaksonen 20.6.1985 Turussa pitämässään neuvottelukokouksessa sopivat.

2. Itämistutkimusaineisto

Makrofossiilinäytteistön maa-ainesta talteen otettaessa varattiin 1 l:n suuruinen näyte vanhimmasta maakerroksesta itämistutkimusta varten. Näytteet on pakattu muovipusseihin ja luetteloitu kuten edellä esitetty näytteistökin.

Aineisto toimitetaan fil. tri Terttu Lempiäiselle Turun Yliopistoon viikolla 27/85.

3. Luuaineisnäytteistä

Kaivauskerrosten maata seulottaessa on otettu talteen myös kaikki luuaineisto, joka on peräisin lähinnä ravinnoksi käytetystä lihasta ja joutunut maahan jätteenä.

Luuaineisto kuivataan ja pakataan odottamaan myöhempää tutkimusta.

C. RAPORTIN LAATIMINEN JA TARKOITUS

Tämän raportin tarkoituksena on selvittää tutkimustyön nykyvaihe (2.7.1985) sekä antaa alustavia tietoja näyteaineistojatkotutkimukselle.

Raportin tekstiosan on kirjoittanut Lasse Laaksonen ja muun aineiston valmistanut ja toimittanut Olli Immonen.

Lappeenrannassa 2.7.1985

Lasse Laaksonen

Olli Immonen

- Liitteet
1. Kaivauksen sijainti Linnoituksen alueella
 2. Kaivausalueen laajuus
 3. Tutkittavan alueen käyttöhistoria
 4. Kartasto kaivauskerroksista ja näytteenottotasoista

karttaliite 2:n sijainti

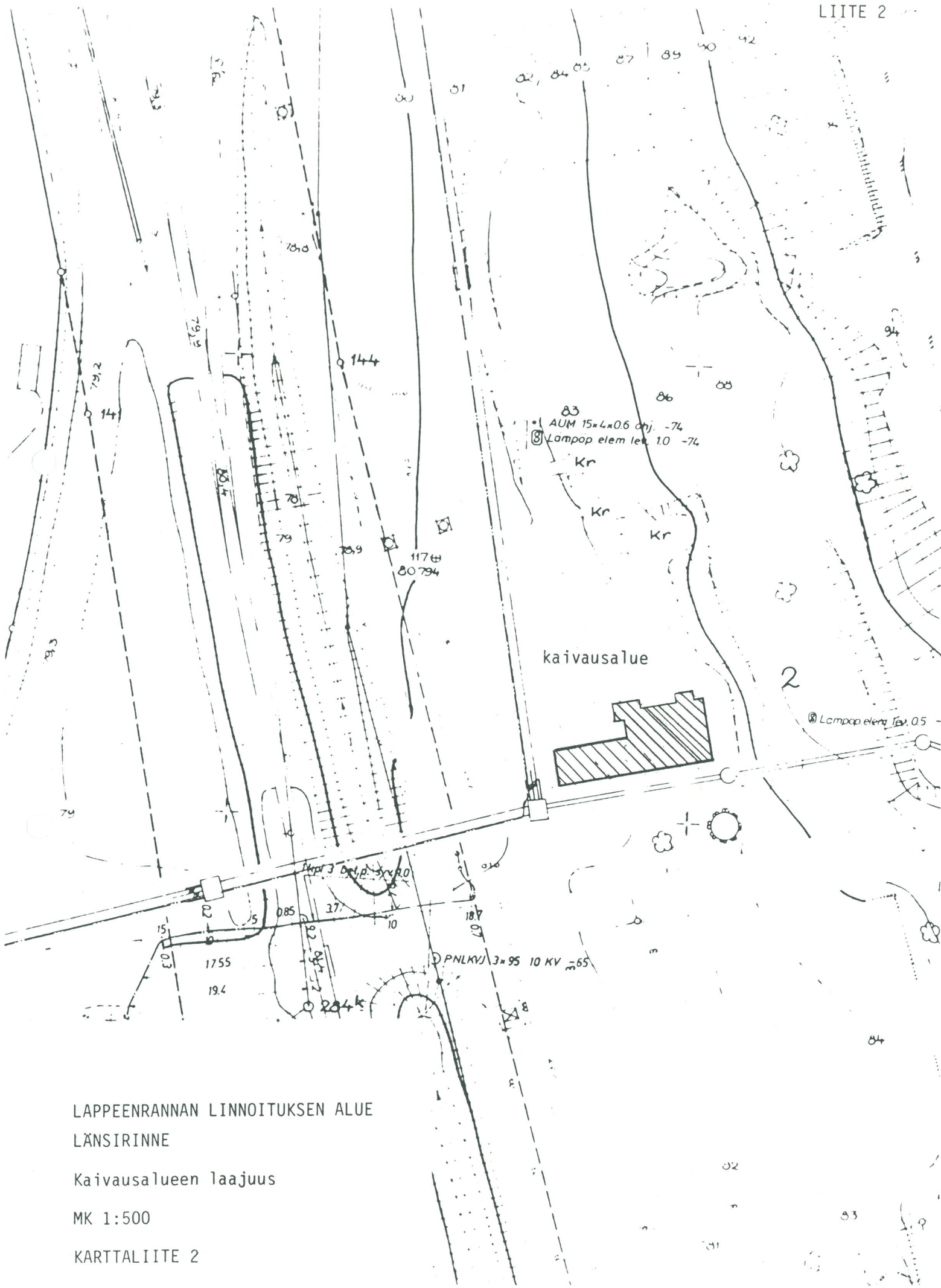

LAPPEENRANTA LINNOITUKSEN ALUE

Pohjakartta Keijo Koskisen dipl.
työstä kuvaa linnoitusta 1910-luvulla

MK 1:4000

KARTTALIITE 1

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
LÄNSIRINNE

Kaivausalueen laajuus

MK 1:500

KARTTALIITE 2

LAPPEENRANTA, LINNOITUS

TUTKITTAVAN ALUEEN KÄYTTÖHISTORIA

1. MARKKINA-ALUE

Lappeenrannan kaupungin syntyyn nykyisen linnoituksen alueella oli tärkeänä tekijänä "Lapvedenrannan" markkinapaikan syntyminen tai siirtyminen nykyisen Linnoituksen-kaupunginosan läntiselle rinteelle Pallonlahden rannalle. Tämä on ajallisesti yleensä kytketty Lappeen pitäjänkeskuksen ja kirkon siirtymiseen katolisen ajan keskuksesta Kauskilasta Saimaan rannalle uskonpuhdistuksen jälkeen. Markkinat mainitaan asiakirjoissa v. 1542 Viipurin vapaamarkkinoiden joukossa. Tärkeänä askeleena Lappeenrannan kaupungin muodostumiselle ovat asiakirjoista saatujen tietojen perusteella viipurilaisille porvarille vuonna 1616 annetut luvat pystyttää rannalle myyntikojuja. (YLÖNEN 1976, s. 223; JALKANEN 1913, s. 3-5, TOIVANEN 1976, s. 42)

PEKKA TOIVASEN mukaan markkina-alue tämän seurauksena sai kiinteän rakennuskantansa, avonaisia myyntikojuja, erilaisia varastorakennuksia kuten terva-aittoja ja ruoka-aittoja sekä vihdoinkin jopa talviasuttavia rakennuksia, jotka hänen arvelunsa mukaan saattoivat (aluksi) olla muuratulla uunilla varustettuja yksihuoneisia tupia. Jo 1600-luvun puolivälissä viipurilaisilla kauppiaille oli myös suurempia, monihuoneisia rakennuksia, "kaakeliuunitupia". TOIVASEN mukaan tuvat, aitat ja myyntipuodit muodostivat rakennusten välisine kujineen jonkinmoisen kaavallisen kokonaisuuden, joka täytti kokonaan rannan ja jyrkän mäen välisen tasaisemman alueen. Rannassa olivat Pallonlahteen pistävät laiturit (TOIVANEN 1976, s. 42-43).

2. ENSIMMÄINEN KAUPUNKIVAIHE

Vuonna 1622 annetun pikkutulliasetuksen nojalla Lapveden markkina- paikka aidattiin maan puolelta korkealla tulliaidalla, joka varustettiin tulliportilla ja tullikirjurin kojulla (TOIVANEN 1976, s. 43).

Lappeenrannan tultua perustetuksi (n. 1649) syntyi ristiriita niemen harjanneosaan rakennetun kaupungin ja viipurilaisten puotikylän välille, asiaa käsiteltiin mm. useissa valtiopäivävalituksissa jo vuodesta 1652 lähtien. Ranta-alue kuului kuitenkin kaavoitettuun kaupunkialueeseen ja vaikka kaava ei maasto-olosuhteiden takia toteutunutkaan suunnitellussa muodossa rannan osalta, vahvistettiin viipurilaiskauppiaiden keskinäiset rantatonttien ja niiden rakennusten vaihdot Lappeenrannan tonttikirjassa (TOIVANEN 1976, s. 81, 82, 87, 90). Vielä vuonna 1702, jolloin Lappeenrannan ensimmäinen kaupunkikausi jo oli päättynyt (v. 1683), oli 64 viipurilaisella tontteja ja puoteja Lappeenrannassa (TOIVANEN 1976, s. 101).

Ranta-alueella sijainneen torin varrelle syntyi TOIVASEN käsityksen mukaan jo ensimmäisessä kaupunkivaiheessa myös hallinnollinen keskus: kuninkaan huone eli käräjä- ja kokoustila tarvittavine virkamiesten majoitustiloineen sekä raatihuone (TOIVANEN 1976, s. 93, 95).

3. LINNOITUKSEN ENSI VAIHE

Isonvihan päätyttyä Lappeenrantaa ryhdyttiin linnoittamaan J.J. Faberin ja J.C. Cedersparren todennäköisesti v. 1722 tekemässä suunnitelmassa suunniteltujen puolustusrakennelmien ohella rakennettiin markkinarannan kauppatontit kujineen ja torin ympäristö hallintorakennuksineen. Linnoittaminen toteutettiin, tosin hieman yksinkertaistetussa muodossa, 1720-luvulla ja sitä täydennettiin 1730-luvun lopulla. Läntisellä osalla rakennettiin markkinarantaan johtavat portaat vallirinteeseen ja rannassa korvattiin aiemmat kymmenet pistolaiturit yhtenäisellä rannan linjoja mukaillella sillalla (TOIVANEN 1976, s. 356, 358, 359, 378, 386).

Linnoituksen ylärinteen varustuksen ja rannan välisellä alueella noudattaa linnoituskauden kaava HEIMALAN mukaan edelliseltä kaudelta periytynyttä muotoa, ja sen puolestaan ilmeisesti aiempaa markkinakylää (HEIMAL 1960, s. 1-22; TOIVANEN 1976 s. 383). Myös raatihuone on varhemmalla paikallaan rantatorin kupeessa ja "kuninkaan huoneen" sijaan nousee 1725 valmistunut maaherran residenssi saman torin eteläreunalle ja sen viereen torin puolelle lääninhallinnon konttori- ja kansliarakennus sekä torin pohjois-laidalle vaakarakennus ja päävartio, joka paloi v. 1729 ja korvat-

tiin raastuvan viereen rakennetulla vartiotuvalla ja Maaherran-
kadun itälaitaan torin varteen rakennetulla isommalla rakennuksella
(TOIVANEN 1876, s. 383, 388-390).

4. LINNOITUKSEN MYÖHEMMÄT VAIHEET

Pikkuvihan jälkeen aloitettiin Linnoituksen kunnan ja laitteistojen
parantaminen, joka toteutettiin pääosin 1770-luvun ja vuosisadan
vaihteen välisenä aikana. Linnoituksen länsirinteen osalta se
merkitsi uuden, rantaan sijoitetun bastioni- ja kurtiinrintaman
rakentamista v. 1775 vahvistetun asemakaavan (ns. Tseljuskinin kaava)
mukaan. Samalla se päätti myös kaupunginniemen länsirannan torin
käyttämisen kauppapaikkana ja siellä aiemmin olleet toiminnot
siirtyivät hallinnonkin osalta muualle. Ranta-alue jää toisarvoiseen
käyttöön esim. varastoalueena lukuunottamatta entistä maaherran
residenssiä, joka tuli vankilalaitoksen virkailijoitten asuinkäyt-
töön ja jonka yhteyteen rakennettiin puisto 1800-luvun aikana.
(KNAPAS 1976, s. 27; TOIVANEN 19 , s.

KAIVAUSALUE / PINTAKARTTA

LPR-LINNOITUS

KEVÄT 1984 / O. IMMONEN

1:75

F

E

D

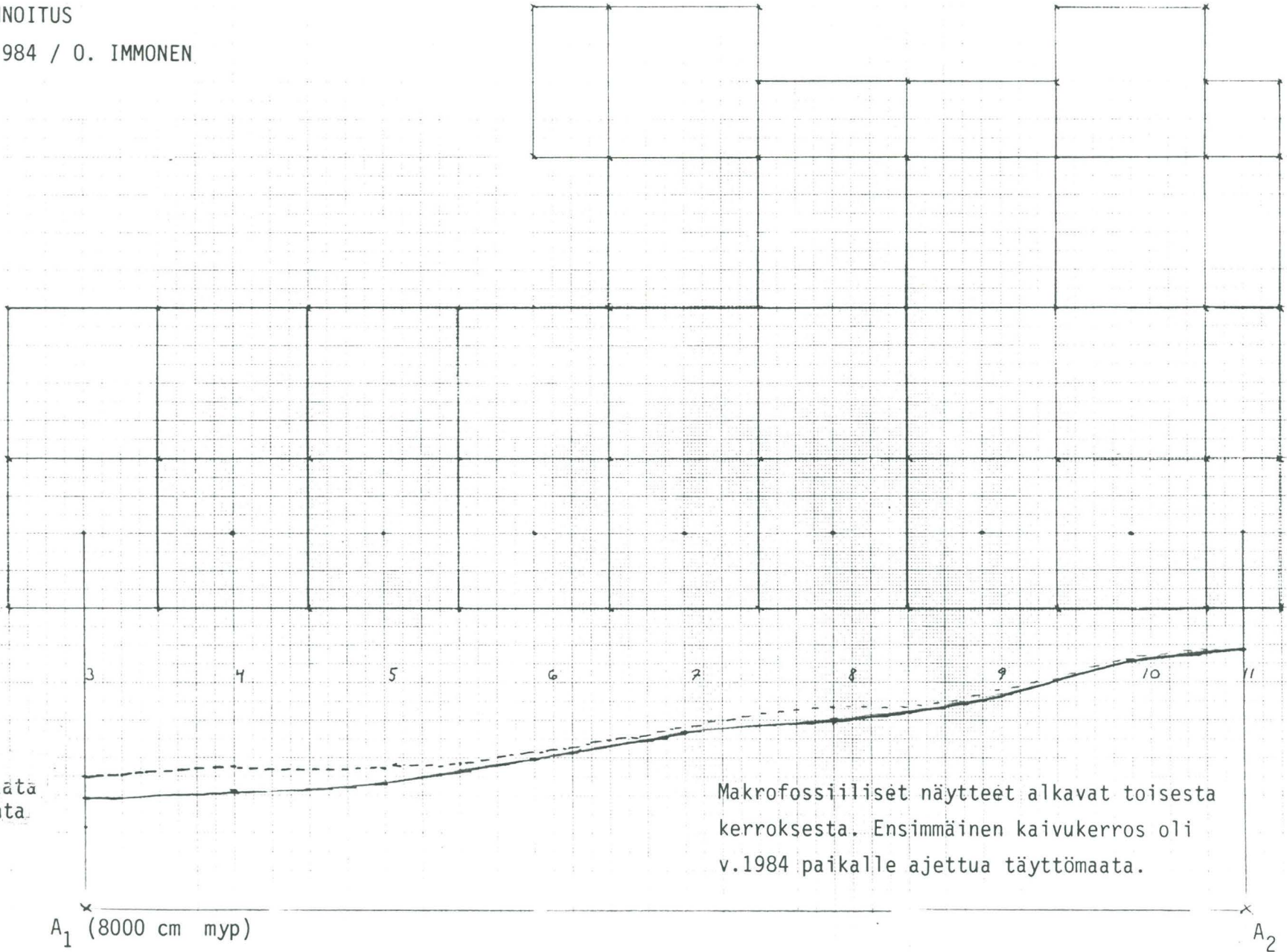
C

täyttömaata
turvepinta.

A₁ (8000 cm myp)

A₂

Makrofossiliset näytteet alkavat toisesta kerroksesta. Ensimmäinen kaivukerros oli v.1984 paikalle ajettua täyttömaata.

KAIVAUSALUE / VAHITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

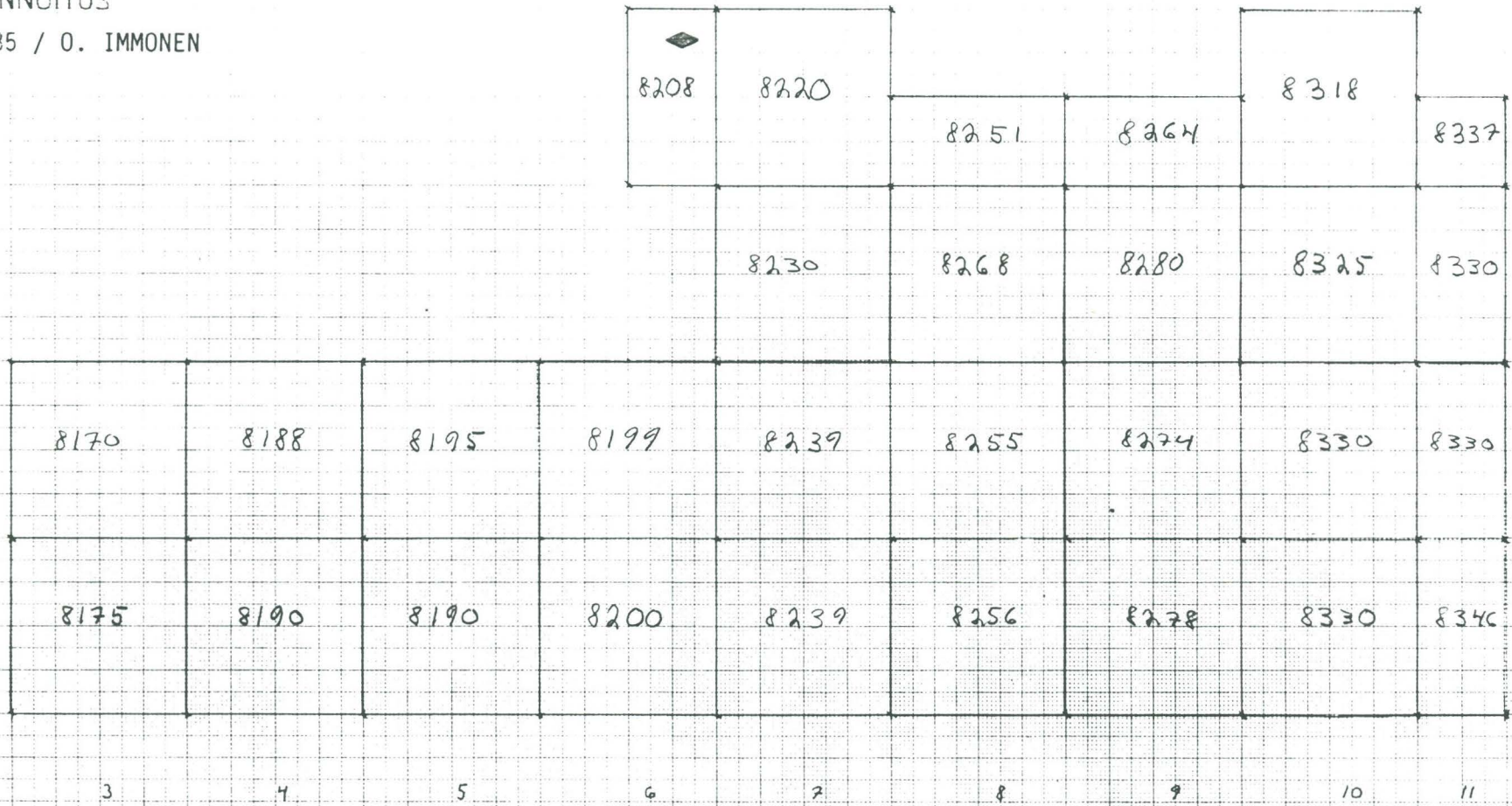
1:75

F

E

D

C

Ruudut 2x2m
1x2m
ja 1x1m

Ruuduissa D3,D4,D5,C3,C4 ja C5 on
toinen kerros vuonna 1984 paikalle
tuotua irtomaata

 Kaivukerroksesta on otettu maanäyte
itämistutkimusta varten

KAIVAUSALUE / VAAHTUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

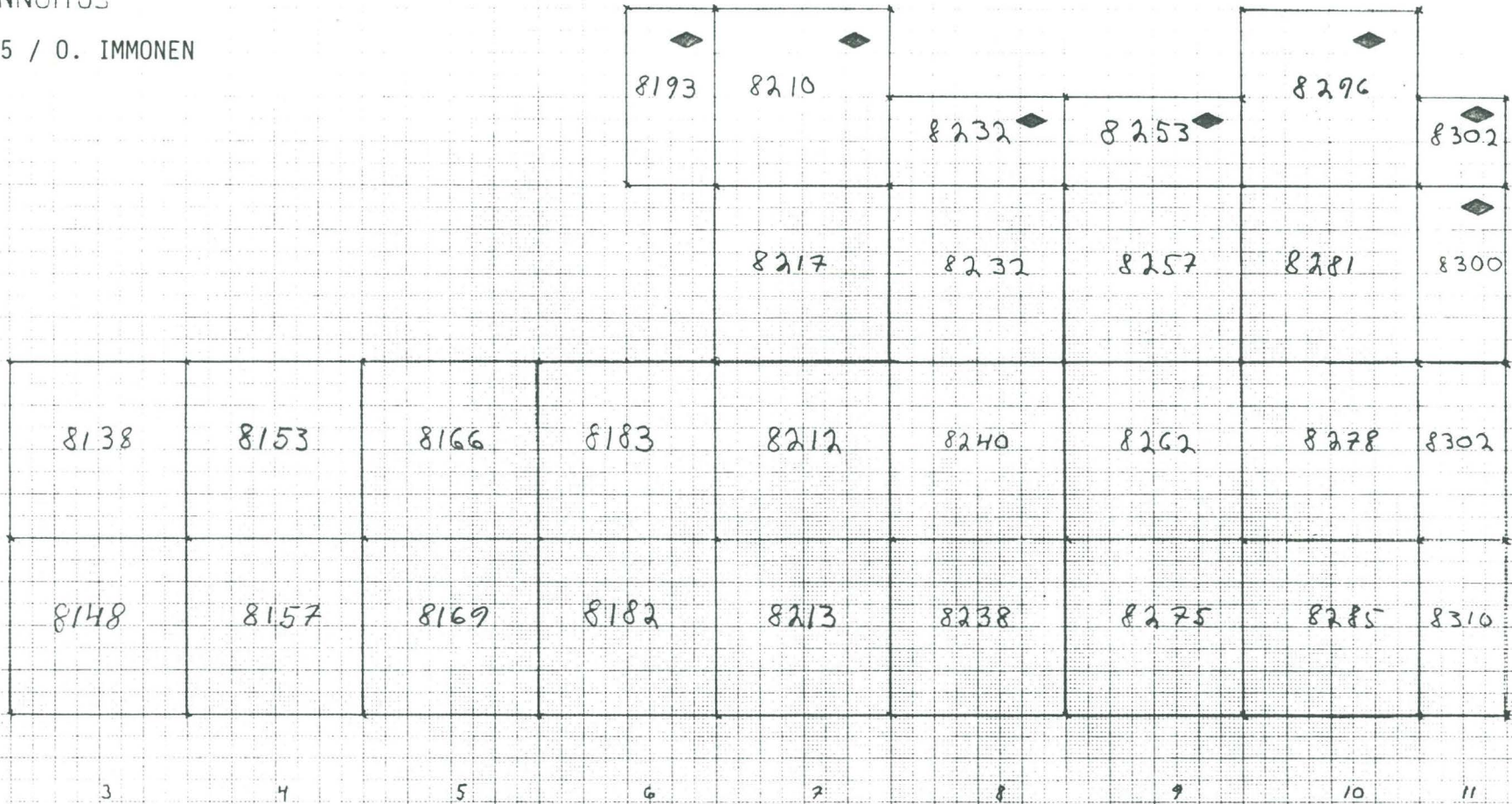
1:75

F

E

D

C

Ruudut 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

KATTAUSALUE / VAHITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVAT 1985 / O. IMMONEN

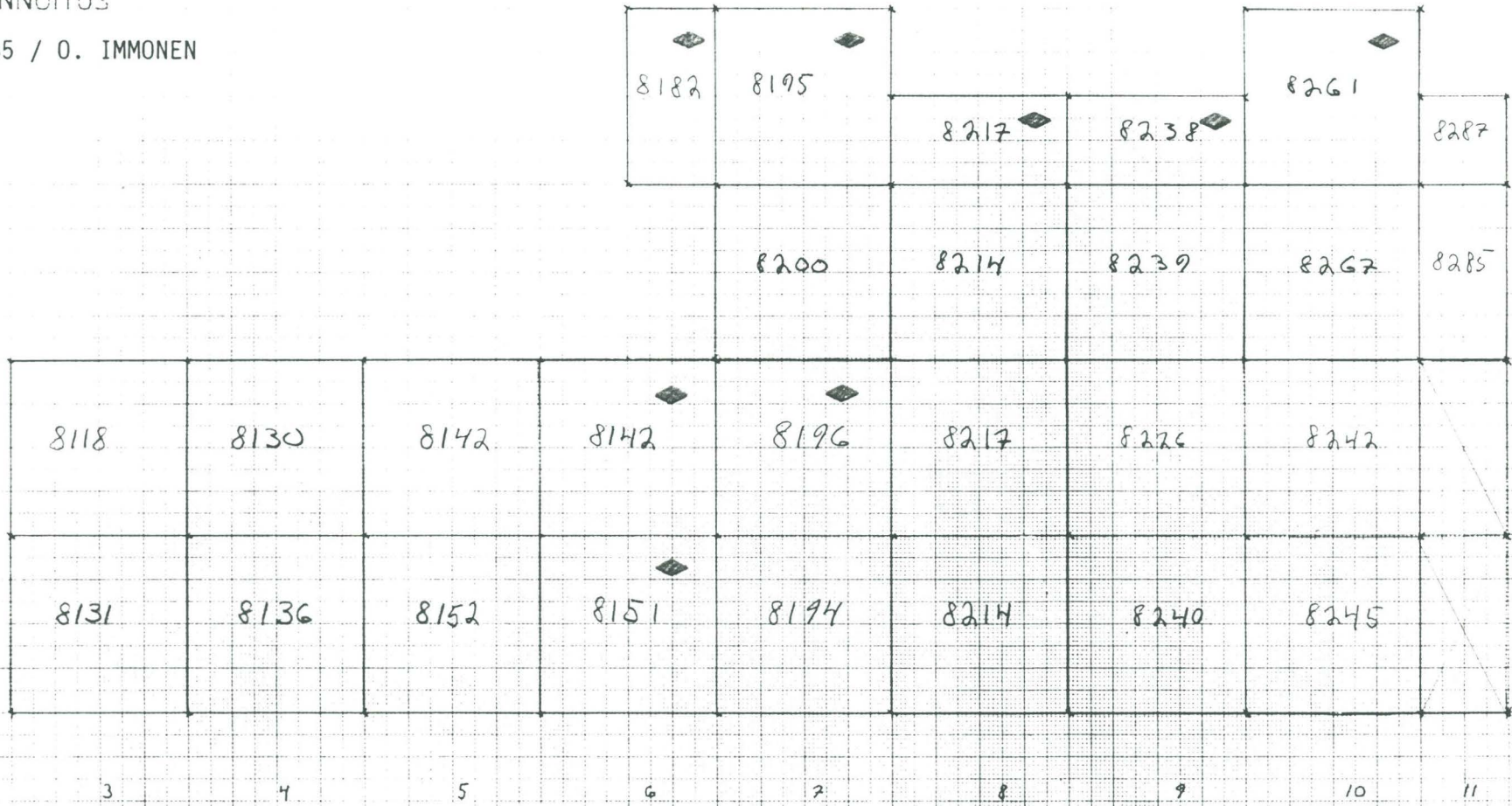
1:75

F

E

D

C

Ruudut: 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

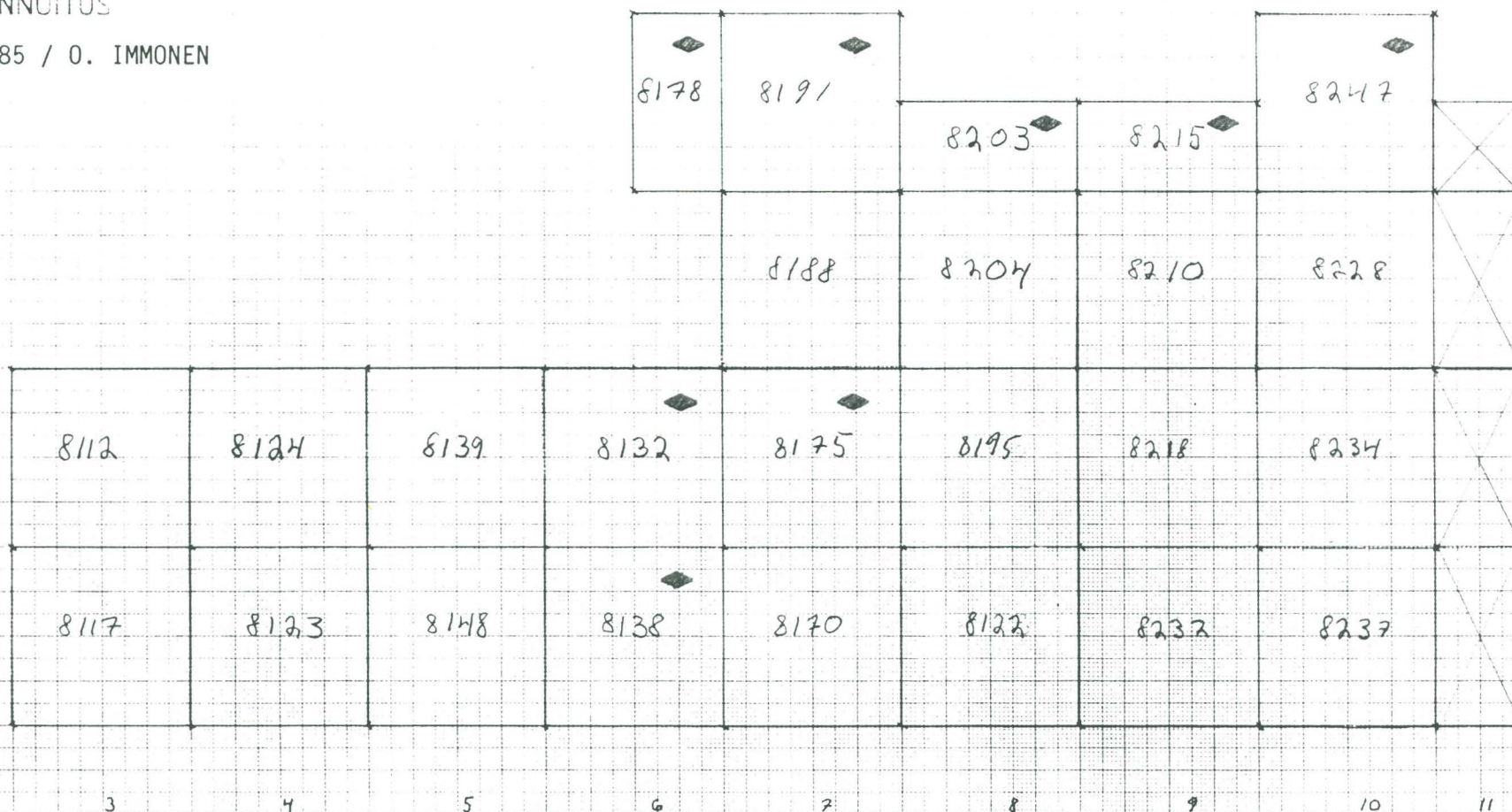
1:75

F

E

D

C

Ruudut 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

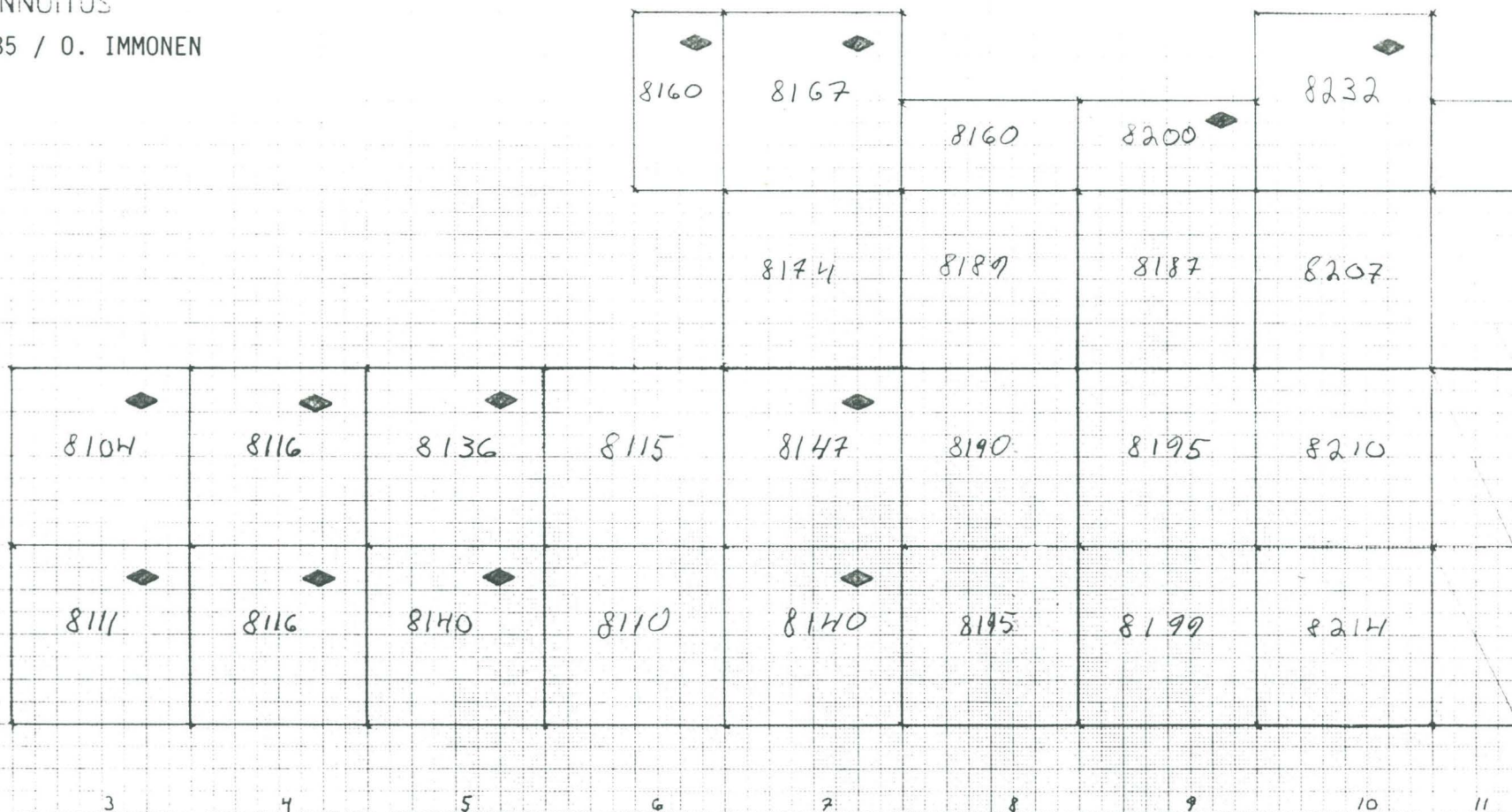
1:75

F

E

D

C

Ruudut 2x2m
1x2m
ja 1x1m

Ruudusta D3, kaivukerroksesta 6, on kolme näytettä eri syvyyksiltä.

Näyte A 8104-8094

B 8094-8078

C 8078-8073

KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

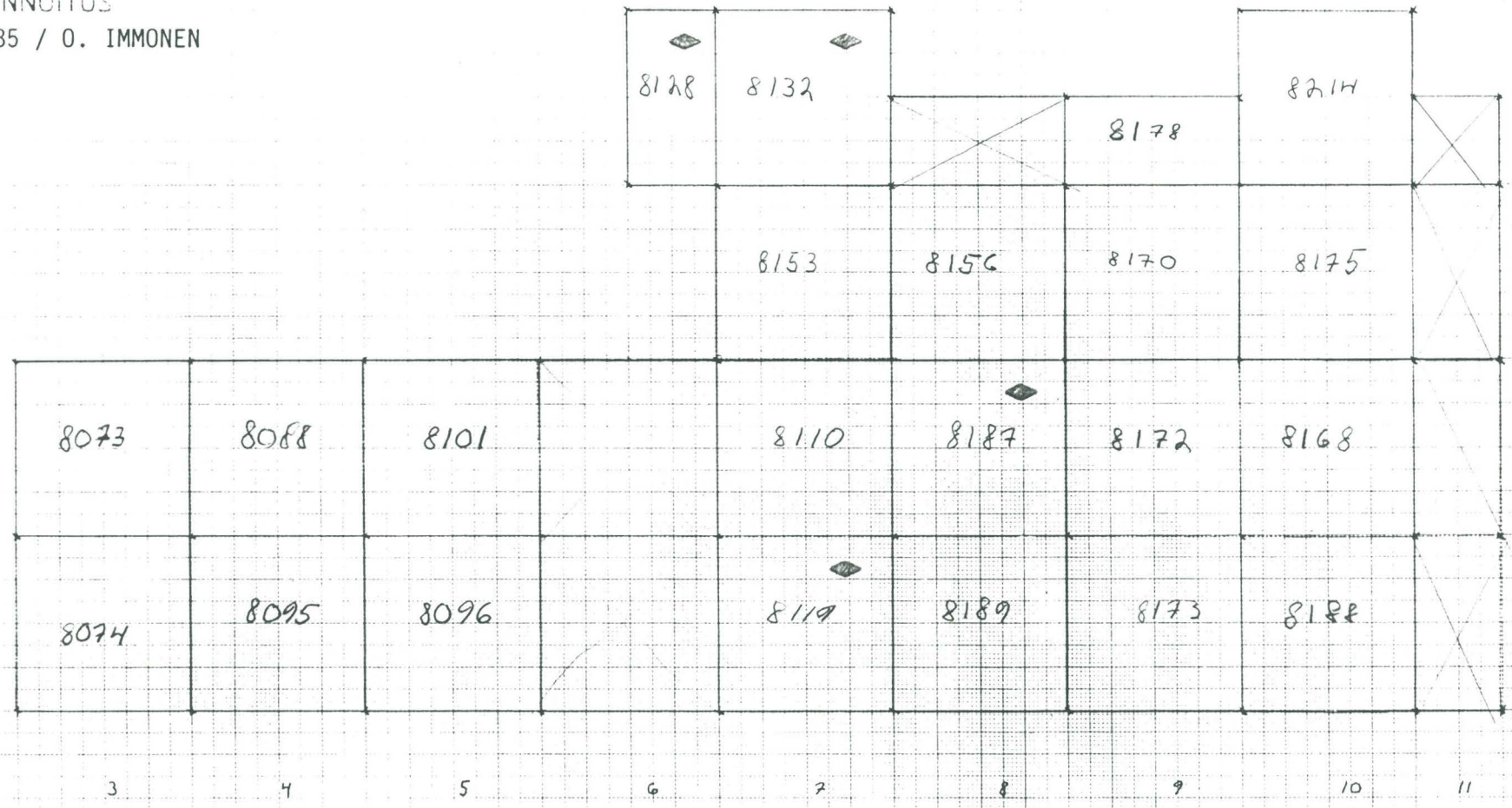
1:75

F

E

D

C

Ruudut 2x2m
1x2m
ja 1x1m

KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LFR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

1:75

F

E

D

C

3

4

5

6

7

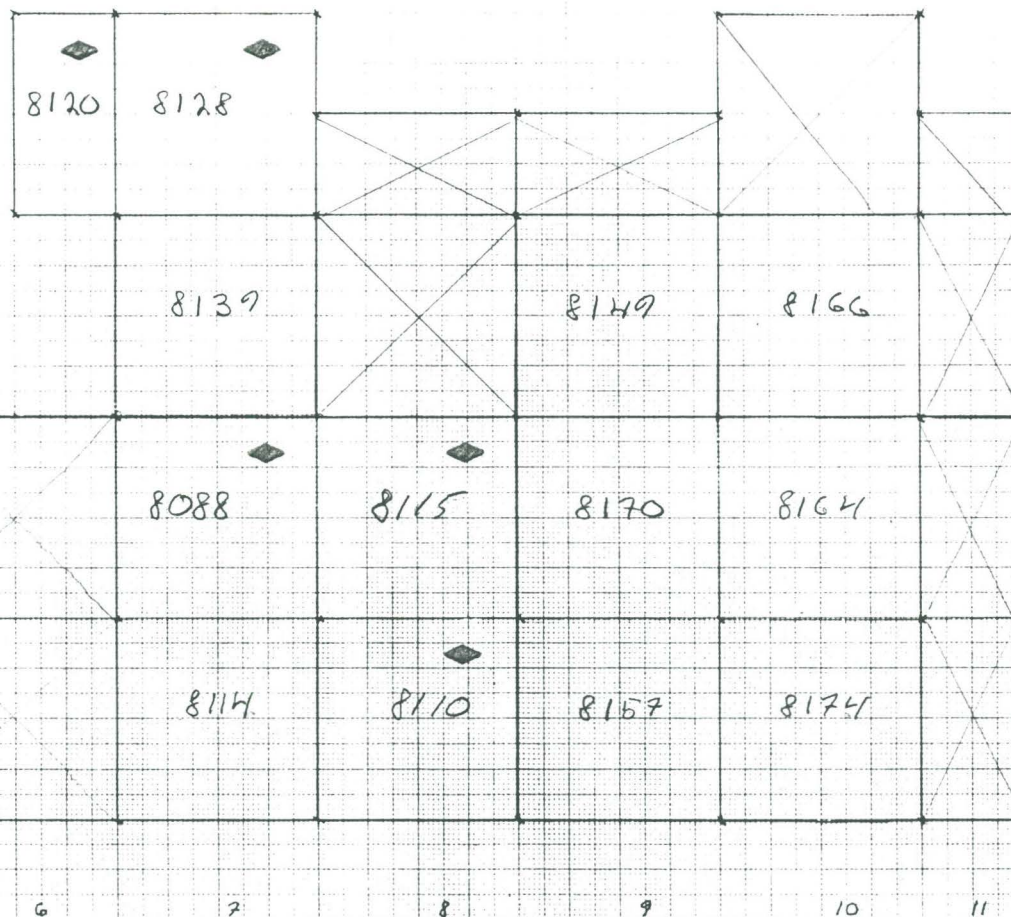
8

9

10

11

Ruudut 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

KATVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LFR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

1:75

F

E

D

C

3

4

5

6

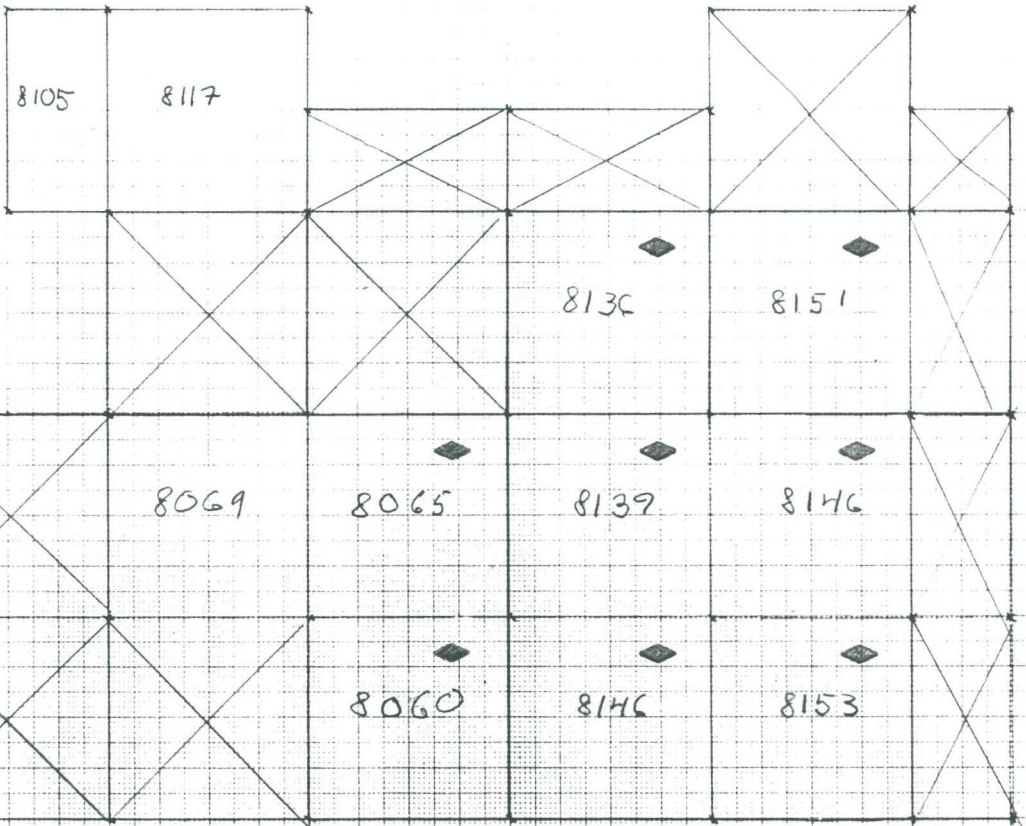
7

8

9

10

11

Ruudut 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LPR - LINNOITUS

KEVÄT 1985 / O. IMMONEN

1:75

F

E

D

C

3

4

5

6

7

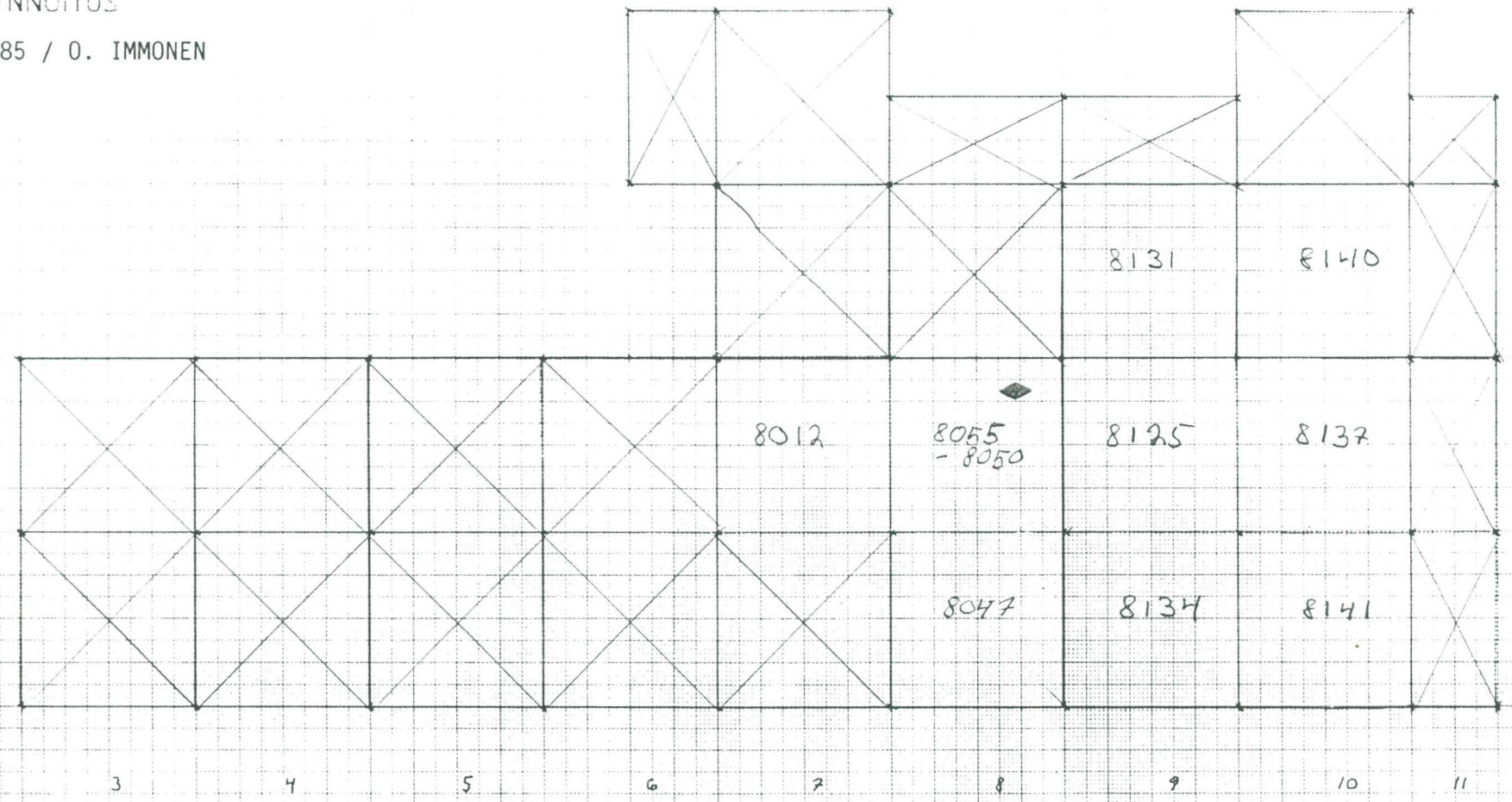
8

9

10

11

Ruudut: 2x2 m
1x2 m
ja 1x1 m

HUOMIOITA LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN LÄNSIREUNALLA 5.5. - 23.6.1986
SUORITETTUIEN KAIVAUSTEN YHTEYDESSÄ OTETTUIEN MULTANÄYTTEIDEN
KÄSITTELYSTÄ

Multanäyte on otettu systemaattisesti koko kaivetulta alueelta. Kyseisenä aikana on kaivauksia suoritettu kaivausalueella II.

Jokaisen 2x2 tai 1x2 metrin suuruisen tutkimusruudun jokaisesta kaivauskerroksesta (10-15 cm) on otettu tutkimusseudalta seulotusta maasta noin 8 litran multanäyte, Tässä vaiheessa multanäytteitä säilytettiin 5 kg pakastuspusseiksi tarkoitetuissa, riittävän kestäviksi havaituissa muovipusseissa.

Multanäytteet uitettiin 24.6 - 27.6.1986. Uittaminen (kelluttaminen) tapahtui kyllästetyssä maantiesuolaliuoksessa, CaCl₂. Altaana käytettiin osalla näytteistöä 80 litran muovisaavia, toinen osa kellutettiin 16 litran muoviämpäreissä. Muovisaavissa käytetty liuosmäärä oli noin 40 - 50 litraa. Muoviämpäreissä oli liuosta noin 8 litraa.

Muovisaavissa kellutettiin samassa liuoksessa rivin 19 kaikki 1 kerroksen näytteet. Uittaminen tapahtui järjestyksessä I 19, H19,...B 19 ja A 19. Seuraavaksi kellutettiin omassa liuoksessa ruutujen I 19, H 19, G19, F 19 2 kerros. Sen jälkeen kellutettiin omassa liuoksessaan loput ruuturivin 19 toisen kerroksen näytteistä. 3 kerroksesta kellutettiin samoin ensin I,H,C, ja F ruudut, sen jälkeen E,D,C,B ja A ruudut (tässä samassa järjestyksessä). Kaikki muut näytteet on uitettu omassa, vain k.o. näytettä varten varatussa suolaliuoksessa (myös loput ruuturivin 19 näytteistä). Jokainen näyte kellutettiin siis omassa ämpärissään.

Näytteiden käsittelyn nopeuttamiseksi 16 litran muoviämpäreitä oli varattu käyttöön 5 kappaletta. Vettä ja suolaa oli varattu isompiin säiliöihin uittopaikan läheisyyteen. Ämpäreissä käytettyä suolaliuosta tehtiin kerralla suurempi määrä (liuos tehtiin 80 litran muovisaaviin, josta otettiin ämpäreihin liuosta aina tarvittava määrä). Mahdollisimman paljon työstä pyrittiin tekemään "sarjatyönä". Käytännössä uittaminen tapahtui siten että 5 ämpäriin kaadettiin ensin suolaliuos, sen jälkeen kaadettiin kuhunkin ämpäriin multanäyte, sekoitettiin,

kerättiin orgaaninen kelluva aines sideharsolla vuoratulla teräslanka-haavilla liuoksesta (haavimissyvyys 0 - 25 cm), tyhjennettiin orgaaninen aines 0,5 litran vetoiseen pakasterasiaan, huuhdeltiin haavi ja sideharso ja siirryttiin seuraavaan ämpäriin. Sama toistettiin kaikilla ämpäreillä. Sen jälkeen huuhdeltiin ämpärit ja kaadettiin ämpäreihin uusi annos suolaliuosta. Pakasterasioihin lisättiin säilytysaineeksi hiukan suolaliuosta.¹

Rasioiden kansiin merkittiin ruutu- ja kerrosmerkinnät. Lisäksi merkittiin plusmerkillä ne näytteet jotka kellutettiin muovisaavissa (ruuturivistä 19). Itämistutkimusaineistoa varattiin maa-aineksesta tällä kertaa melko vähän. Aineisto on pakattu muovipusseihin joissa on ruutu ja kerrosmerkinnät.²

Näytteet on tarkoitus lähettää syyskuussa 1986 Turun yliopistoon, Mukana lähetetään kaivauskerroskartat ja muut liitekartat.

1 Uittamisen yhteydessä vertailtiin aikamäärää joka meni ruuturivin 19 näytteiden kelluttamiseen suuremmissa erissä suuremmassa neste-määrässä, verrattuna saman näytemäärän kelluttamiseen siten, että kullekin näytteelle oli oma suolalius. Ennakko-odotusten vastaisesti multanäytteen uittaminen omassa liuoksessaan ei vienyt enempää aikaa kuin suuremman näytemäärän uittaminen isommassa altaassa. Tulos oli ajallisesti pikemminkin päinvastainen. Sensijaan näytteen tarkkuus lienee parempi uittaessa jokainen näyte omassa liuoksessaan.

2 Itämistutkimusaineiston määrästä sovittiin 16.6. puhelinkeskustelussa.

Jakelu:

Lasse Laaksonen

Terttu Lempiäinen

Kuvasarja Lappeenrannan Linnoituksessa
arkeologisen tutkimuskaivauksen yhteydessä
suoritetusta makrofossiilisen näytteistön
kelluttamisesta

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 1

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Lappeenrannan Linnoituksen länsirinne, kaivausalue II teltan yläpuolella olevalla tasanteella. Kuvattu lounaasta.

Valok. O. Immorén

V.24.6. 1986

Negat. 24x36

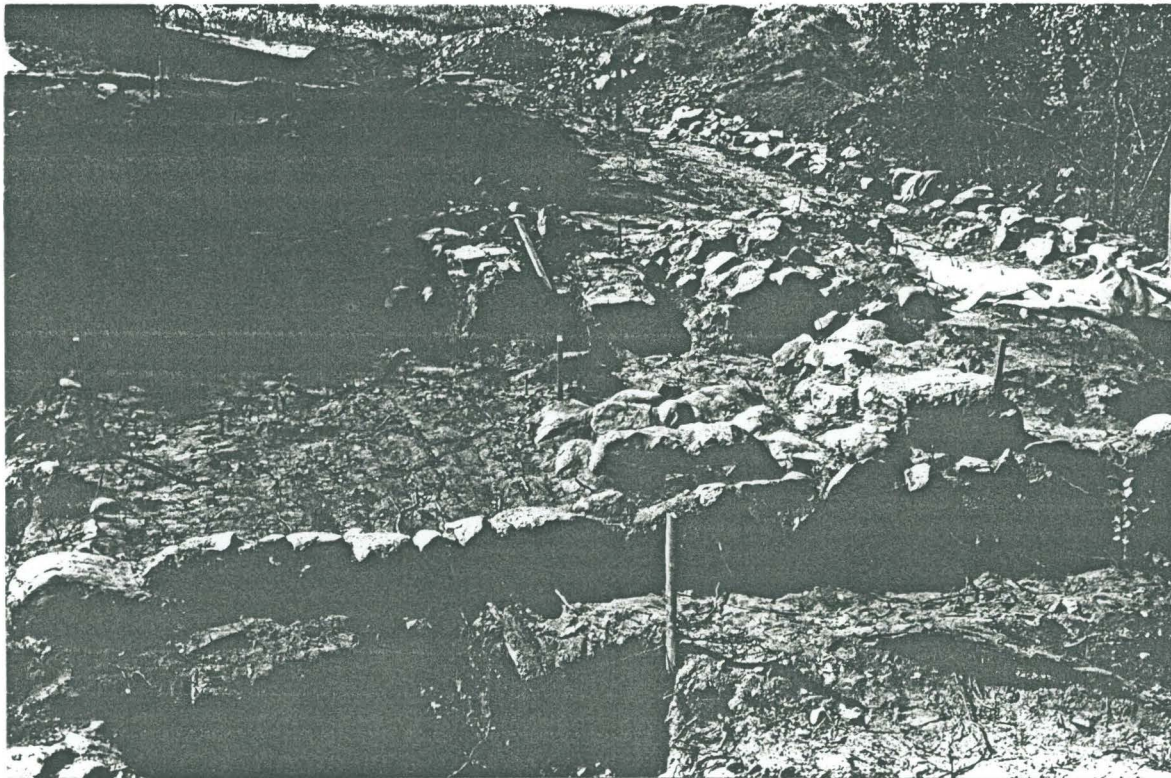
ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 2

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Kaivausalue II, Linnoituksen länsirinne. Paalujen erottamien 2x2 metrin neliöiden alueelta seulottiin 10-15 cm:n kaivauserrokset joista multänäytteet otettiin. Kuvattu pohjoisesta.

Valok. O. Immonen

V. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 3

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Maa seulo ttiin koneeseulalla, seulottu maa valui seulan alla oleviin kottikärryihin.

Valok. O. Immonen

V. 24.6. 1986 Negat. 24x36

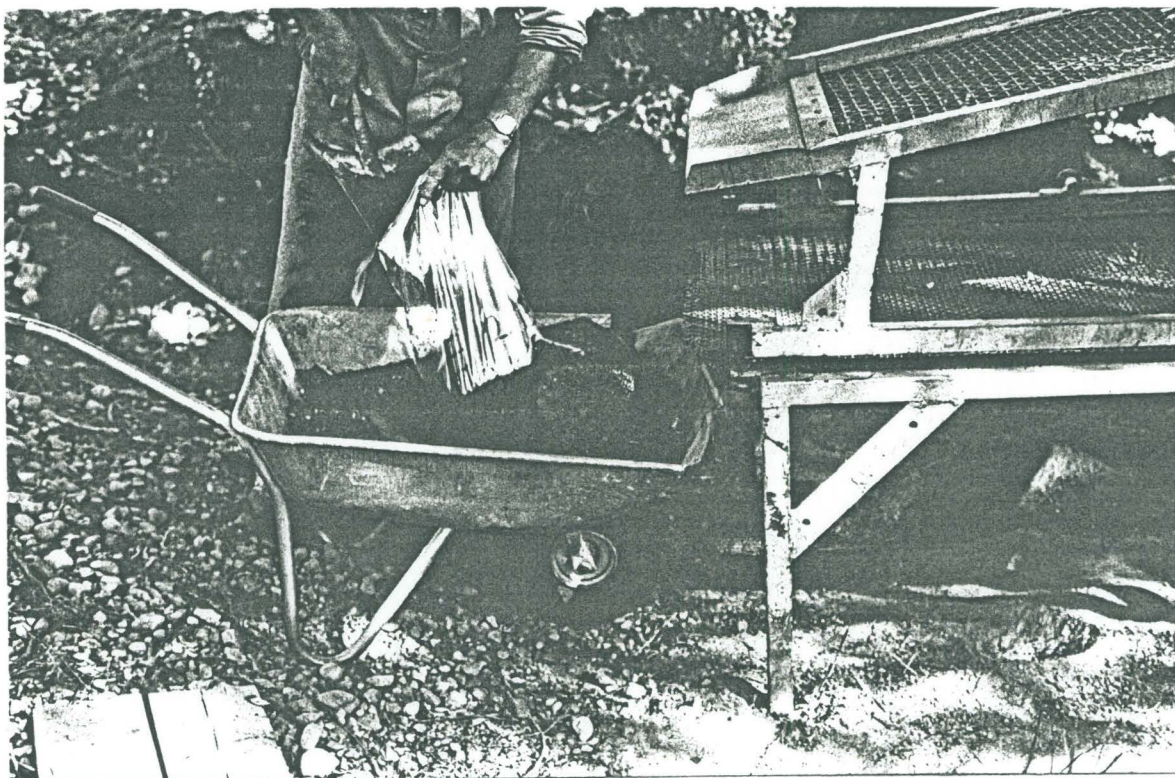
ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 4 41

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Kärryistä otettiin maanäyte vahvaan 5 kg muovipussiin, kaivukerrosten välissä kärryt tyhjennettiin.

Valok. O. Immonen

v. 24.6.1966 Negat. 24 x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 5

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Muovipusseihin merkittiin kerros- ja ruutumerkinät.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat.24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 6 6

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Multa(maa)näytepusseja säilytettiin Linnoituksen rakennus nro 5:ssä.

Valok. O. Immonen

v.24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 7 2

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Kelluttamiseen tarvittiin jokaista näytepusssia kohden yksi muovipurkki johon kellutettu näyte sijoitettiin. Purkkien kansiin merkittiin samat ruutu- ja kerrosmerkinnät kuin pusseihin.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 8

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

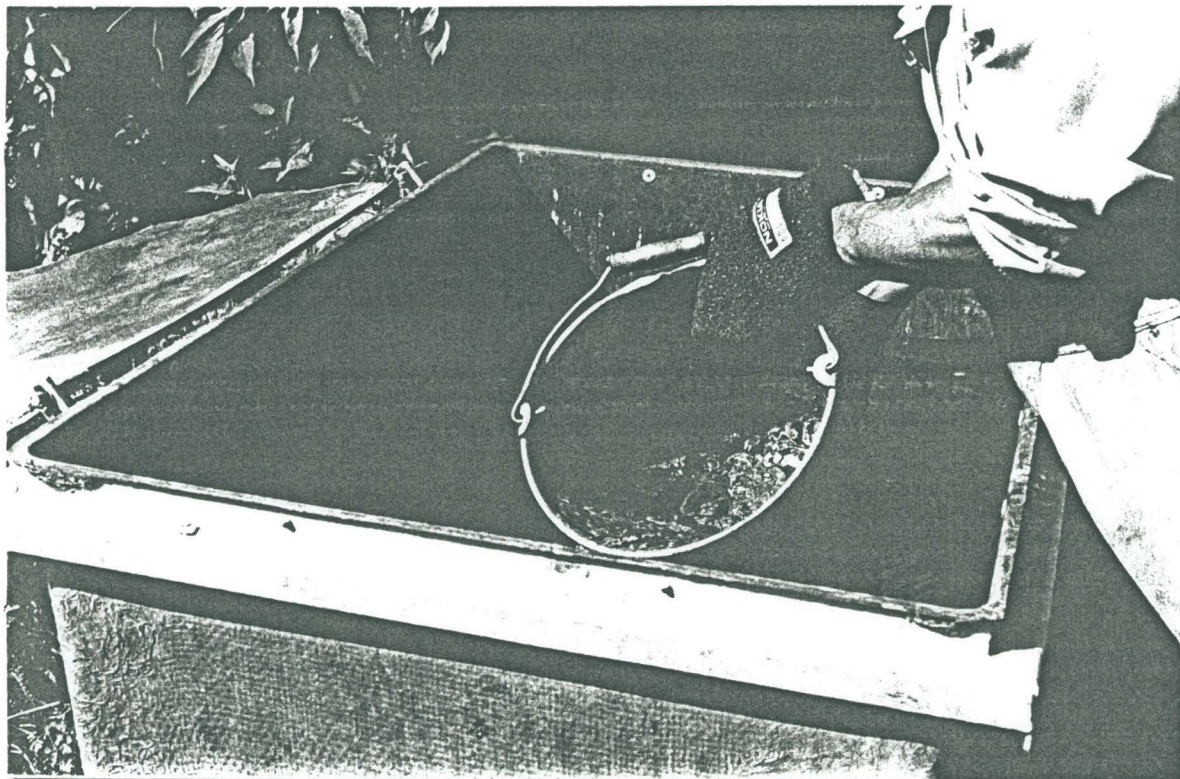
Kelluttamispaikalle oli varattu suurempiin astioihin vettä ja maantiesuolaa.

Valok. O. Mmonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 9

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Veden siirtoa kellutusaltaaseen.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

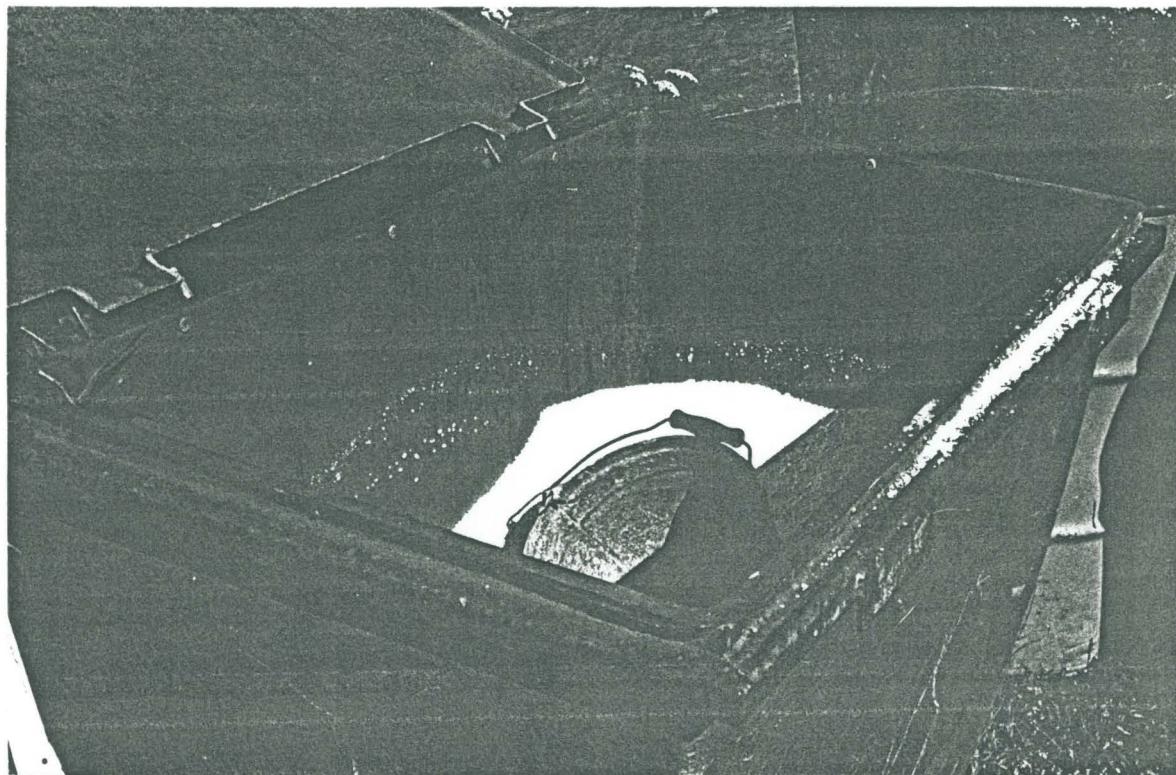
ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 10

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Suola-astia

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o //

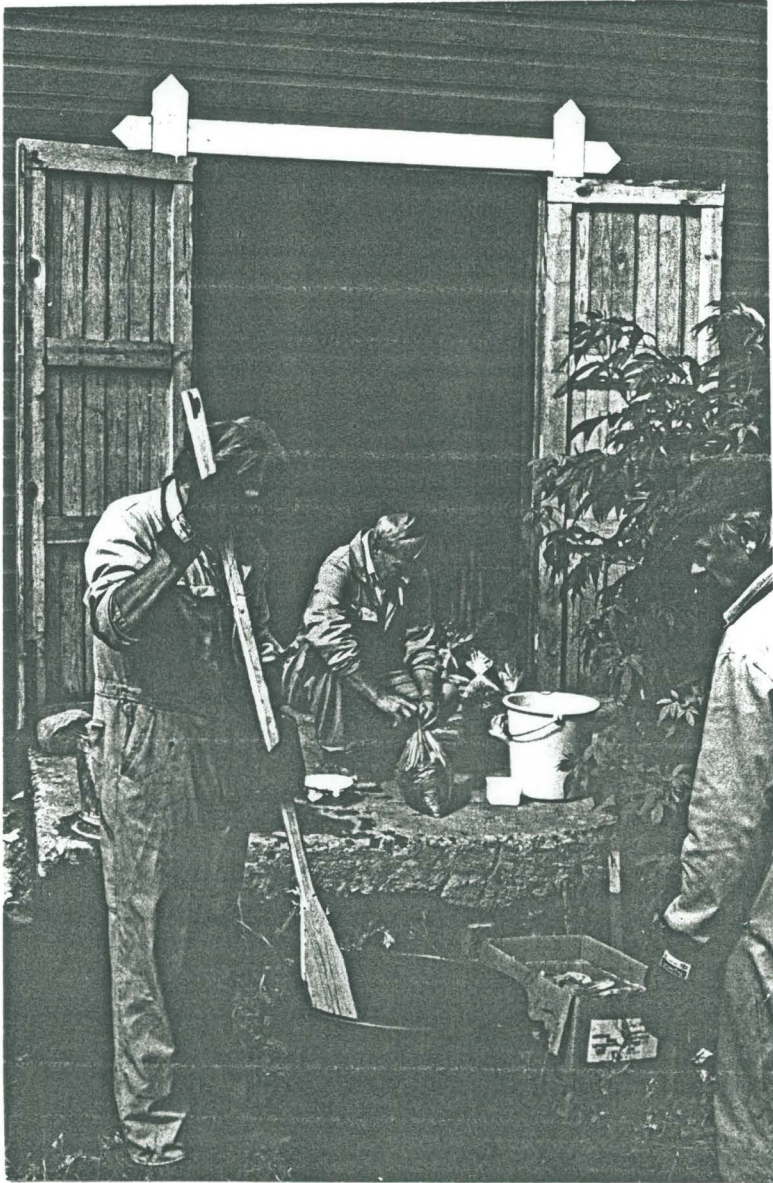
Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Suolan kaatoa kellutusastiaan. Noin 40 l vesimäärään liuotettiin 40-50 l suolaa.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

N:o 12

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

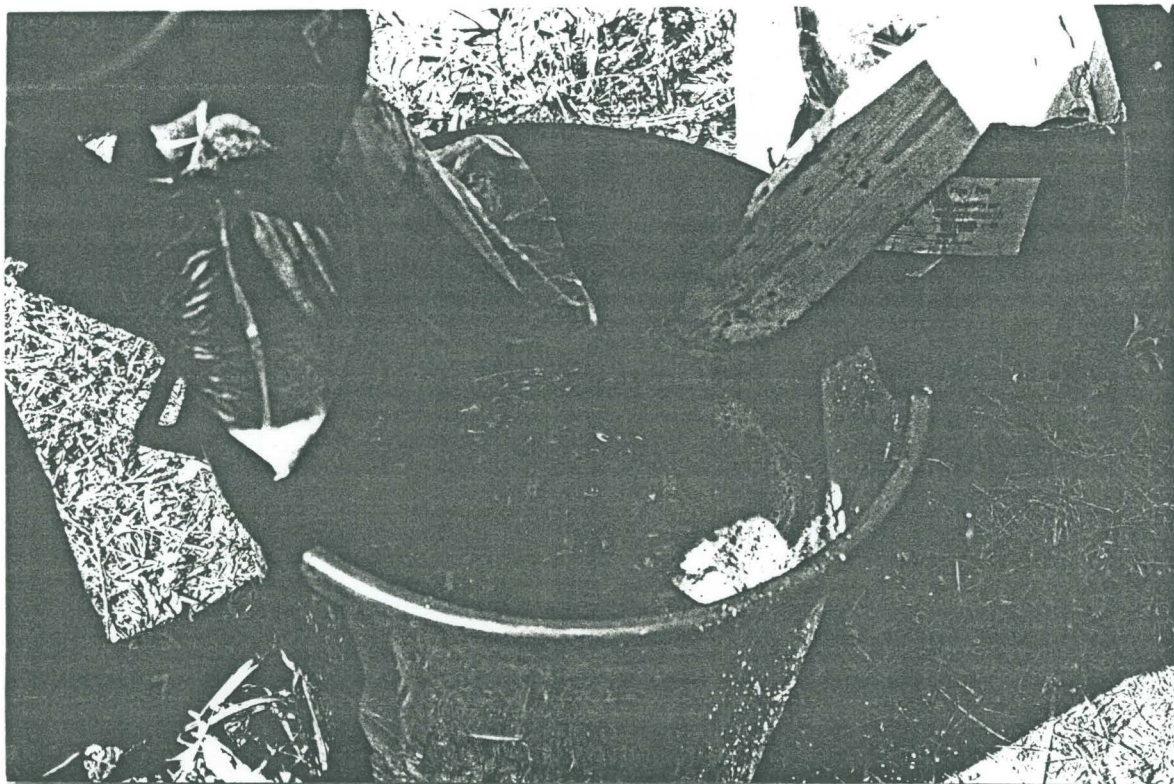
LIUOSTA sekoitettiin kunnes suola oli liuennut veteen, samalla varattiin
kellutettavat multanäytteet.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 13

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Maanäyte karistettiin pussista kylläiseen suolaliuokseen, samalla sekoitettiin.

Valok. O. Immonen

V. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 14

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

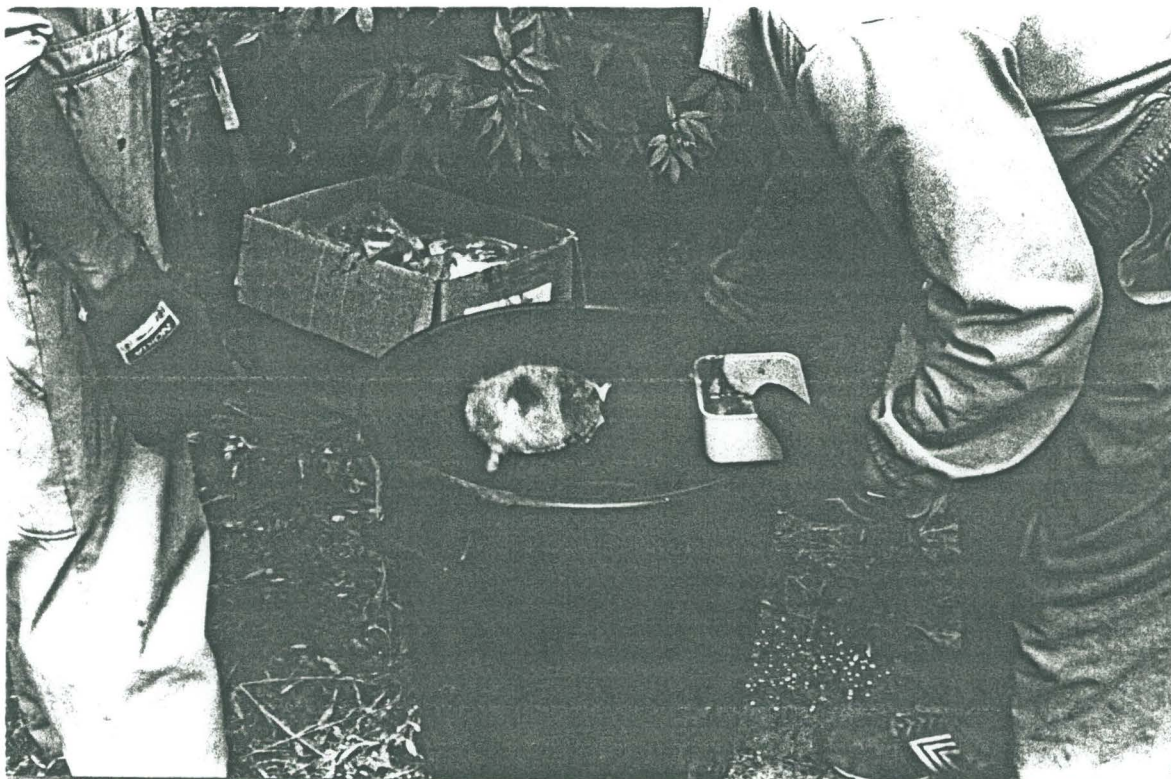
Harsokankaasta leikattiin teräslankasiivilään kuminauhalla kiinnitettävä palanen.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 15

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Liuksesta haavittiin orgaaninen kelluva aines siivilään.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 16

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Siivilän päällä olevalta harsokankaalta näyte kaavittiin puolen litran muovipurkkiin.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 17

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Purkkiin lisättiin suolaliuosta säilymisen parantamiseksi. Suolaliuos kaadettiin siivilän läpi, jotta purkkiin saataisiin harsokankaaseen kiinni tarttunut aines.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

N:o 18 12

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Purkkiin kiinnitettiin kansi johon oli merkitty samat ruutu -ja kerrosmerkinnät kuin maanäytepusseissa.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 19

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Samassa liuksessa kellutettiin 4-5 kpl maanäytepusseja. Mikrobioottisen näytteen tarkkuuden parantamiseksi maanäytteitä alettiin uittaa omassa 16 l ämpäreissään. Suolaliuos kuitenkin tehtiin isompaan saaviin, josta liuosta ammennettiin ämpäreihin tarvittava määrä (noin 8 litraa).

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

ETELÄ-KARJALAN MUSEO

Lappeenranta

N:o 20

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Näytteiden kelluttamisen jälkeen suolaliuksella kasteltiin katukiveystä rikkaruohojen tuhoamiseksi - jäljelle jäänyt multa-aines vietiin alueelle, jonka välittömässä läheisyydessä ei ollut kasvillisuutta.

Valok. O. Immonen

v. 24.6. 1986 Negat. 24x36

N:o 21

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Multa-aines kadettiin kuoppaan ja kellutusastia pestiin.

Valok. O. Immonen

V. 24.6. 1986. Negat. 24x36

N:o 22

Pitäjä LPR

Kylä LINNOITUS

Näytteitä käsiteltiin neljän päivän aikana 138 kappaletta. Työryhmän vahvuus oli 3+1.

Valok. O. Immonen

V. 24.6. 1986 Negat. 24x36

LPR 21.7.86

Tässä liitteet Lappeenrannan kaivauksen väliraporttiin. Valokuvakopioista tuli enemmän tai vähemmän huonoja (vaikka niitä kopioitiin myös rasterikelman läpi). Kopioin niitä hiukan reilummin - jätä tarpeettomaksi katsomasi pois.

Ajattelin että väliraportin voisi myös lähettää LPR:n kaupunginpuutarhuri Pulkkiselle (vai lieneekö hän jo postituslistalla). Pulkkisen postiosoite on:

Lappeenrannan kaup. tekninen virasto
Kaupunginpuutarhuri Arto Pulkinen
Villimiehenkatu 1
53100 LPR

Ruotsulan redutin esineistö ja valokuvat on luetteloitu. Säilytän niitä toistaiseksi täällä L:rannassa, kunnes sijoituspaikka selviää.

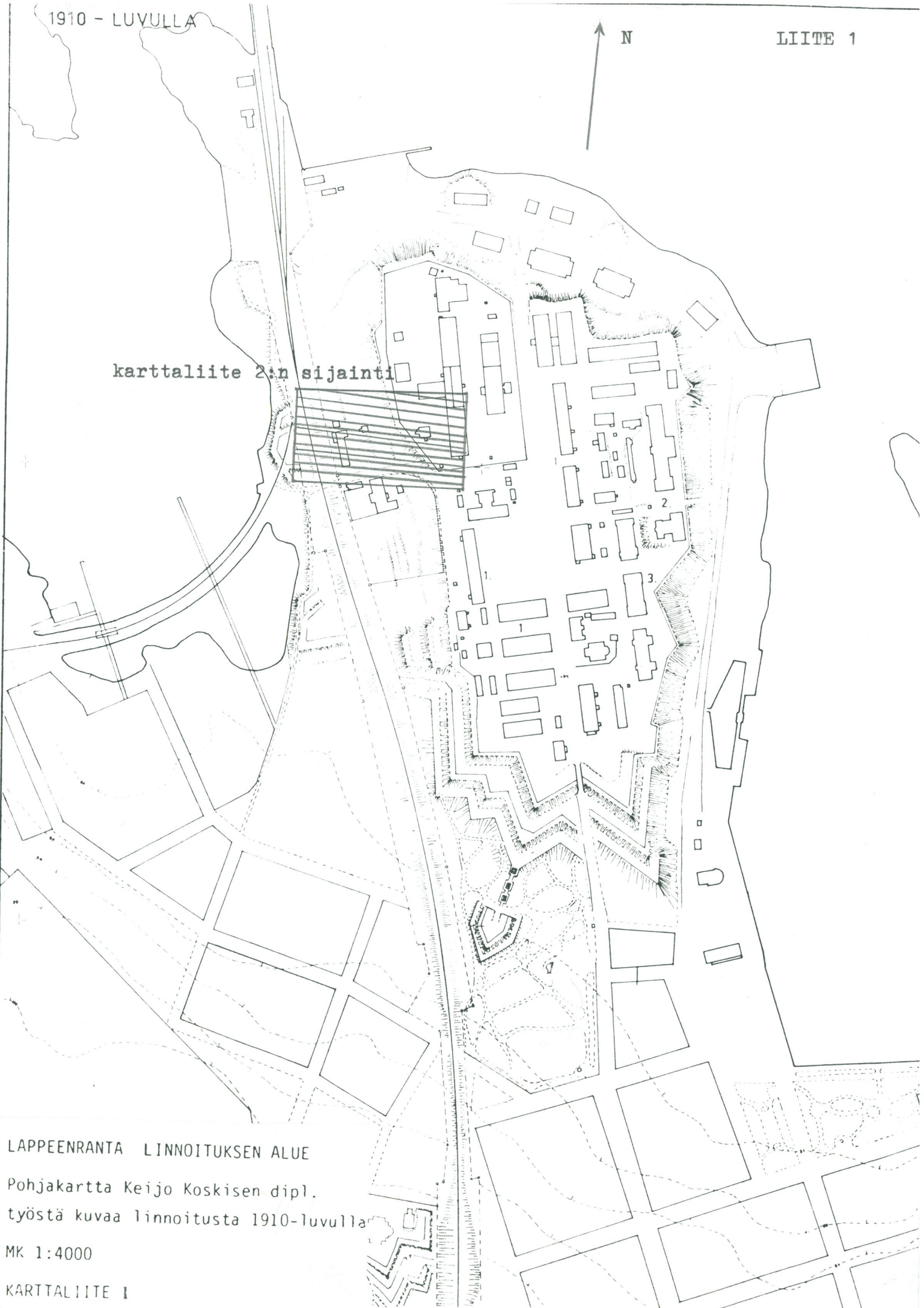

LIITELUETTELO

1. Kaivauksen sijainti Lappeenrannan Linnoituksen alueella
2. Kaivausalueiden laajuus
3. Kaivausalueet I ja II sekä kellarin sijainti
4. Kartasto kaivauskerroksista ja näytteenottotasoista
5. Kuvaliite

- Kuva 1. Ilmavalokuva Lappeenrannan Linnoituksesta v. 1978
- Kuva 2. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna v. 1890
- Kuva 3. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna, ilm. 1900-luvun vaihde
- Kuva 4. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna 1900-1. alkupuolella
- Kuva 5. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna v. 1970
- Kuva 6. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna 1900-1. alkupuolella
- Kuva 7. Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna v. 1986
- Kuva 8. Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985
- Kuva 9. Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985
- Kuva 10. Kaivausalue II kesäkuussa 1986
- Kuva 11. Kaivausalue II kesäkuussa 1986

karttaliite 2:n sijainti

LAPPEENRANTA LINNOITUKSEN ALUE

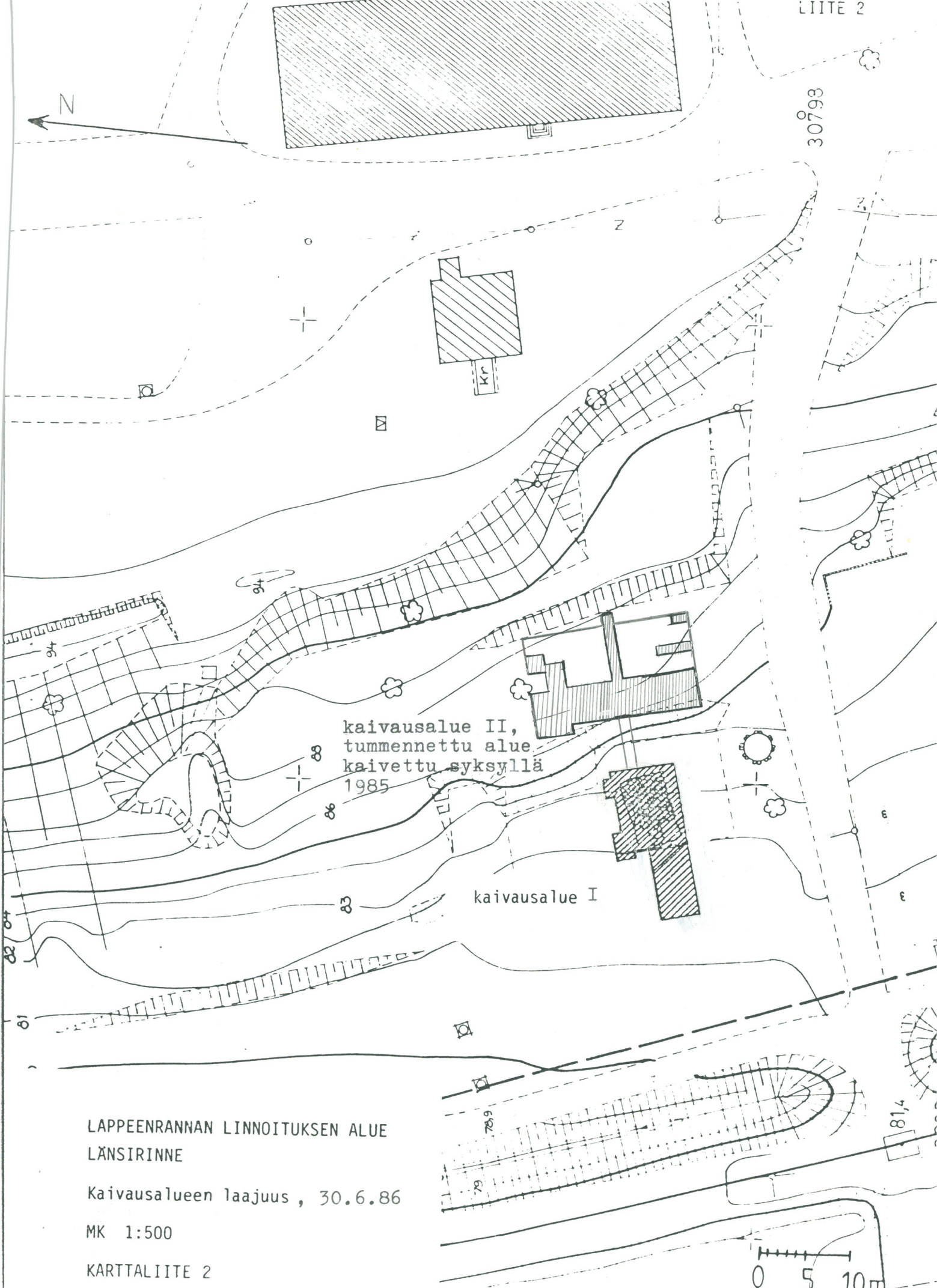
Pohjakartta Keijo Koskisen dipl.
työstä kuvaa linnoitusta 1910-luvulla

MK 1:4000

KARTTALIITE I

30798

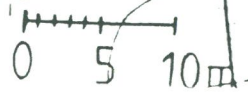

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
LÄNSIRINNE

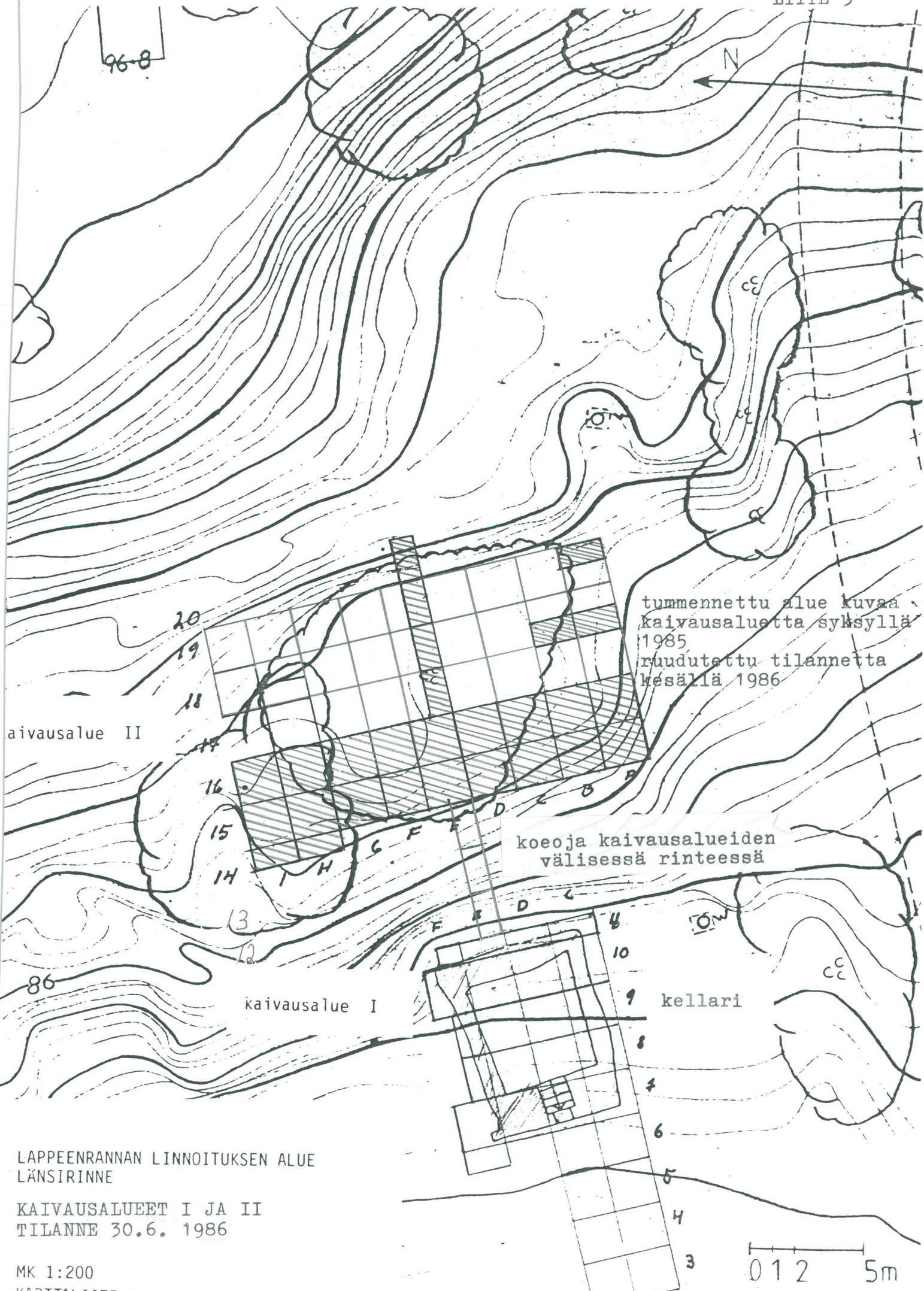
Kaivausalueen laajuus , 30.6.86

MK 1:500

KARTTALIITE 2

96-8

tummennettu alue kuvaa
kaivausaluetta syksyllä
1985
ruudutettu tilanne
kesällä 1986

kaivausalue II

koeoja kaivausalueiden
välisessä rinteessä

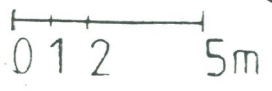
kaivausalue I

kellari

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
LÄNSIRINNE

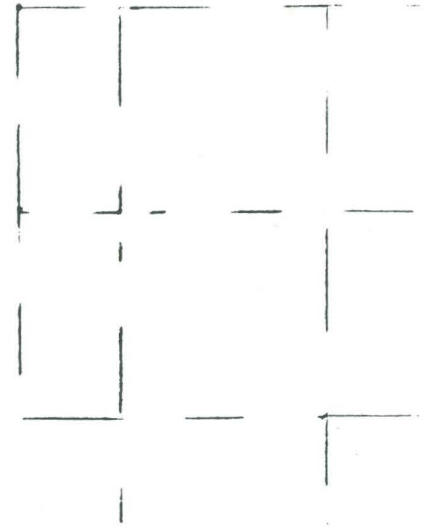
KAIVAUSALUEET I JA II
TILANNE 30.6. 1986

MK 1:200
KARTTALIITE 3

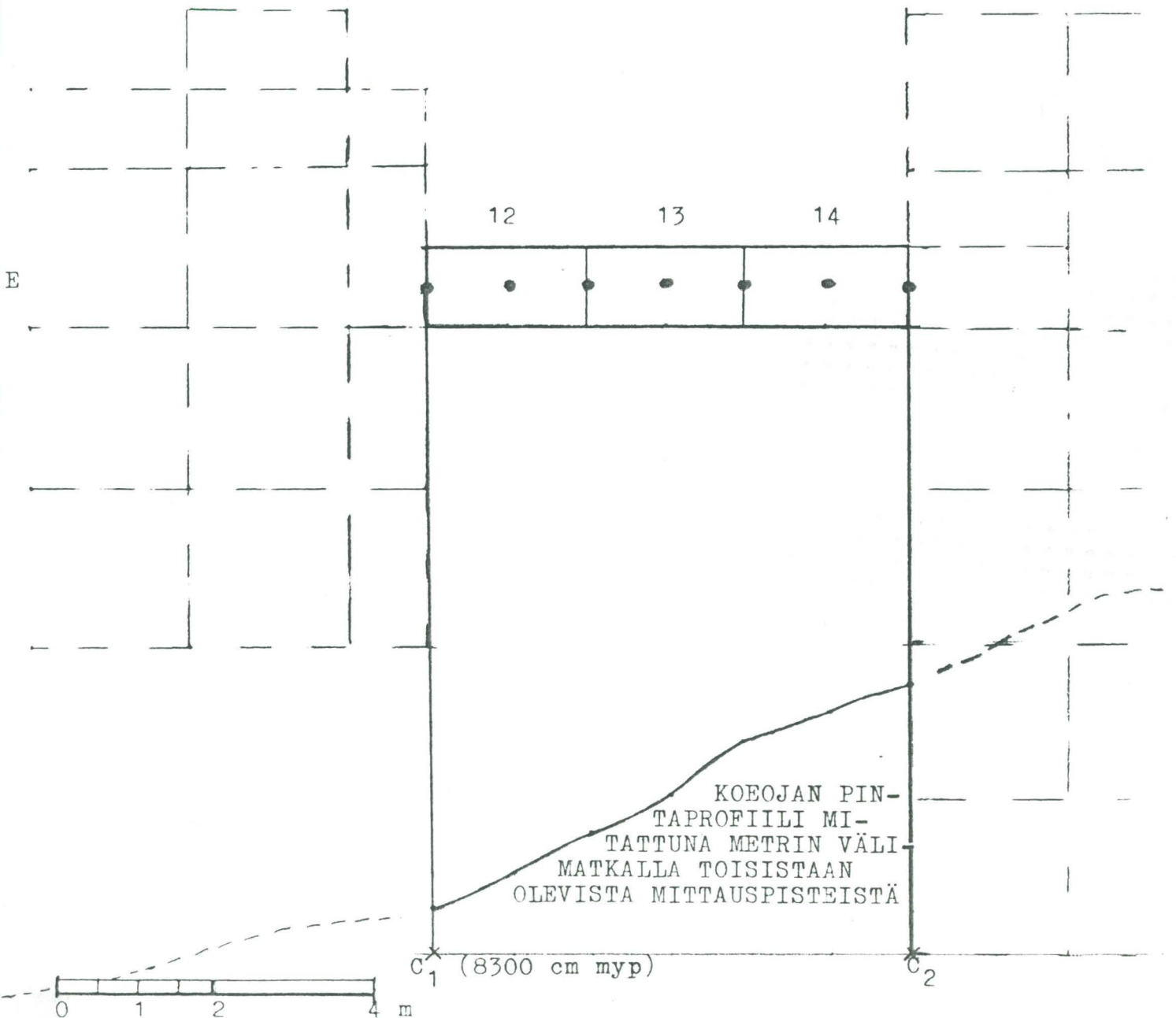
KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
 LAPPEENRANTA - LINNOITUS
 KESÄ 1986 / O. IMMONEN
 : 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
 VÄLINEN KOEOJA, RUUDUT
 E 12, E 13 ja E 14

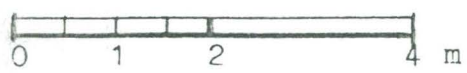
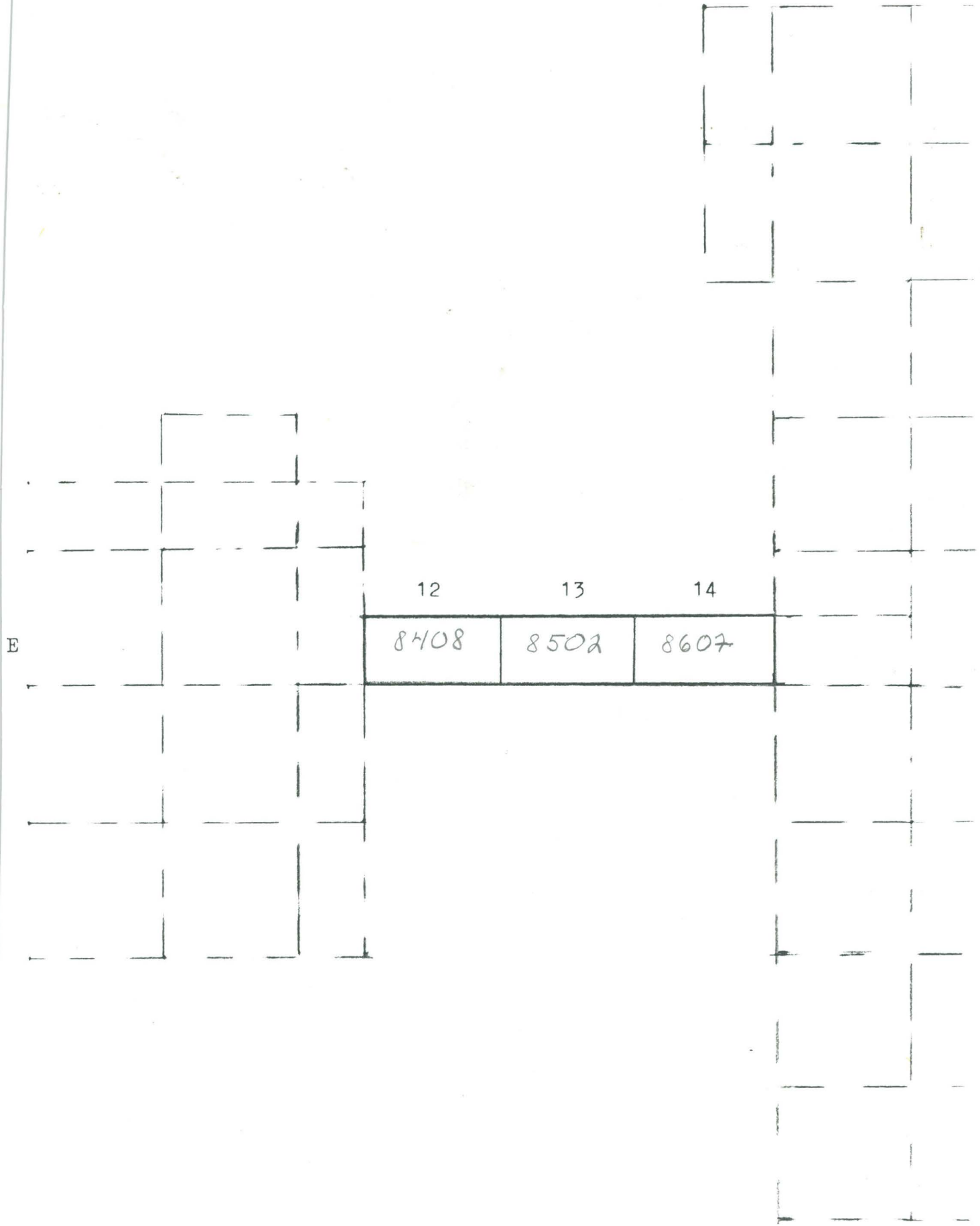
KAIVAUSALUE I

KAIVAUSALUE II

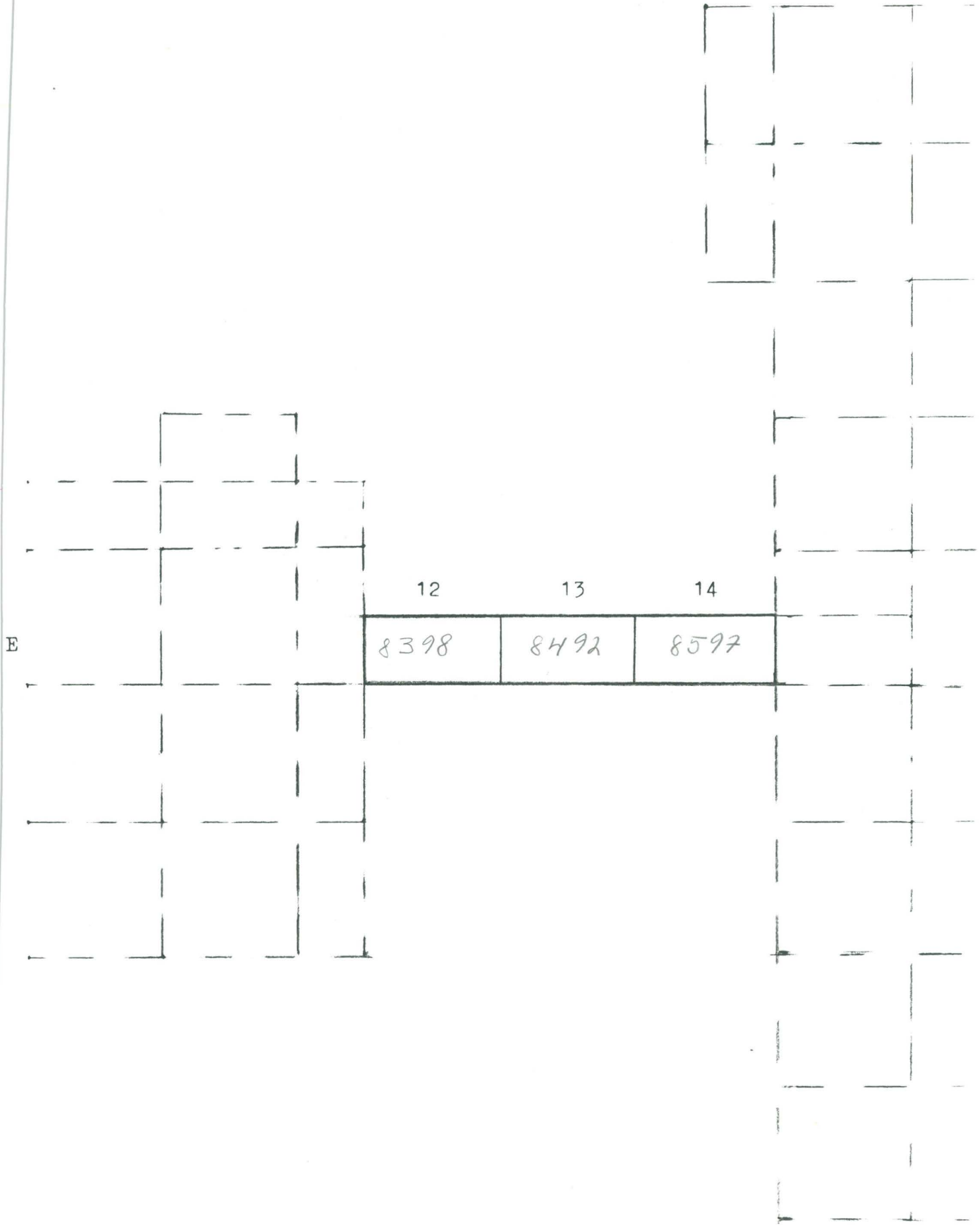
KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LAPPEENRANTA - LINNOITUS
KESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
1 krs

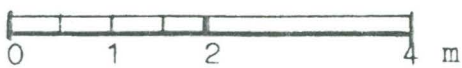
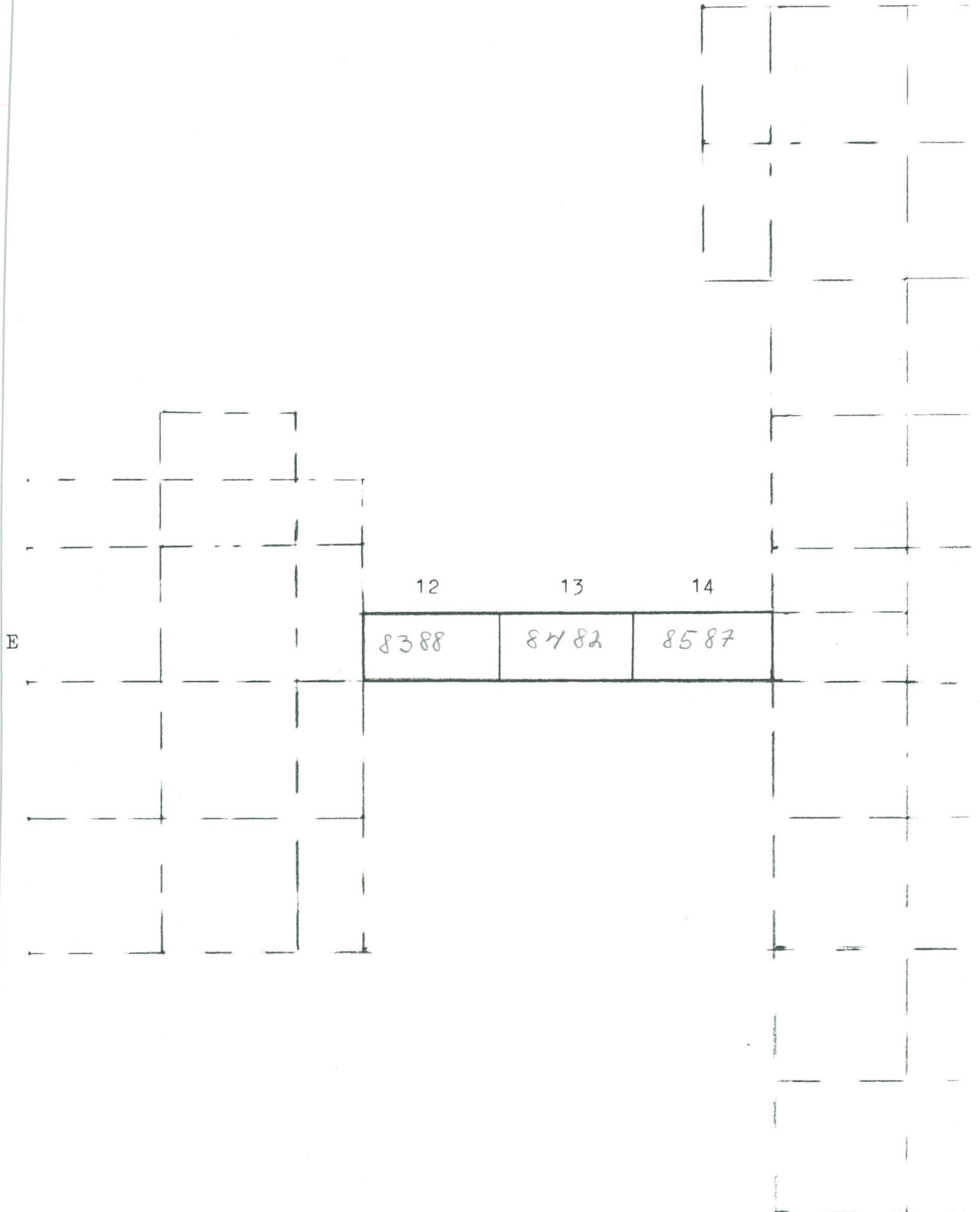
KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LAPPEENRANTA - LINNOITUS
EESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
2 krs

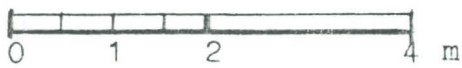
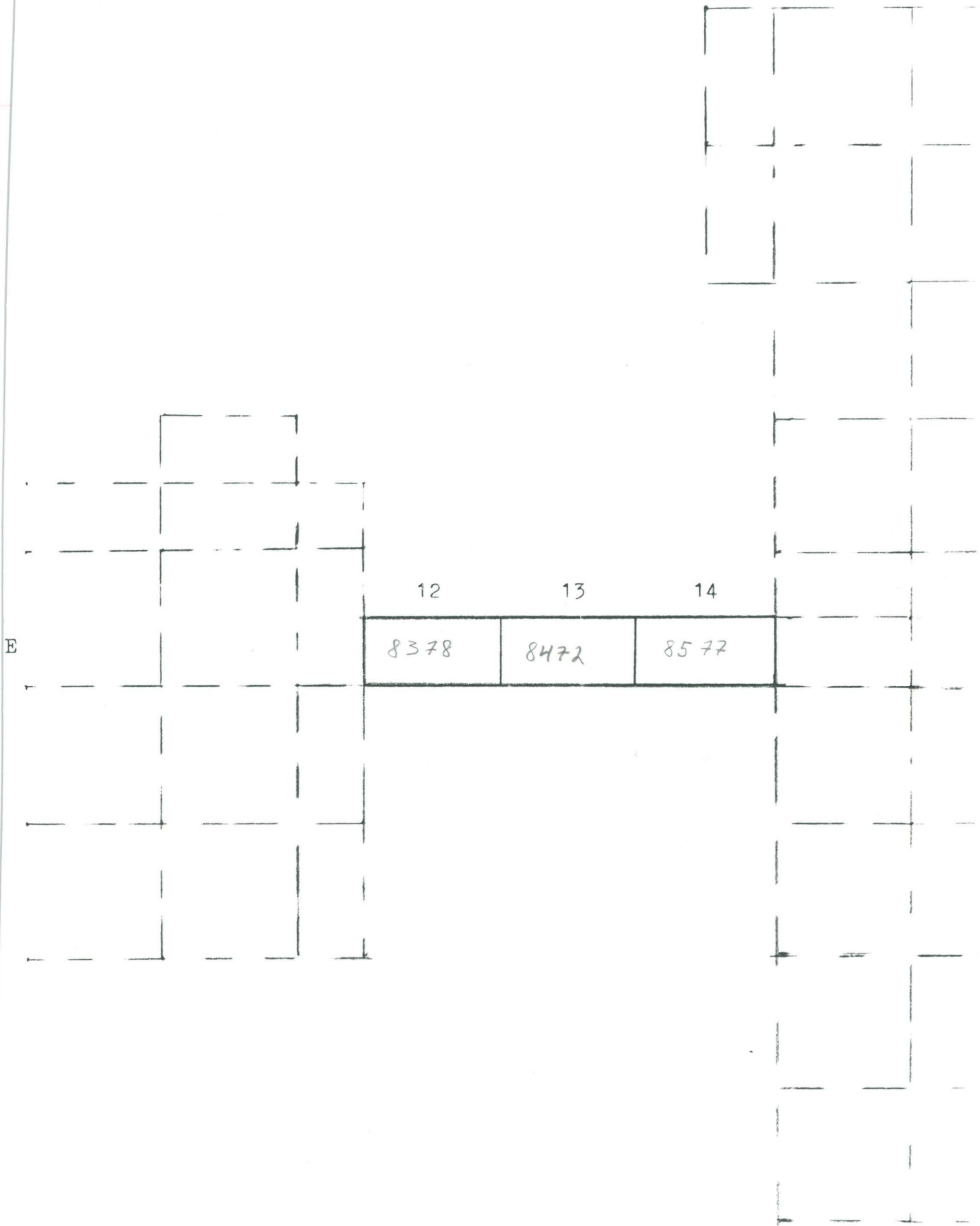
KAIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
LAPPEENRANTA - LINNOITUS
KESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA 3 krs

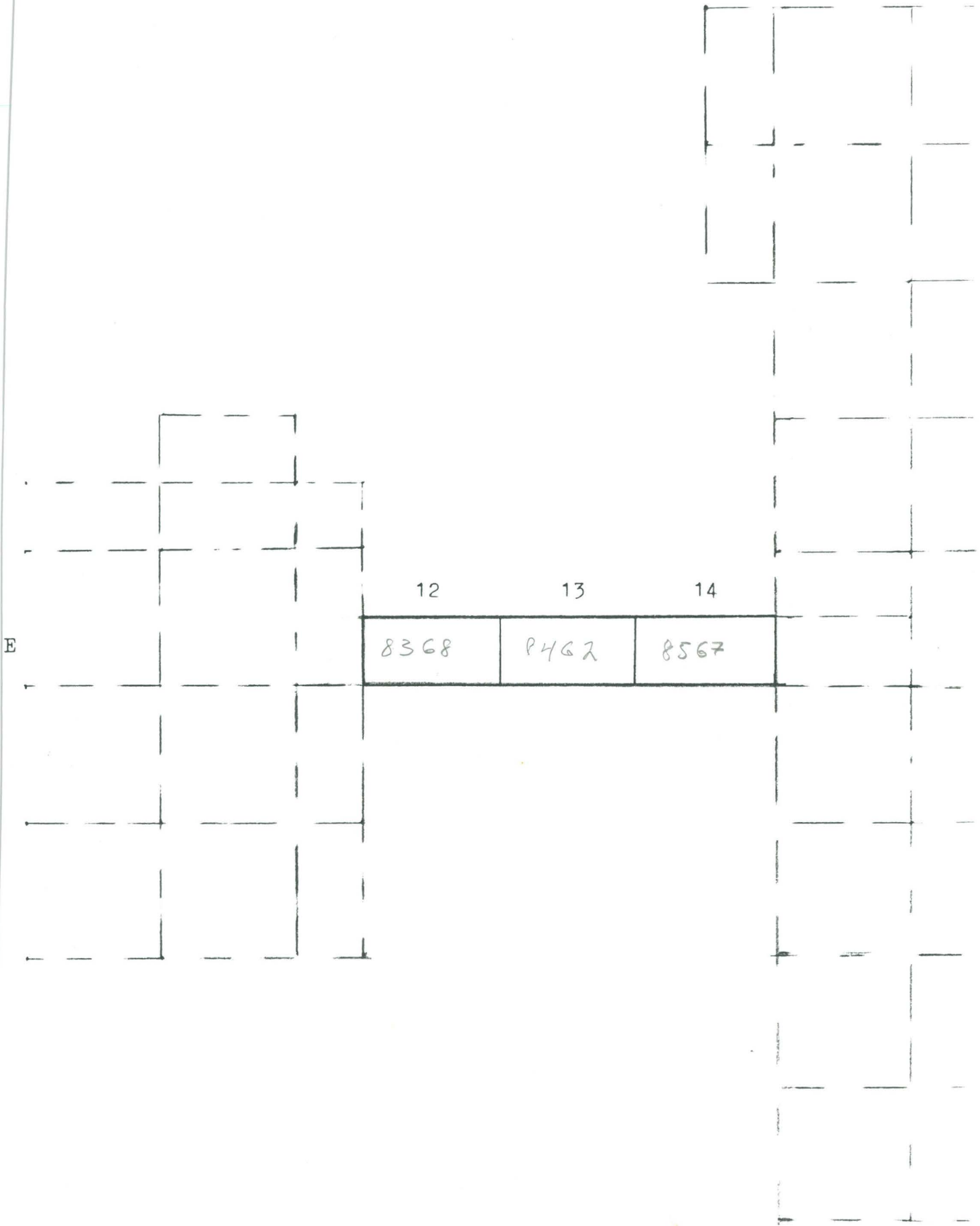
AIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
APPEENRANTA - LINNOITUS
ESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
4 krs

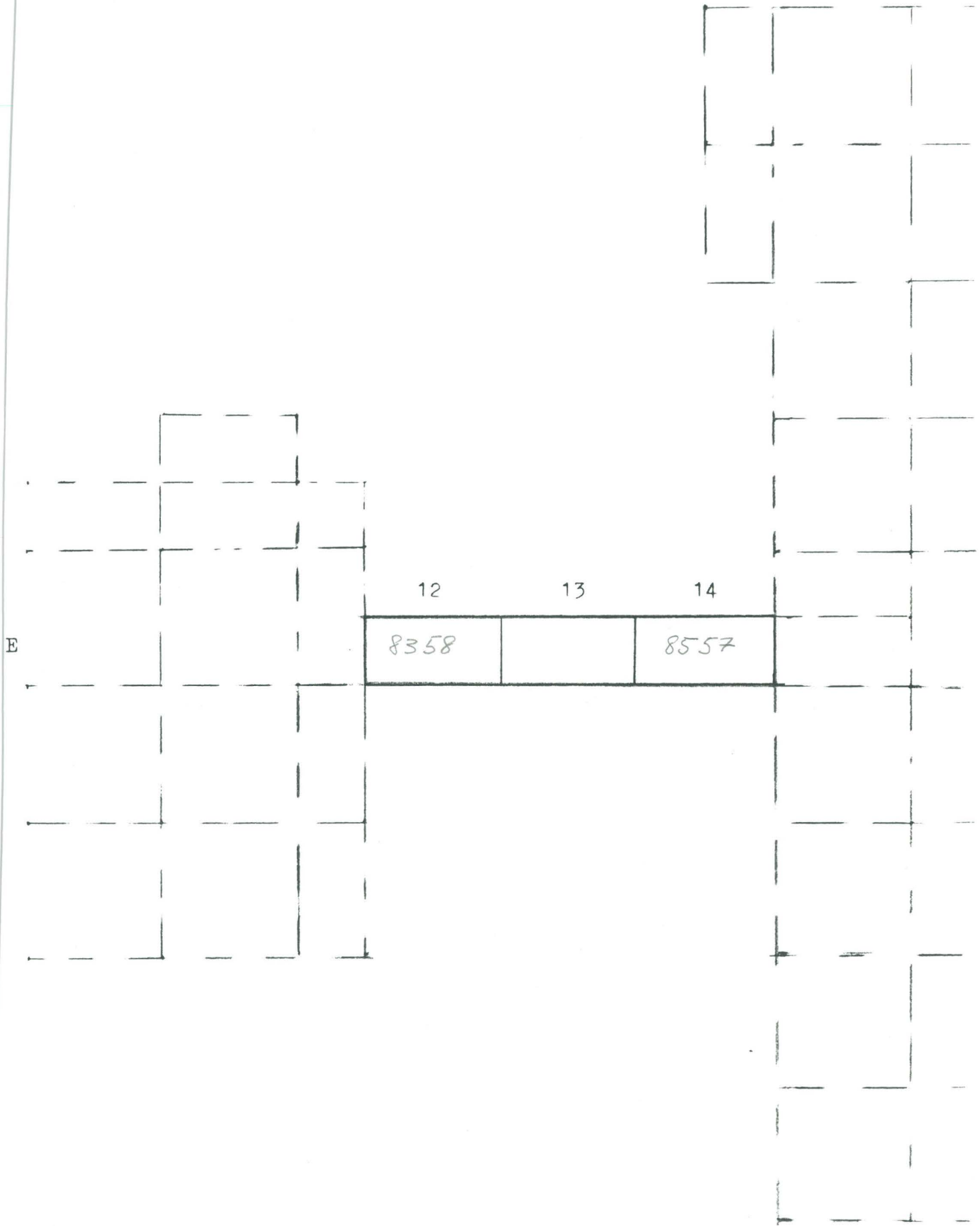
AIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
APPEENRANTA - LINNOITUS
ESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
5 krs

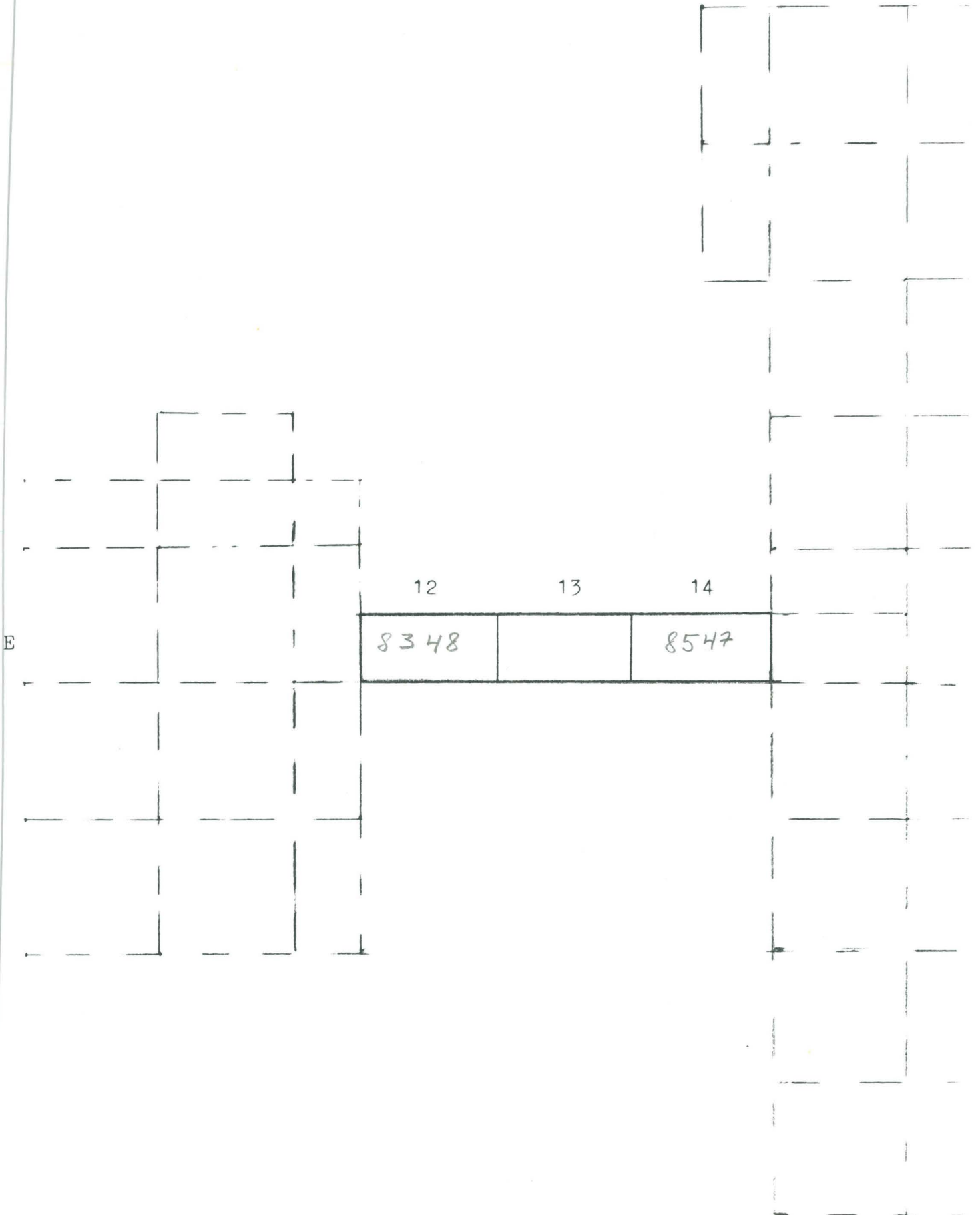
AIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
APPEENRANTA - LINNOITUS
ESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

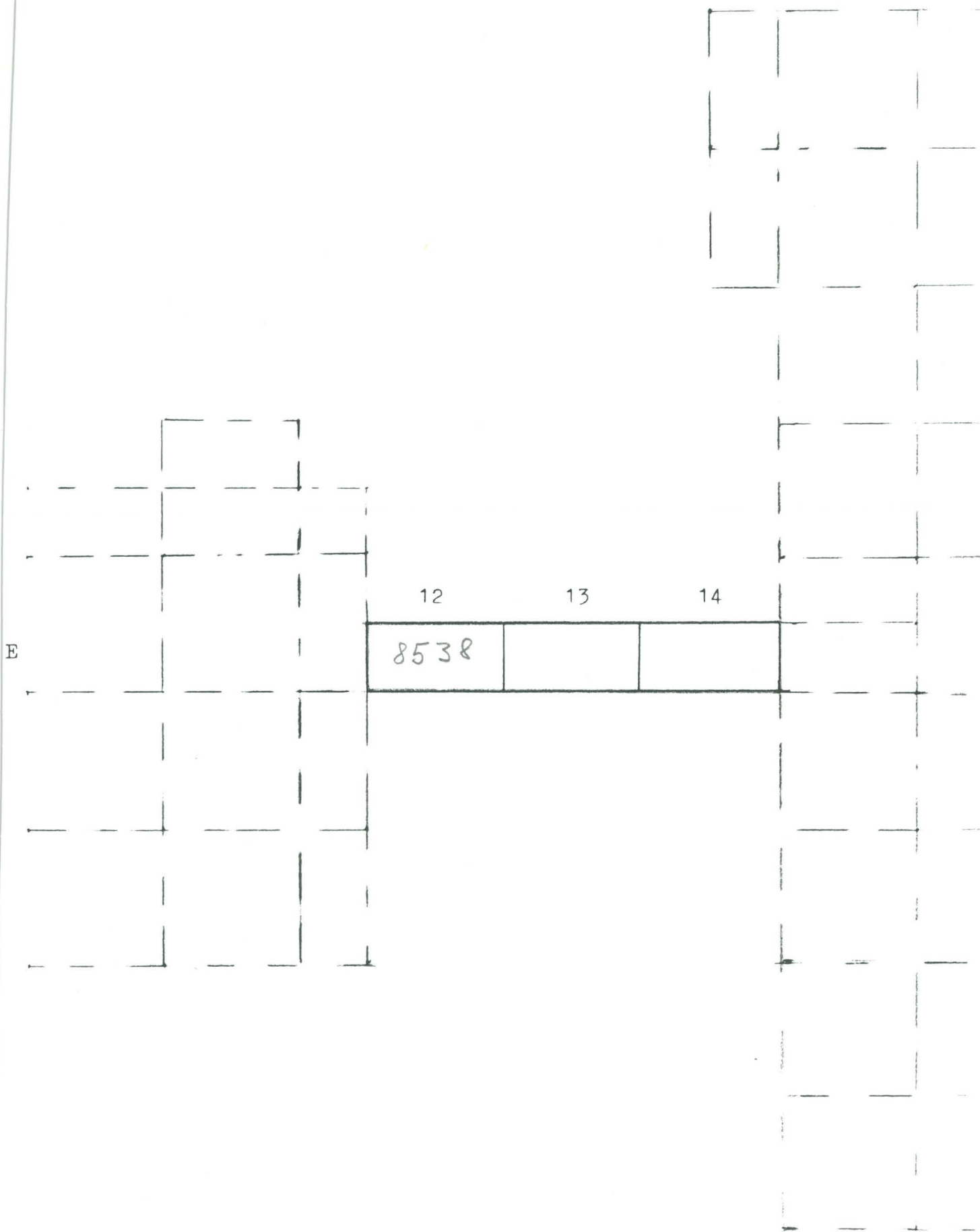
KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
6 krs

AIVAUSALUE / VAAITUSKARTTA
APPEENRANTA - LINNOITUS
ESÄ 1986 / O. IMMONEN
: 75

KAIVAUSALUEIDEN I JA II
VÄLINEN KOEOJA
7 krs

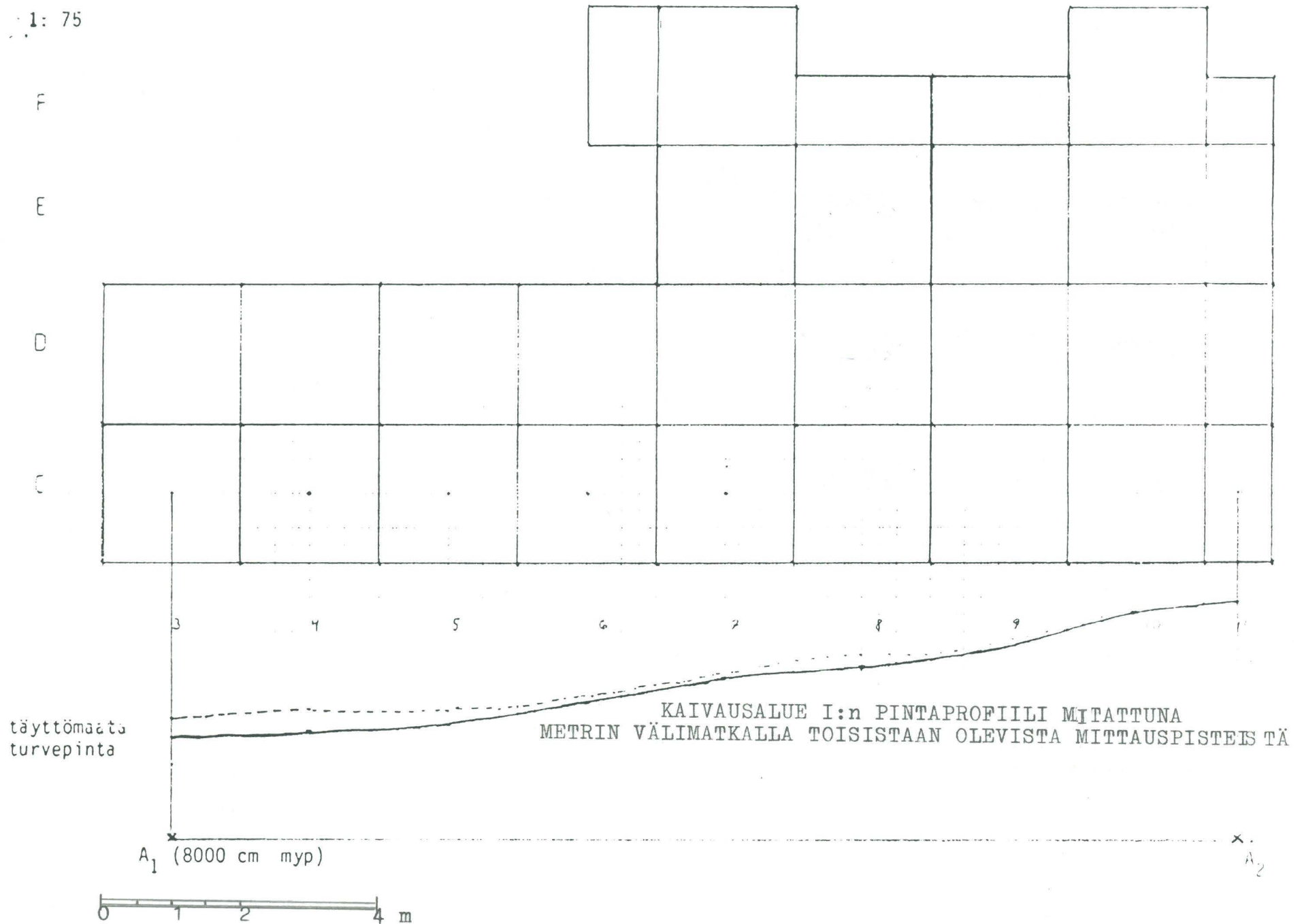
KAIVAUSALUE I / VAAITUSKARTTA

LPR - LINNOITUS

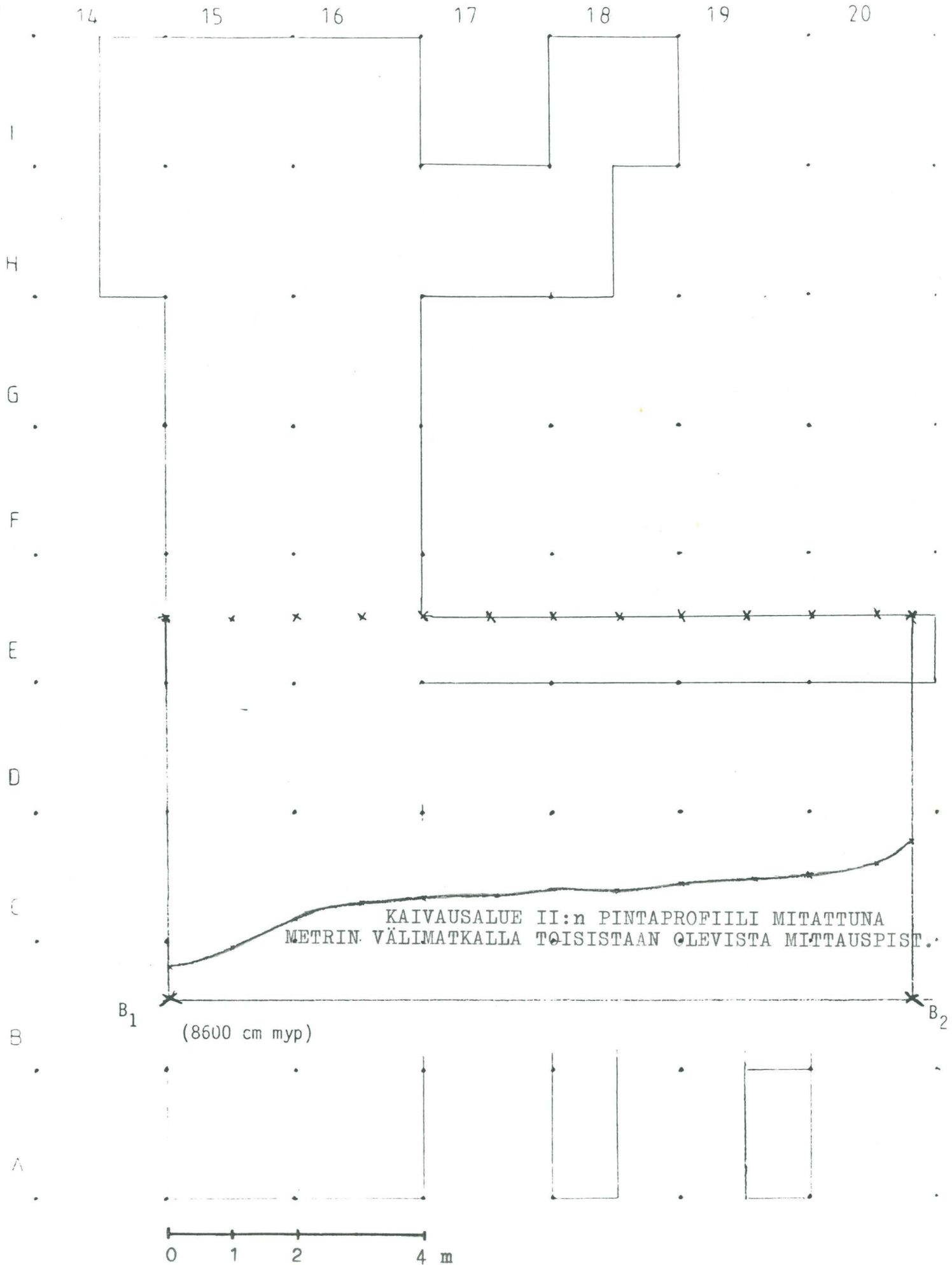
SYKSY 1985 / O. IMMONEN

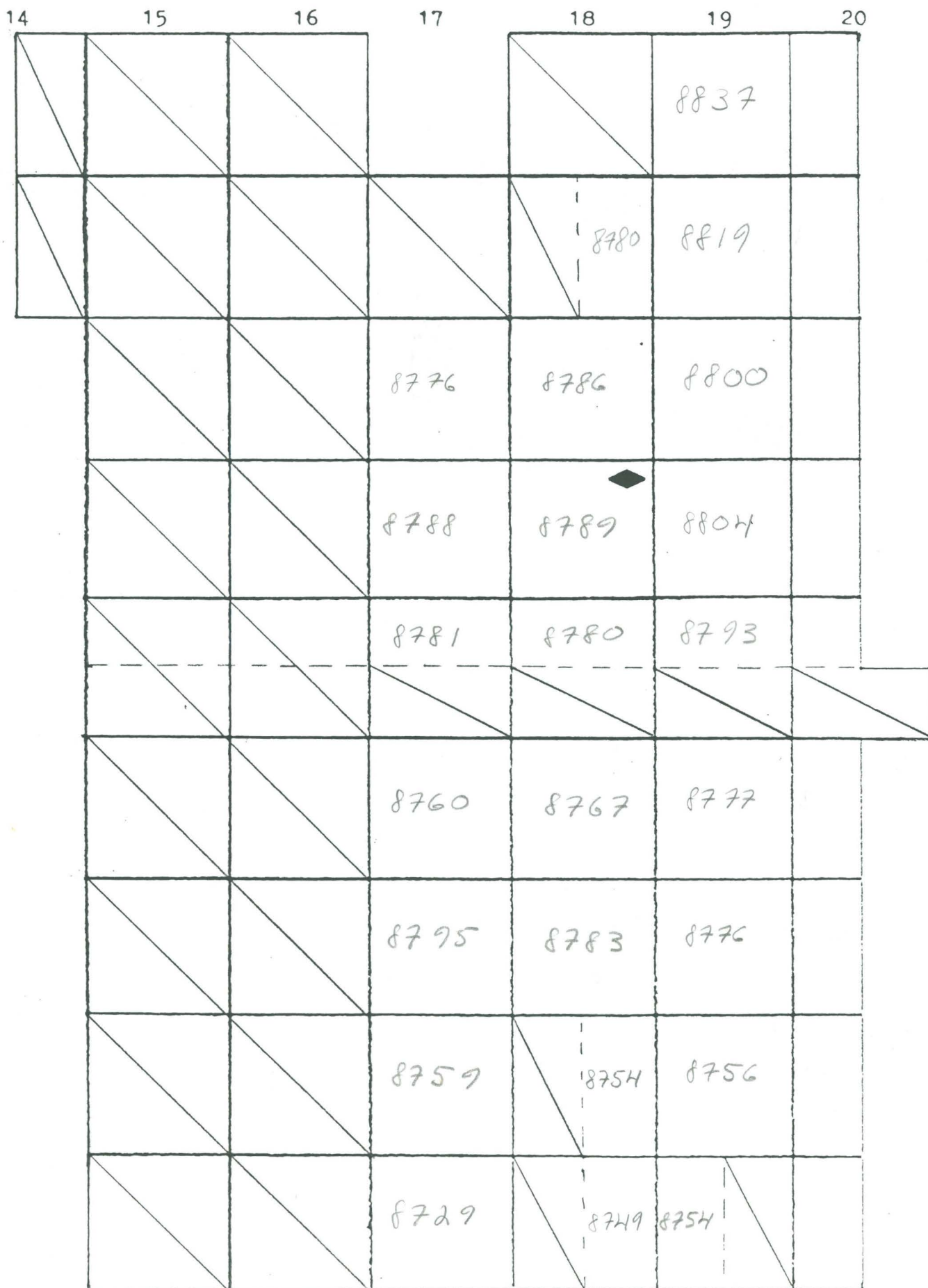
1: 75

PINTAPROFIILI RUUDUSTA C3 RUUTUUN C11

KAIVAUSALUE II / PINTAPROFIILI
 RUUDUSTA E 15 RUUTUUN E 20
 LPR-LINNOITUS
 SYKSY 1985 / O. IMMONEN
 1:75

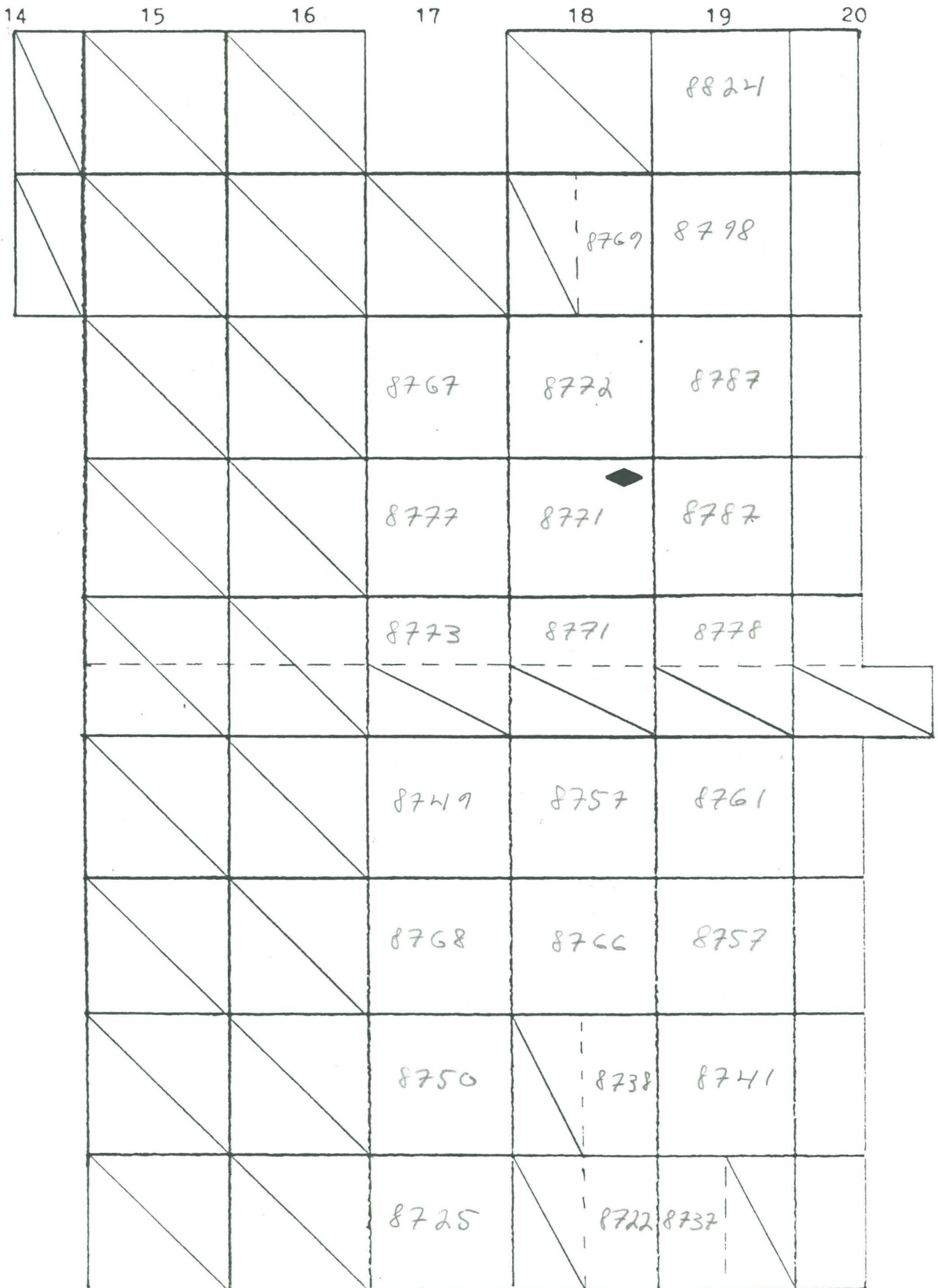

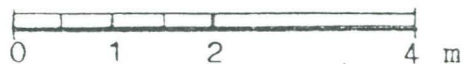
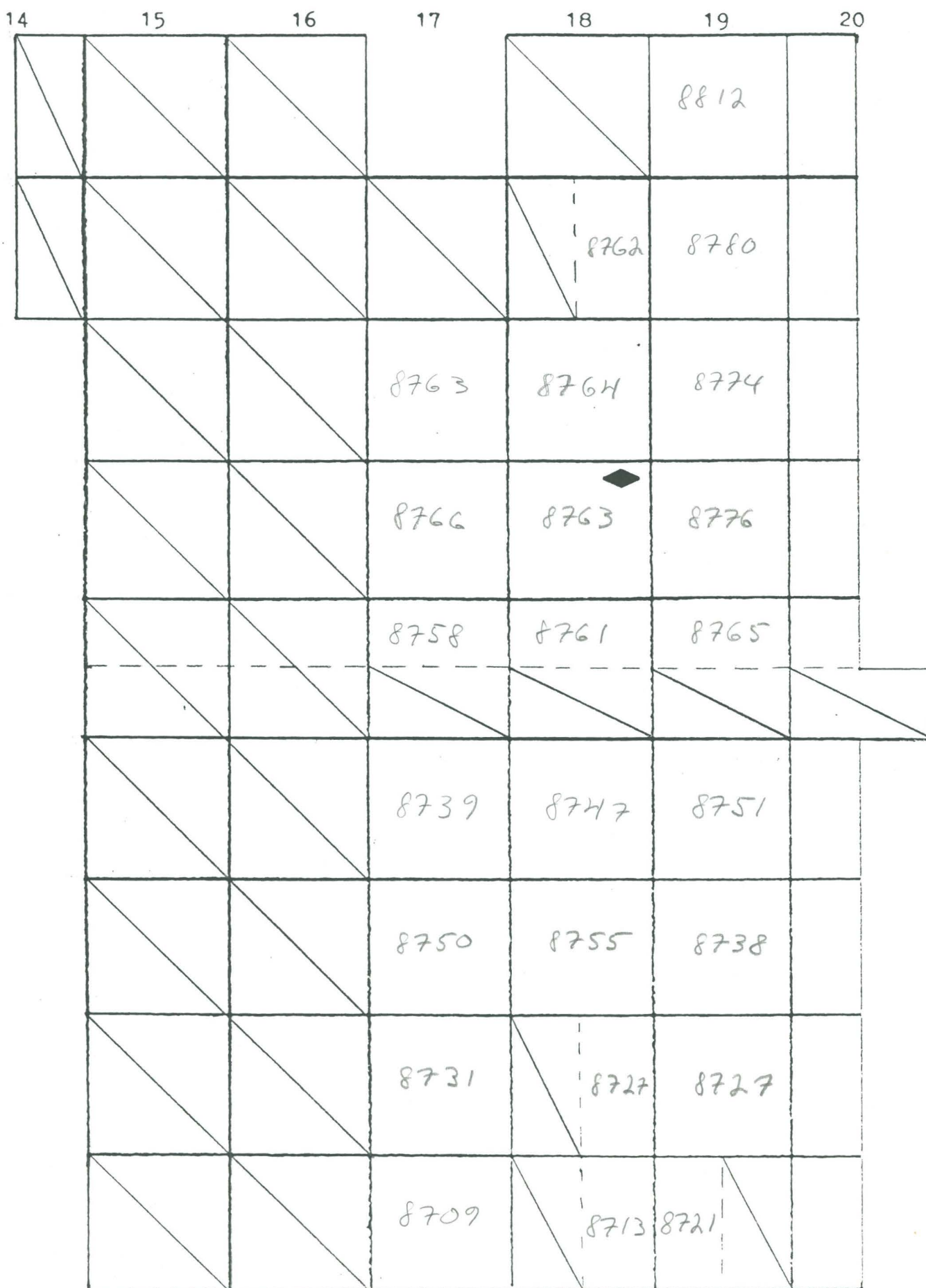
ruutu kaivettu syksyllä 1985

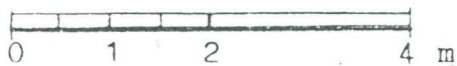
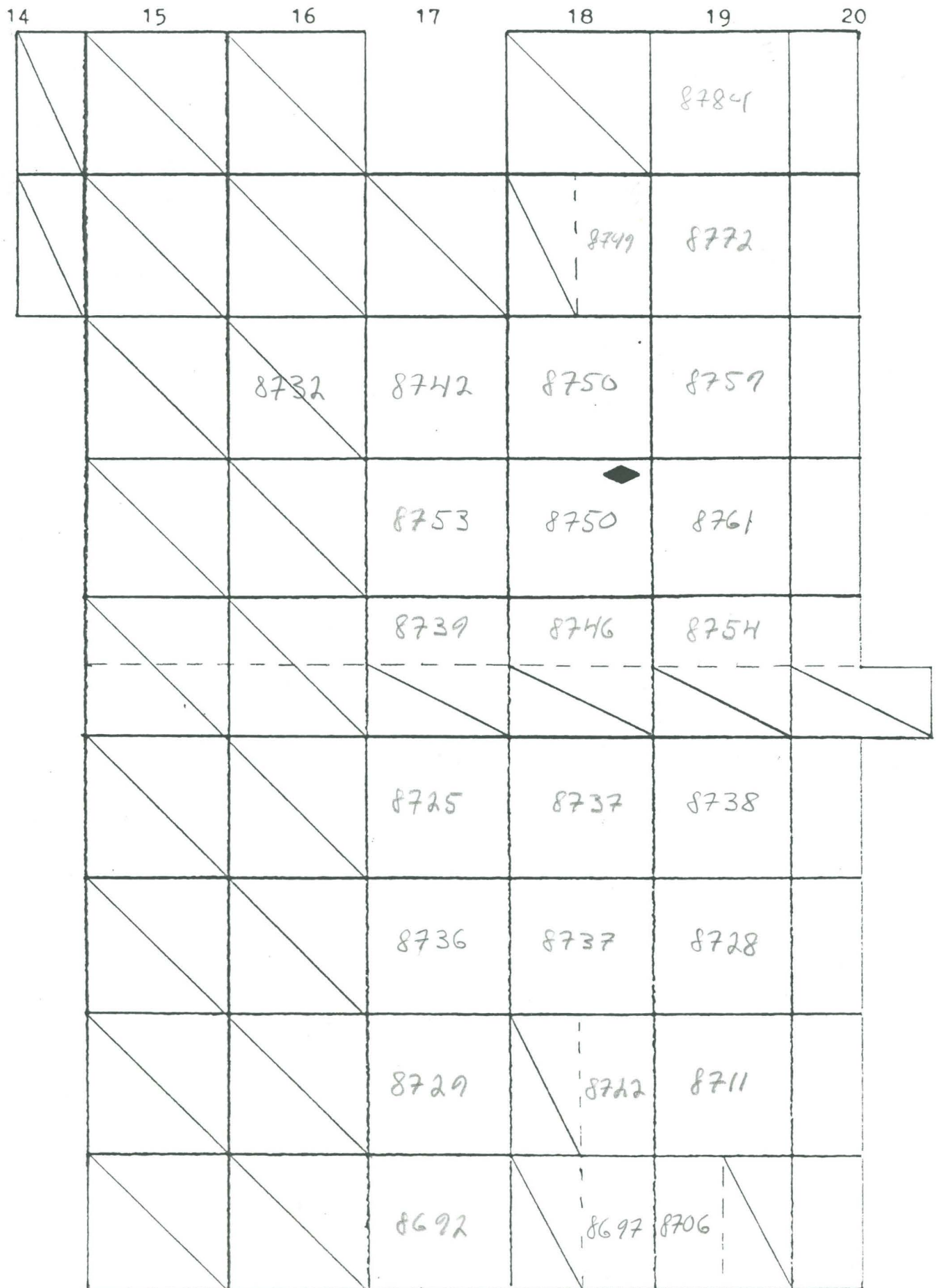
ruudusta näyte idätystutkimukseen

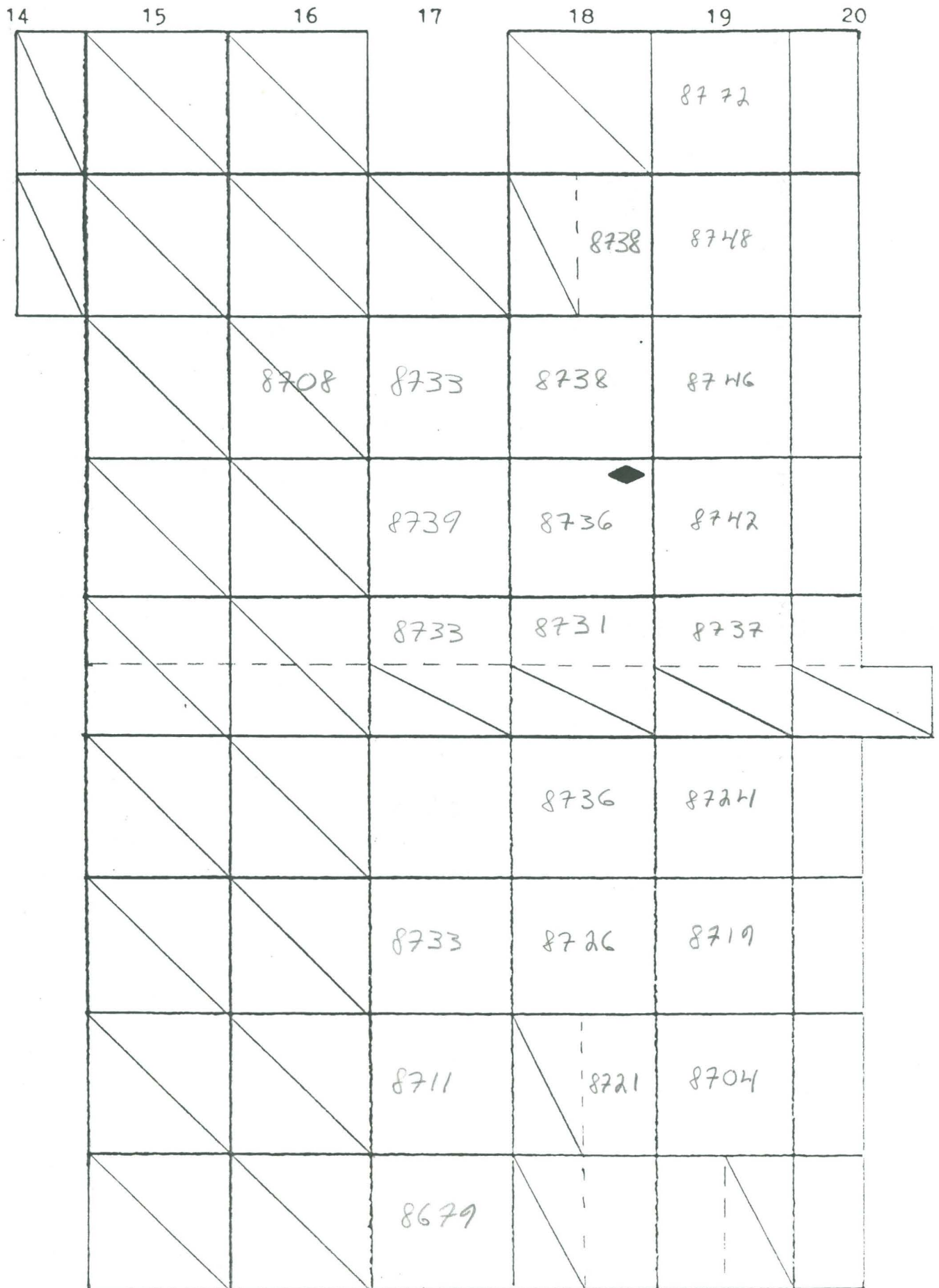
ruutu kaivettu syksyllä 1985

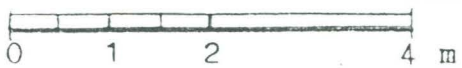
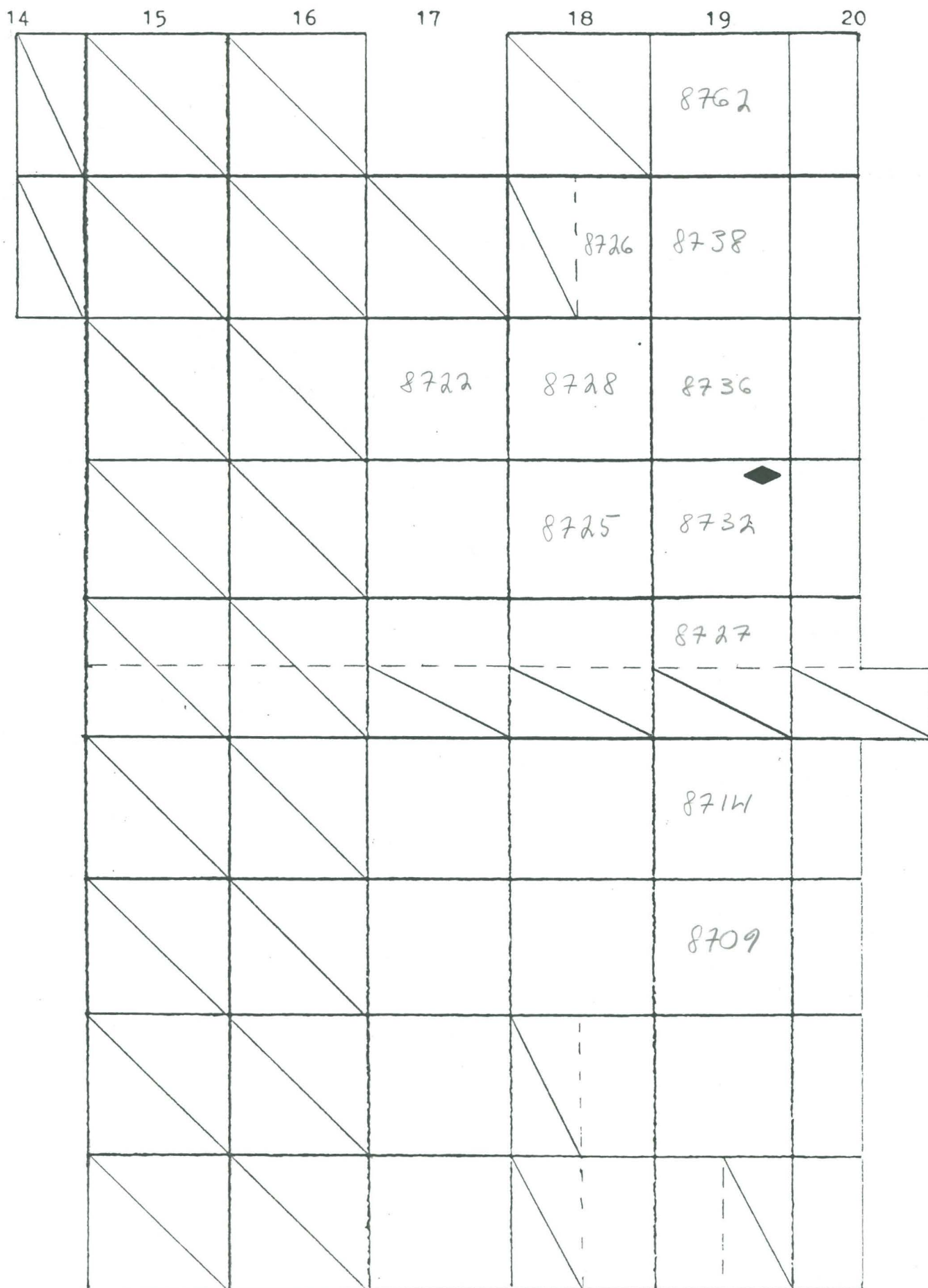
ruutu kaivettu syksyllä 1985

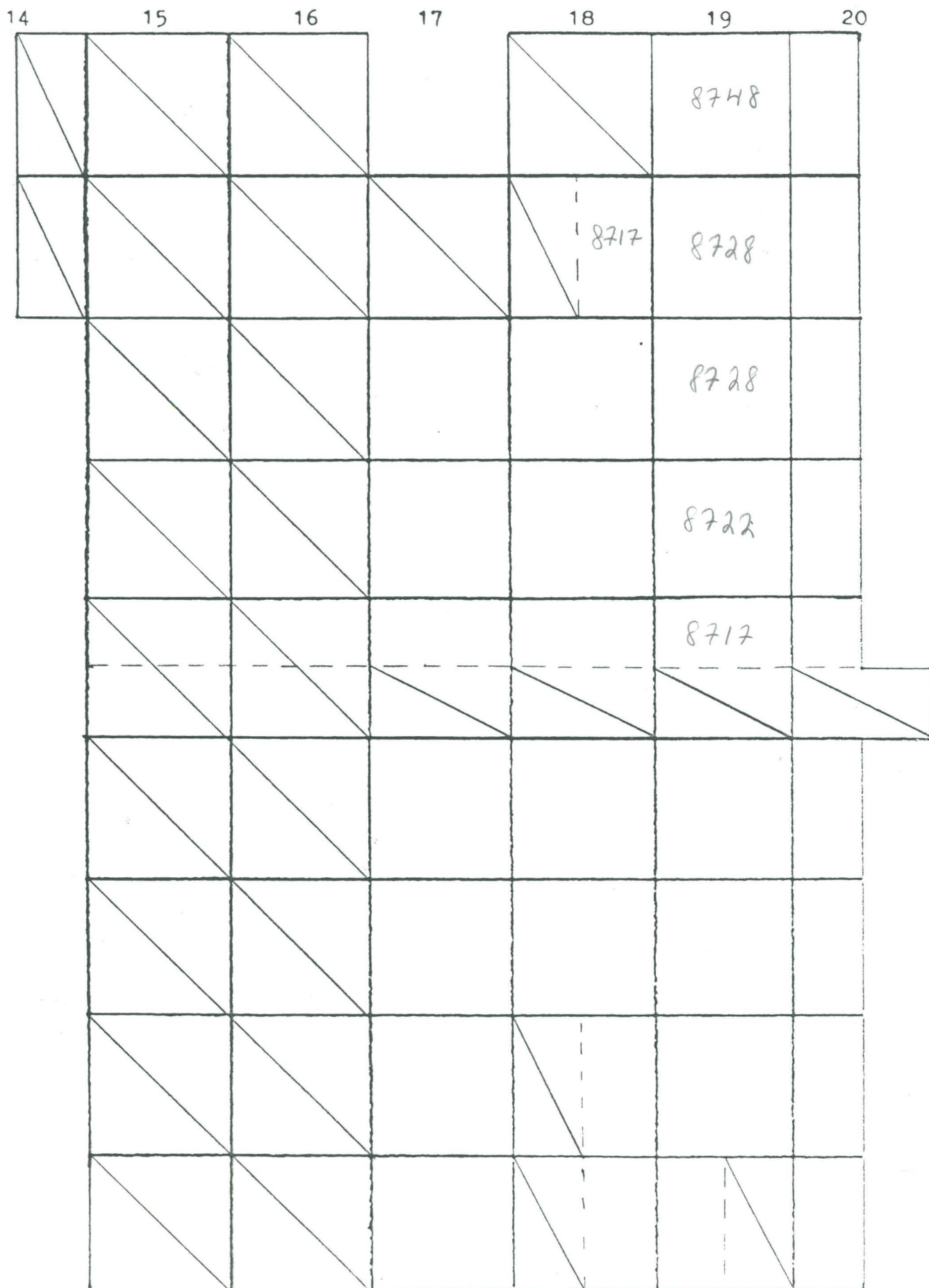
ruutu kaivettu syksyllä 1985

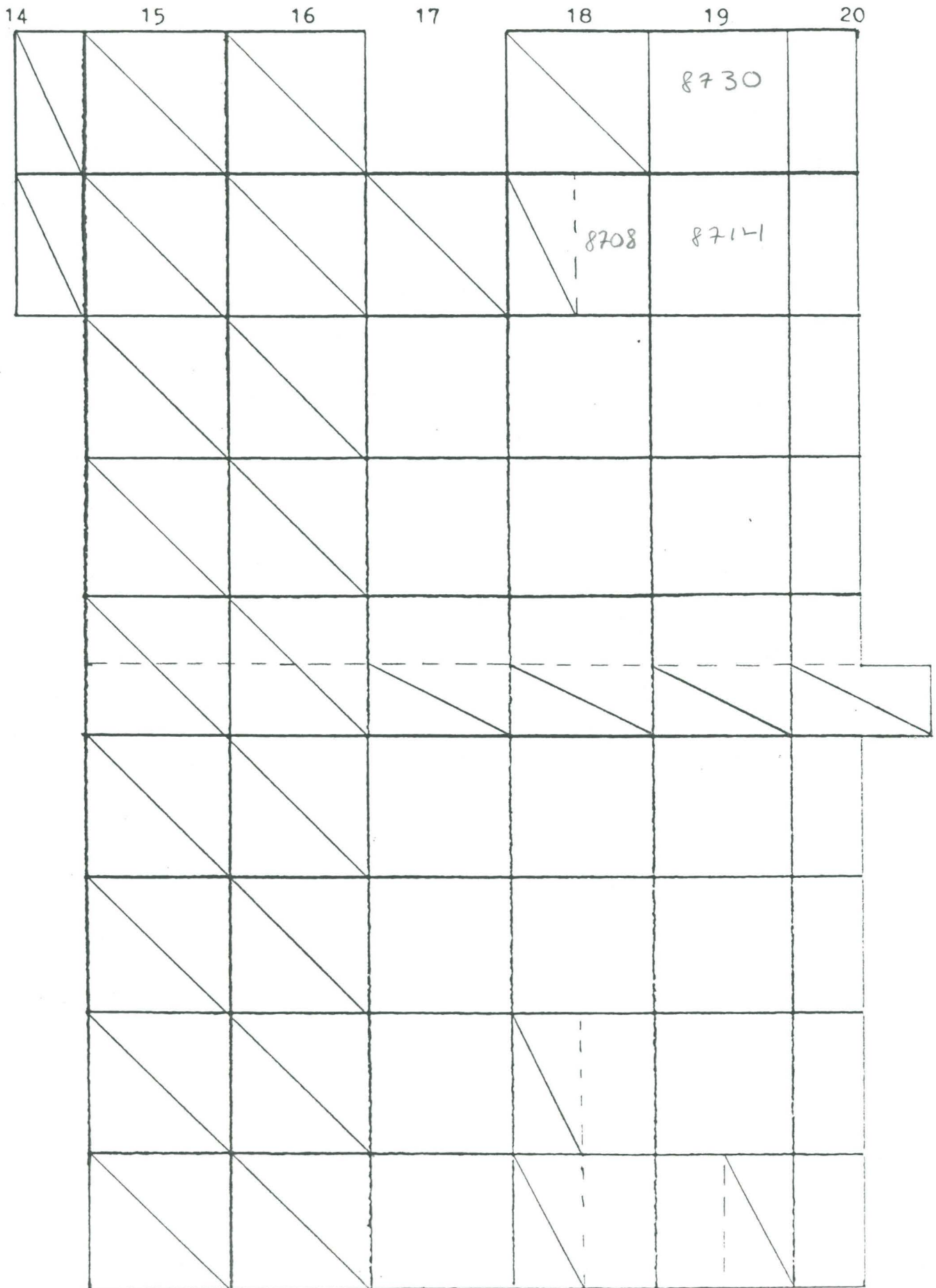
ruutu kaivettu syksyllä 1985

ruutu kaivettu syksyllä 1985

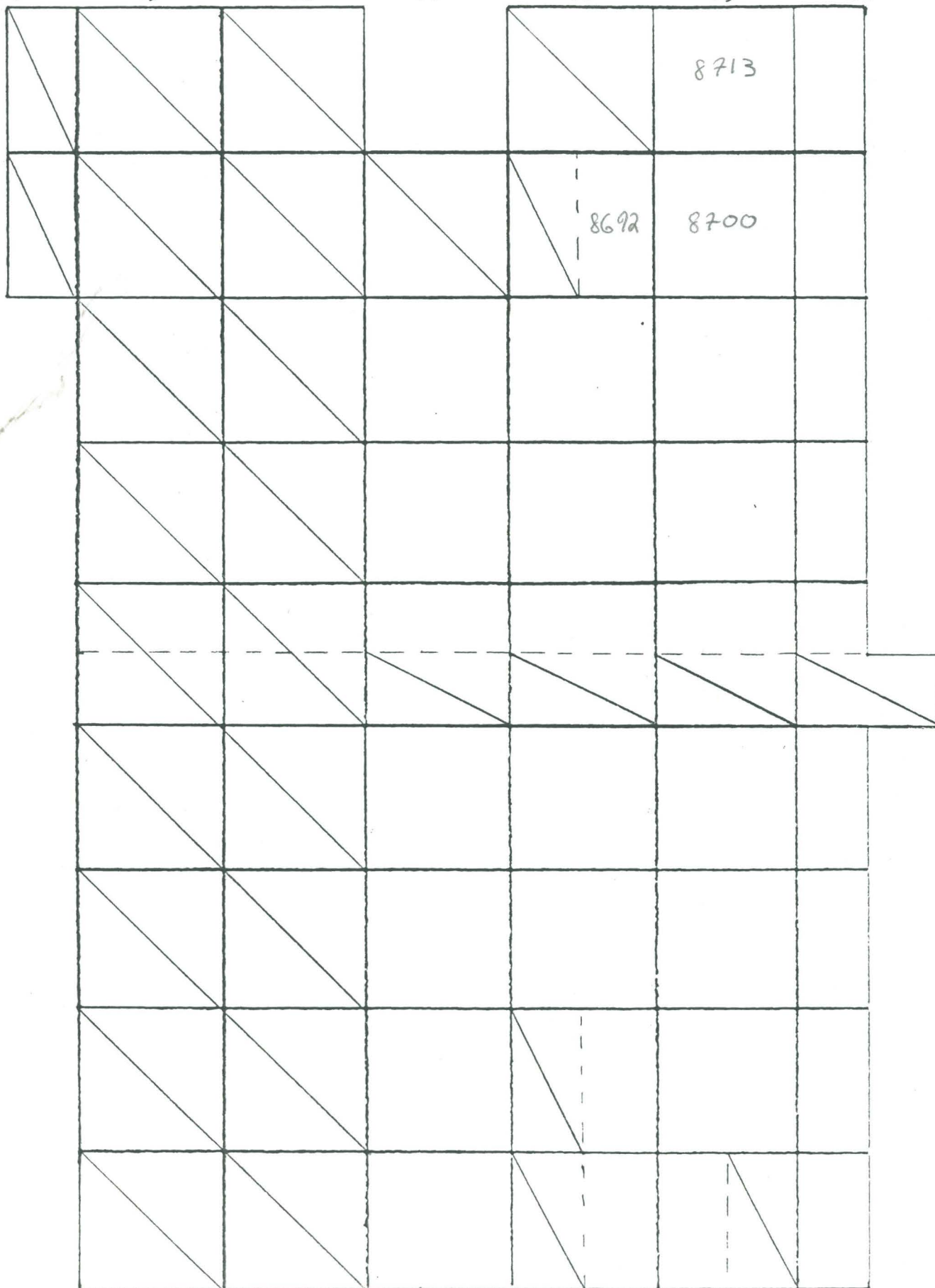

ruutu kaivettu syksyllä 1985

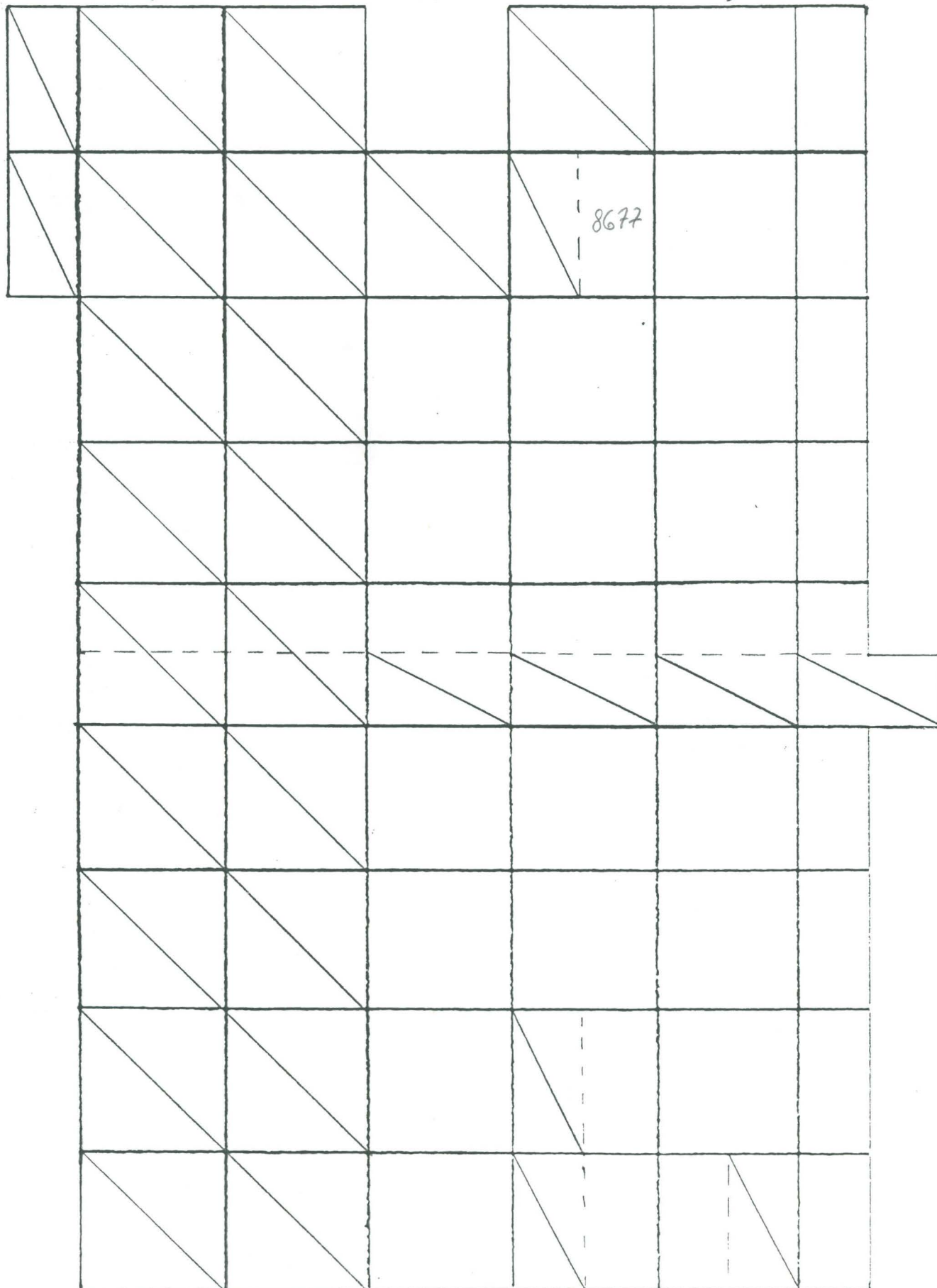
ruutu kaivettu syksyllä 1985

14 15 16 17 18 19 20

ruutu kaivettu syksyllä 1985

14 15 16 17 18 19 20

ruutu kaivettu syksyllä 1985

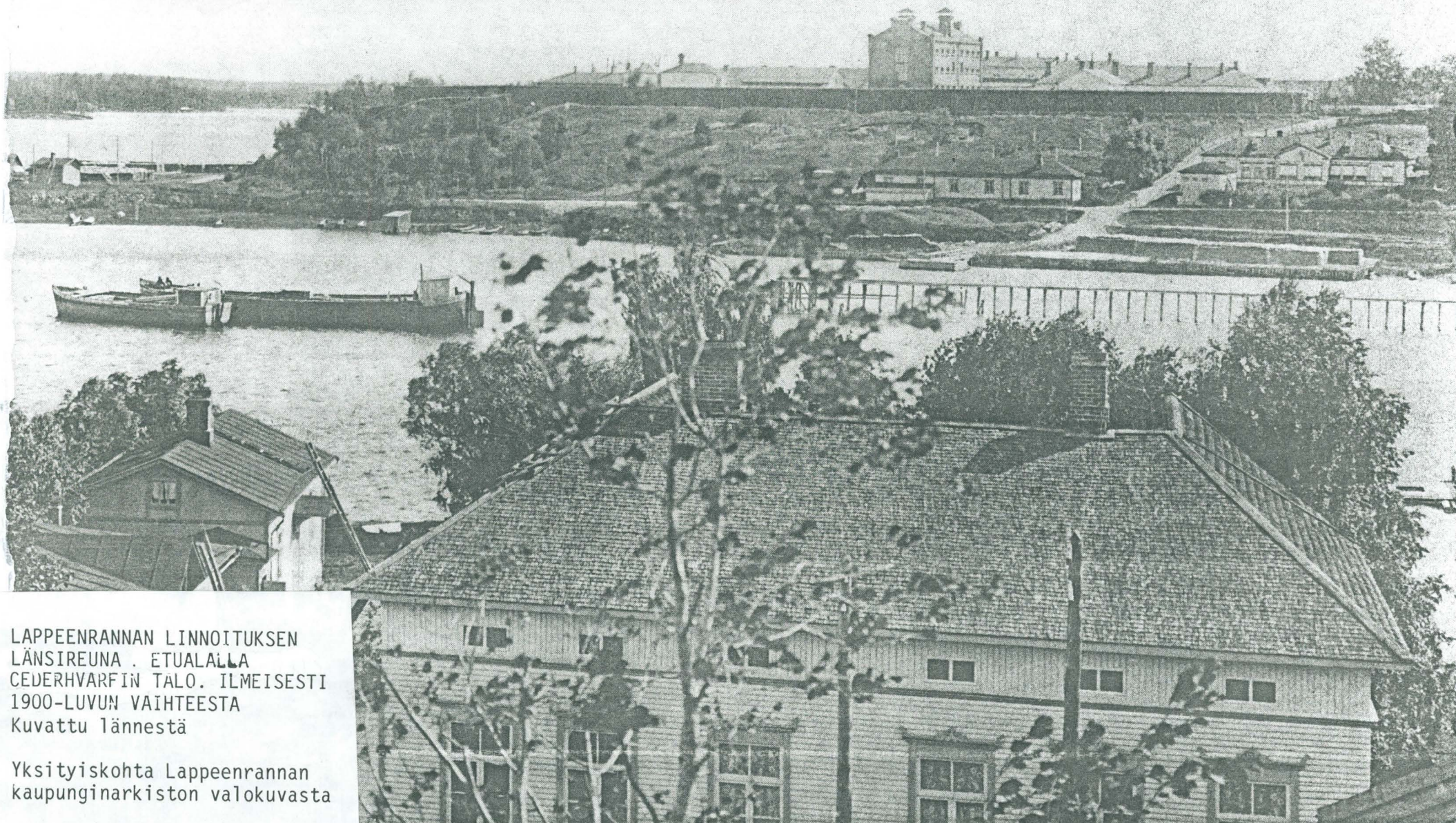
Lappeenrannan Linnoitus. Ilmavalokuva vuodelta 1978.

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LANSIREUNA v. 1890

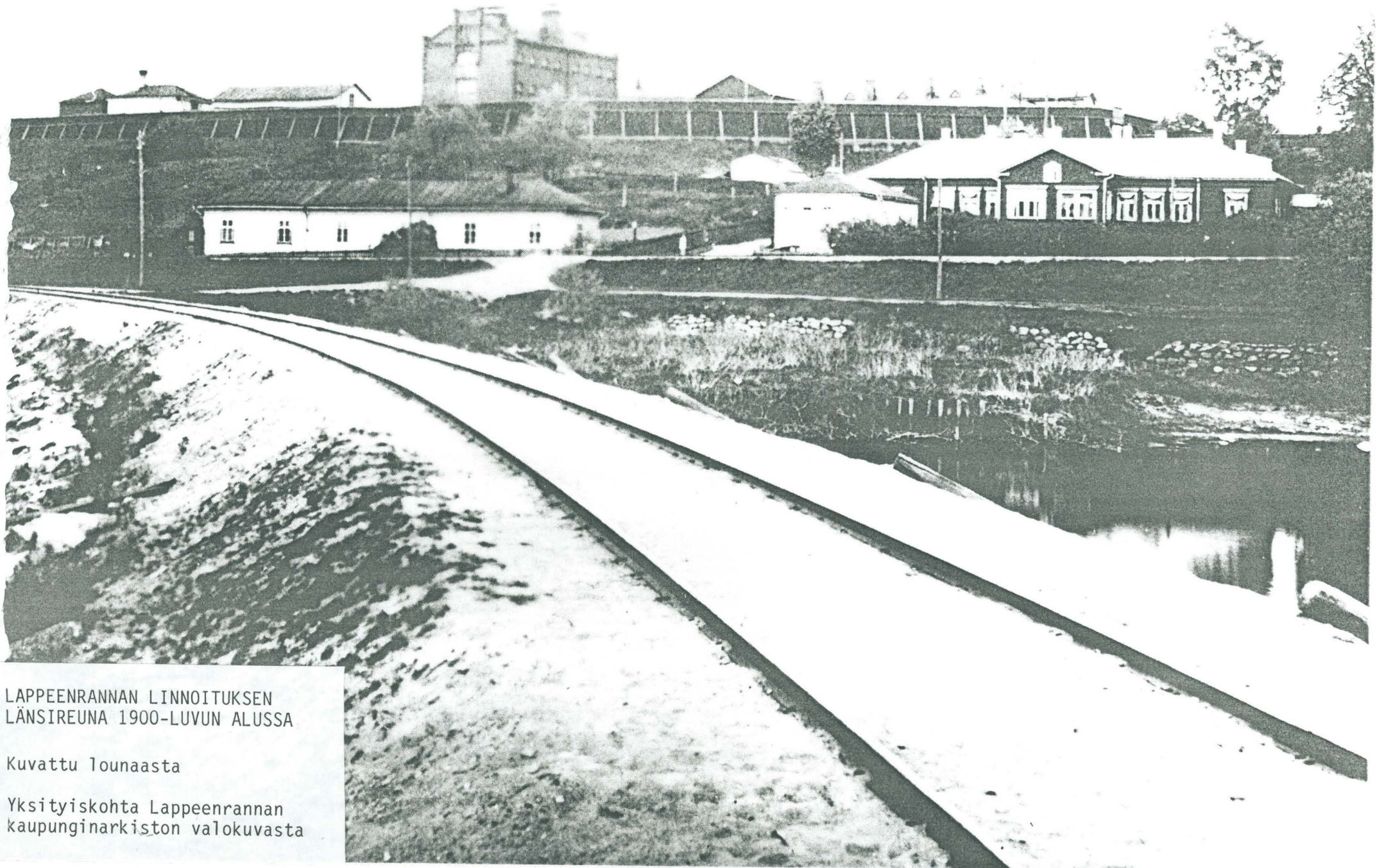
Kuvattu näköalatornista,
etelästä

Yksityiskohta Lappeenrannan
kaupunginarkiston valokuvasta

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LÄNSIREUNA . ETUALALLA
CEDERHVARFIN TALO. ILMEISESTI
1900-LUVUN VAIHTEESTA
Kuvattu lännestä

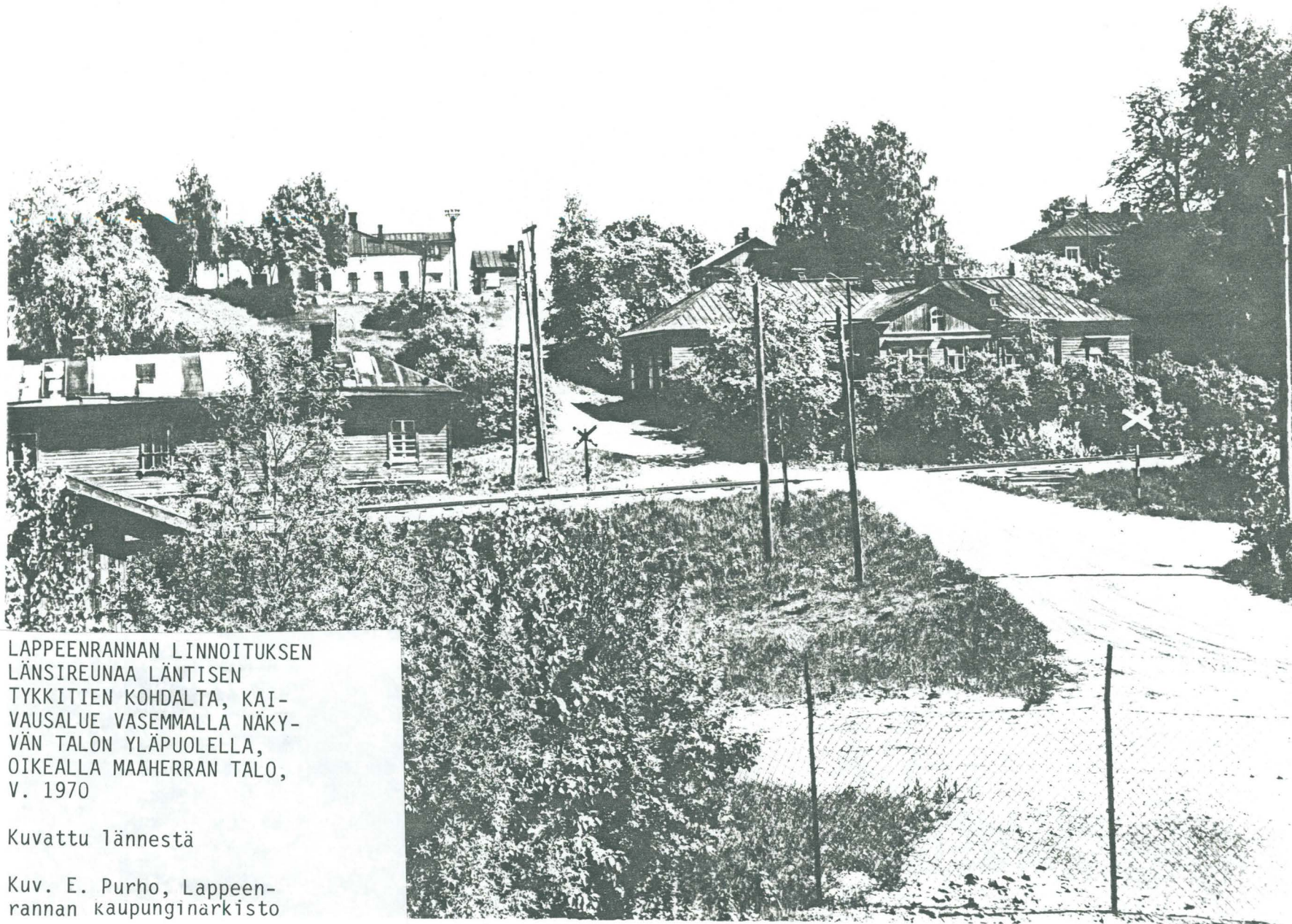
Yksityiskohta Lappeenrannan
kaupunginarkiston valokuvasta

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LÄNSIREUNA 1900-LUVUN ALUSSA

Kuvattu Tounaasta

Yksityiskohta Lappeenrannan
kaupunginarkiston valokuvasta

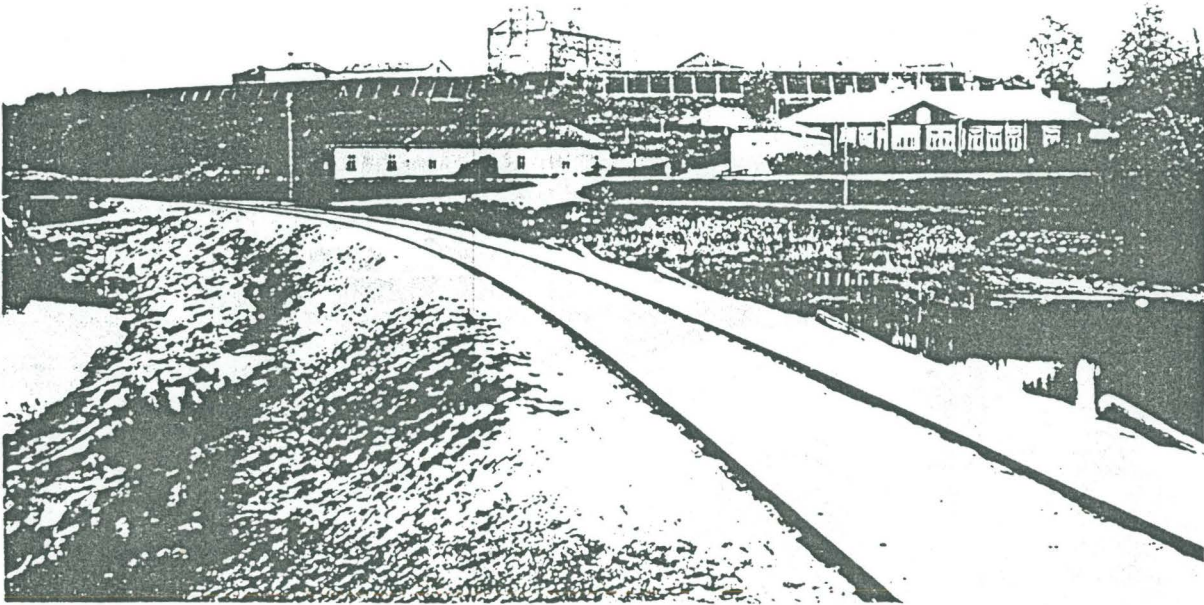
LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN
LÄNSIREUNAA LÄNTISEN
TYKKITIEN KOHDALTA, KAI-
VAUSALUE VASEMMALLA NÄKY-
VÄN TALON YLÄPUOLELLA,
OIKEALLA MAAHERRAN TALO,
V. 1970

Kuvattu lännestä

Kuv. E. Purho, Lappeen-
rannan kaupunginarkisto

Kuva 6

Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna 1900-luvun alussa (sama kuin kuva 4).
Kuvattu lounaasta. Lappeenrannan kaupunginarkisto.

KUVA 6

Kuva 7

Lappeenrannan Linnoituksen länsireuna kesäkuussa 1986.
Kuvattu lounaasta. Kuvannut O. Immonen.

KUVA 7

Kuva 8

Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985, vasemmalla kaivausalueelta II esiinkaivettua kiveystä. Teltassa kaivausalueelta I kaivettu kellari. Kuv.pohj

KUVA 8

Kuva 9

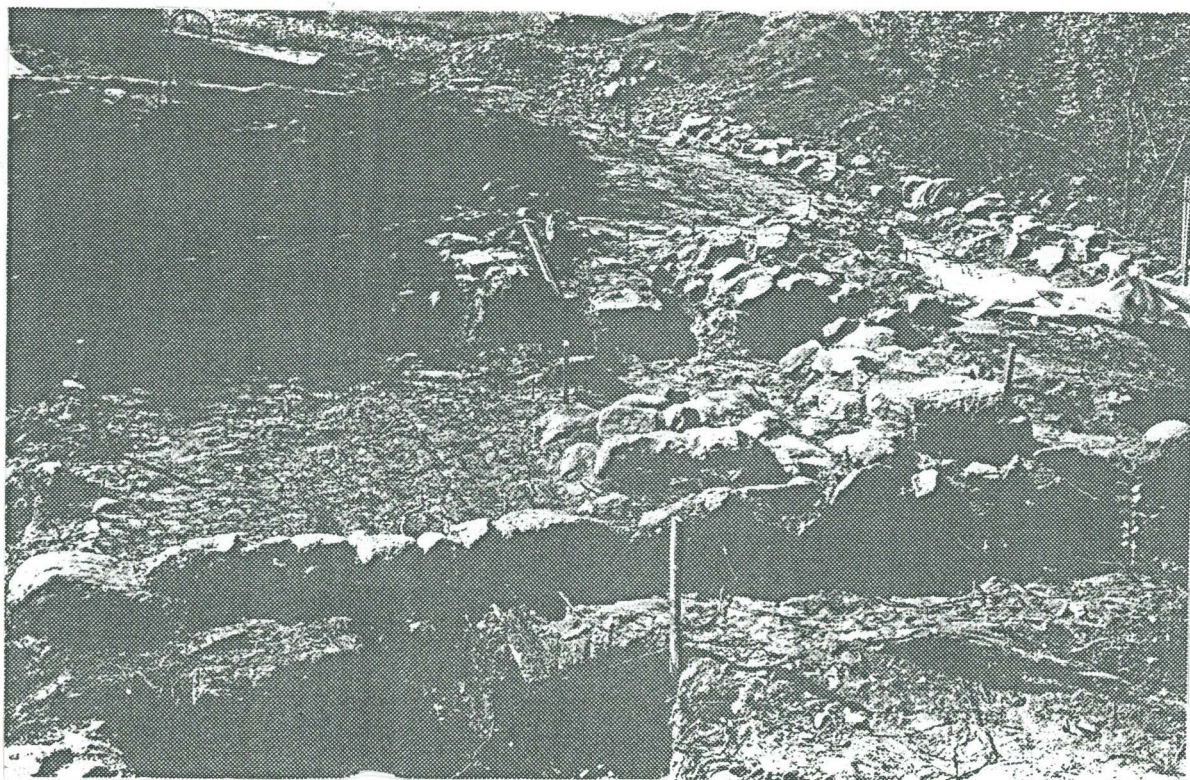
Yleiskuva kaivausalueesta marraskuussa 1985. Kuvattu lounaasta. Kuvannut Risto Raittila.

KUVA 9

Kuva 10

Kaivausalue II, alarinteen puoleinen reuna (länsireuna). Kuvattu pohjoisesta.
Kuvannut O. Immonen.

KUVA 10

Kuva 11

Kaivausalue II, ylärinteen puoleinen reuna (itäreuna). Kuvattu pohjoisesta.
Kuvannut O. Immonen.

KUVA 11

Tässä materiaalia kellarin ajoitukseen. Kopioin Lappeenrannan kaupunginarkiston aineistosta asemakaavapiirroksia ja työselvityksiä 1720-luvulta 1790-luvulle. Kartastoliitteessä niistä kronologinen kooste.

Ilmakuvista on otettu ylimääräiset kopiot, jos esim. T. Lempiäisellä on niillä käyttöä voin postittaa ne Turkuun.

Q1

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN LÄNSIRINTEELLÄ SUORITETUN ARKEOLOGISEN
TUTKIMUKSEN AIKANA ESIIN KAIVETUN KELLARIN MAAKERROSTEN AJOITUS
(ALUSTAVA SELVITYS, PERUSTUU LÄHINNÄ RAHALÖYTÖIHIN)

Syksyllä 1985 kaivausalueelta paljastui kellariksi osoittautuvan rakenteen seinämuurin yläosa. Aloitettaessa kaivausta ei kyseisellä paikalla ollut maanpinnan tasossa näkyvissä mitään rakenteita. Samaten ilmakuvasa v. 1939 alueella ei näy kyseessäolevassa kohdassa rakennusta tai kellaria.

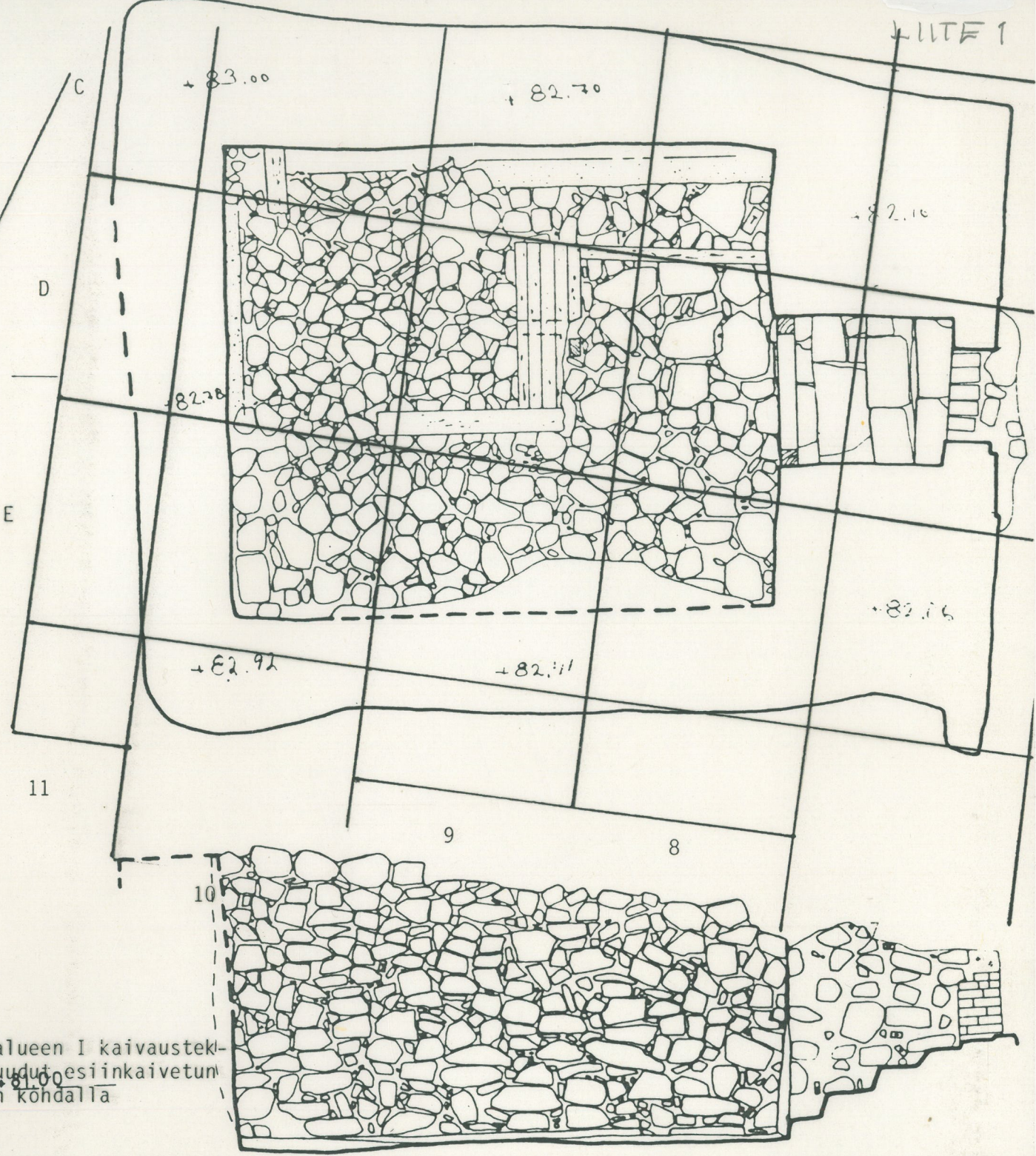
Kellarin syvyys kivimuurin yläosasta harmaakivestä tehtyyn lattiaan oli paikoitellen yli 2 metriä. Kellari oli täynnä maata, 6 kerroksesta alkaen suuria kiviä (kivistä osa lohkottuja, laastinjäänteitä ei havaittu sanottavimmin). Suurimmillaan kivien läpimitta oli lähes metrin. Kiviä oli 7,8,9 ja 10 kerroksessa; 11 kerroksessa kivet alkoivat vähentyä ja 12 kerroksessa ei enää tavattu isoja kiviä. 12 kerroksesta löytynyt esineistö voidaan pääasiassa ajoittaa 1800-luvulle. Esimerkkinä 1819-1847 valmistettu hopealusikka. Lusikan käyttöaikaa tuntematta voi kuitenkin olettaa että kellari olisi vielä ollut jonkinlaisessa käytössä 1800-luvun jälkipuoliskolla. Alkaen 13 kerroksesta maa-aines tuntui hivenen erilaiselta ylempiin kerroksiin verrattuna. Maa oli kuohkeampaa, myöskään irtolöytöjä (luujätettä ja muuta jätteenä luokiteltavaa ainesta) ei löytynyt yhtä paljon kuin ylemmistä kerroksista. Sortuneiden? kivien ja harmaakivestä ladotun lattian välissä oli maata n. 40 cm. Lattiakivien välistä löytyi 3 kolikkoa 1700-luvun alusta.

Kellari (ja sen päällä oleva rakennus?) on rakennettu 1700-luvun alkupuolella. 1700-luvun linnoituspiirustusten ja inventointikartan perusteella kellarin kohdalle voisi sijoittua 1730-luvulla karttoihin ilmestynvä Ränterij Cammaren (Rahatoimikamari). Kellari on ollut ilmeisesti käytössä vielä Vanhan Suomen aikana (pohjakivien välistä löytyi kahden v.1719 olevan kolikon lisäksi yksi venäläinen kolikko v. 1749). Voitaisiin olettaa että käytössä kellarin pohjalle olisi kertynyt maa-ainesta, kaivauskerrokset 15 ja 14, ehkä vielä kerrokset 13 ja 12 (jolloin kellaria olisi käytetty 1800-luvun loppupuolelle). Kellarin käyttöikä ei välttämättä edellytä että sen päällä mahdollisesti sijainnut rakennus olisi ollut yhtä kauan käytössä.

1800-luvun jälkipuoliskolla kellarin katto (tai rakennuksen pohja) olisivat sortuneet ja kellarikuoppaa olisi alettu käyttää jonkinlaisena kaatopaikkana. Ajoituksen suhteen ristiriitaiset kolikkolöydöt (rahoja 1600- ja 1700-l.) selittyisivät sortumisen yhteydessä tapahtuneessa maakerrosten sekoittumisessa.

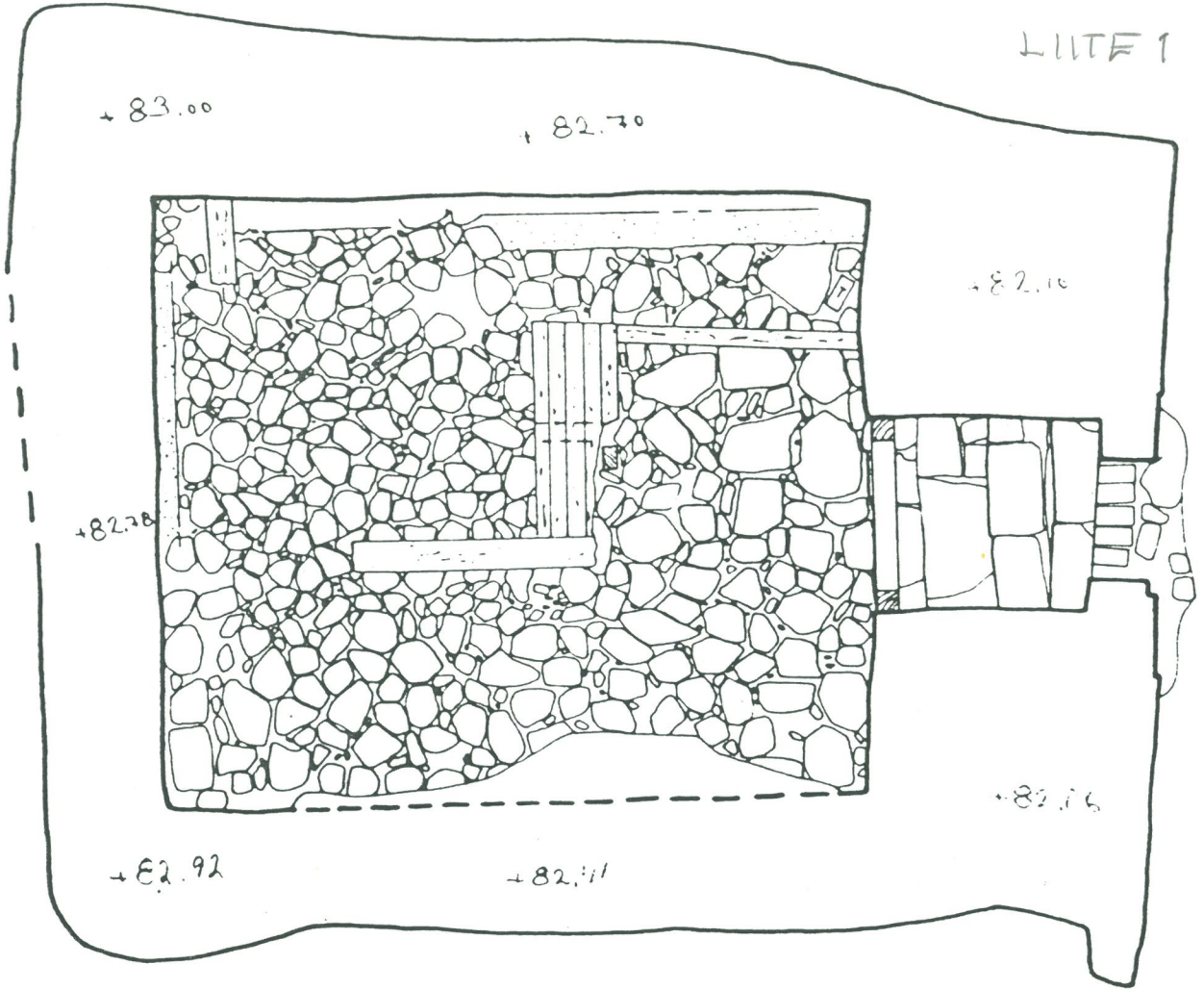
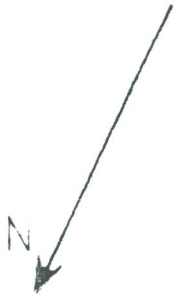
Jos verrataan esineistön ja kaivaushavaintojen suhdetta makrofossiilisista näytteistä tehtyyn karttaan "Eräiden indikaattorien esiintyminen", näyttäisi kellarin (oletettu) sortuminen korreloivan joidenkin kasvilajien esiintymismäärän (löydettyjen siementen lukumäärän) kanssa. Esimerkiksi *Hyoscyamus niger*in ja *Urtica dioica*in kohdalla löydettyjen siementen määrä nousee 8-11 kaivukerroksissa, jolloin sortuminen olisi tapahtunut. Siementen lukumäärän nousu selittyisi sillä että kasvillisuus olisi sortumisen jälkeen lisääntynyt kaivausalueella.

8 kerroksesta pintakerrokseen näyttäisivät maakerrokset olevan kellari-kuopan täytön yhteydessä syntyneitä, on kuitenkin huomioitava että riveissä C ja F osa kaivausruuduista sijoittuu osittain kellarin seinämuurin ulkopuolelle (seinämuurin ulkop. kulttuurikerros oli n. metrin paksuinen).

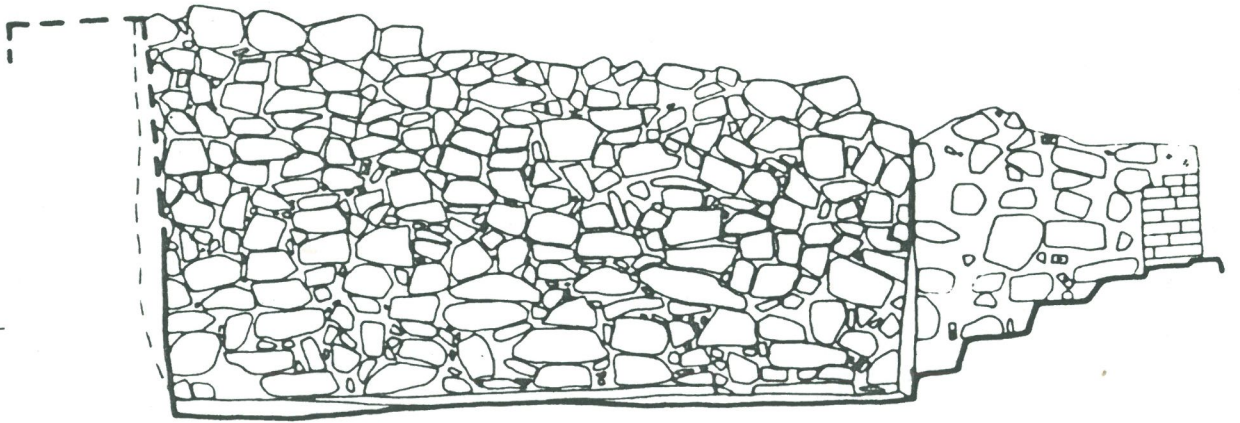

Kaivausalueen I kaivaustekniset ruudut esiin kaivetun kellarin kohdalla

LAPPEENRANNAN LINNOITUS		KAIVAUS 1985	
LÄNSIOSA, KELLARI		LASSE LAAKSONEN	
MITTAUSPIIRUSTUS		POHJA JA LEIKKAUS 1:50	
HEIKKI AHTIAINEN		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
1985		RITARIHUONE	
		00170 HKI 17	
		PUH 651611	

▽ +81.00

LAPPEENRANNAN LINNOITUS

LÄNSIOSA, KELLARI

MITTAUSPIIRUSTUS

HEIKKI AHTIAINEN

1985

KAIVAUS 1985

LASSE LAAKSONEN

POHJA JA LEIKKAUS 1:50

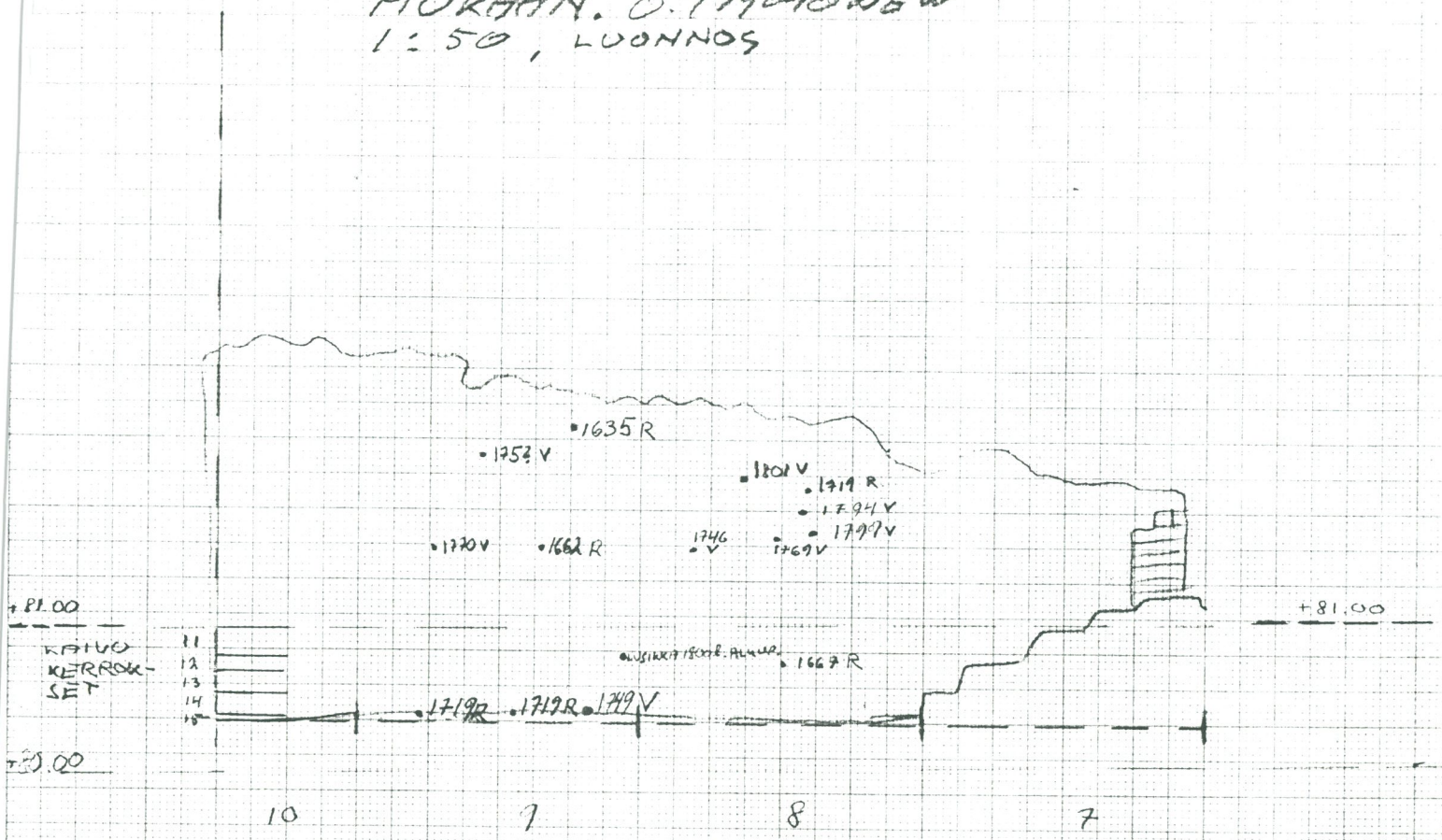
MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO

RITARIHUONE

00170 HKI 17

PUH 651611

KELLARIN MAAPERROSTEN
 AJOITUS RAHALÖYTYÖJEN
 MUKAAN. O. I MOTOJANEN
 1:50, LUONNOS

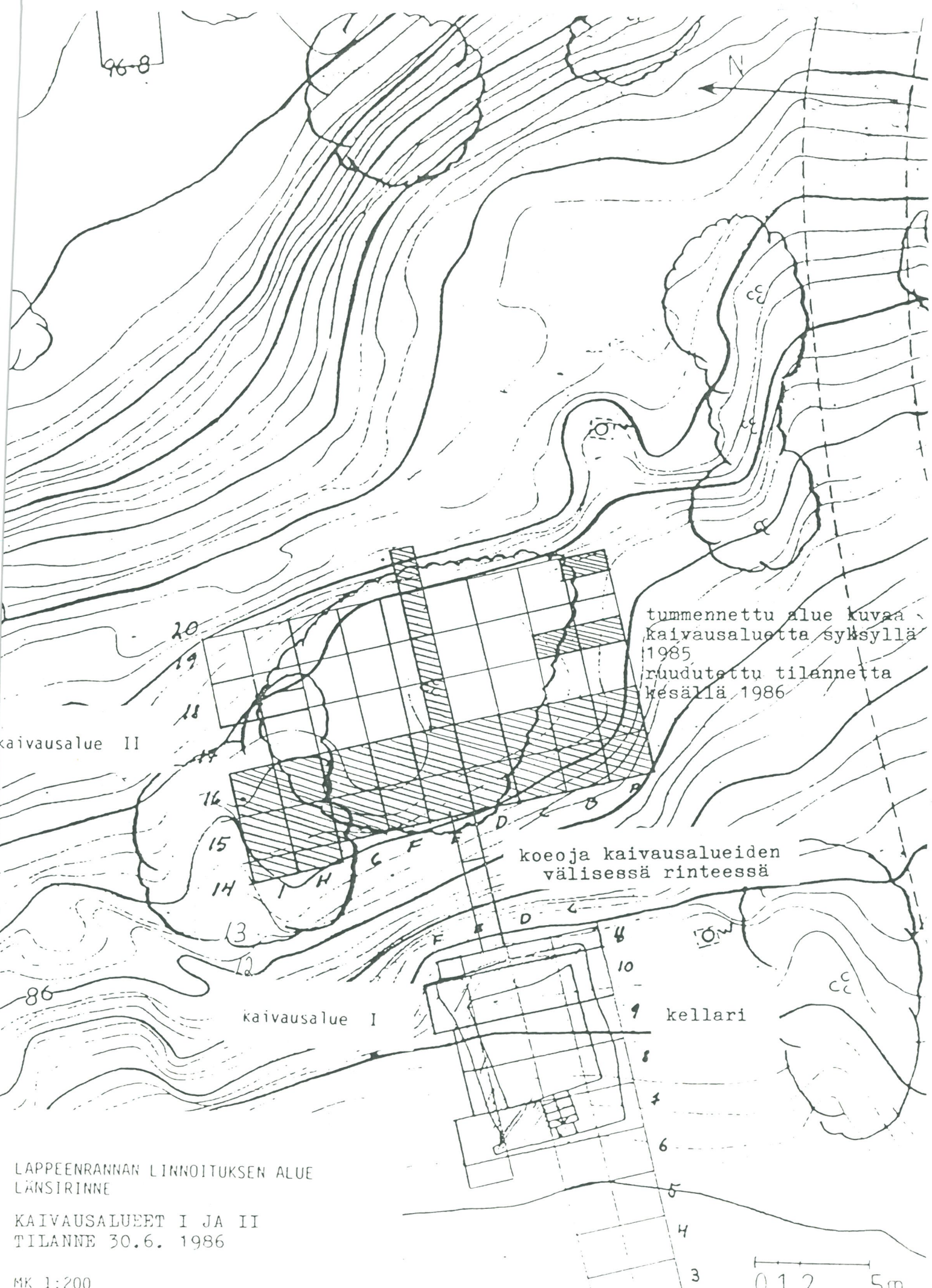
ESIM. RUUDOISSA E9, C9 JA D9 OLEVAT RAHAT

- KELLARIN POHJALLA, LATTIAKIVIEN
 VÄLISSÄ (15 KRS) 2 KOHIKKO O. 1719 (R)
 1 KOHIKKO O. 1749 (V)
- 14 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 13 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 12 KRS - HOPEAKUSIUKKA TEHTY
 O. 1819 - 1847 VÄLILLÄ
 - 11 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 10 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 9 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 8 KRS - 1 KOHIKKO O. 1662 (R)
 - 7 KRS - 1 KOHIKKO O. 1770 (V)
 - 6 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 5 KRS - EI AJOITAVIA LÖYTÖJÄ
 - 4 KRS - 1 KOHIKKO O. 1753 (V)
 - 3 KRS - 1 KOHIKKO O. 1635 (R)

KELLARISSA
 RUUDUT E8, E9,
 E10, D8, D9, D10,
 C8, C9, C10

(R) = RUOTSALAINEN RAHAT
 (V) = VENÄLÄINEN RAHAT

96-8

tummennettu alue kuvaa
kaivausaluetta syksyllä
1985
ruudutettu tilannetta
kesällä 1986

kaivausalue II

koeoja kaivausalueiden
välisessä rinteessä

kaivausalue I

kellari

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ALUE
LÄNSIRINNE

KAIVAUSALUEET I JA II
TILANNE 30.6. 1986

MK 1:200

KARTTA LIIITE 3

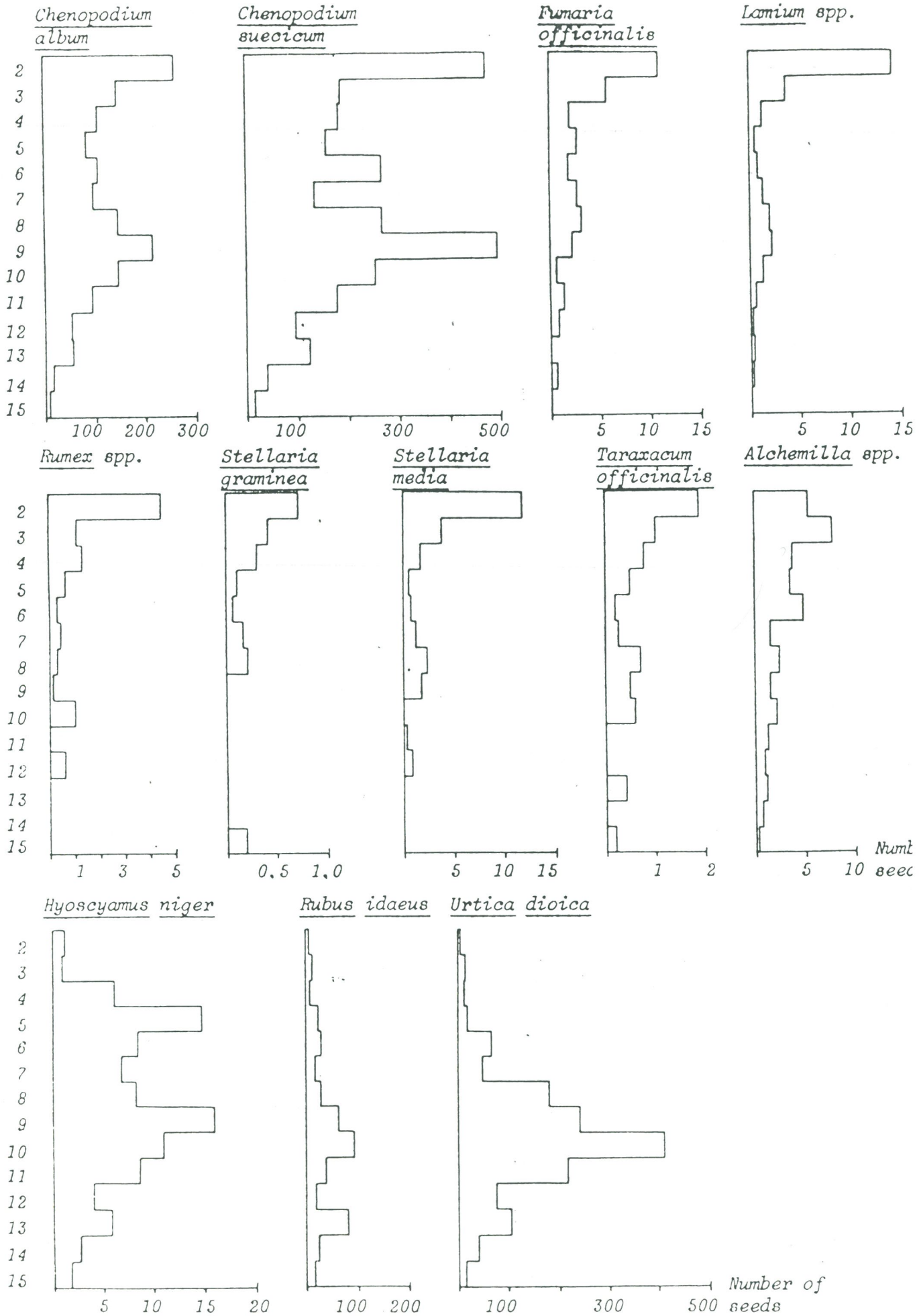

ILMAKUVALEHTI n. 1-26
Topografikunta

LAPPEENRANNAN LINNOITUS
Reprokuva Topografikunnan ilmakuvalehdestä. 1930-luvulta.

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN LÄNSIREUNA
Yksityiskohta Topografikunnan ilmakuvalehdestä. 1930-luvulta.

PHENOLIC, KAWANO 1977, ALICE I (LASSÉ LAANSONEN - AVOSI, O. JÄRVELÄ)

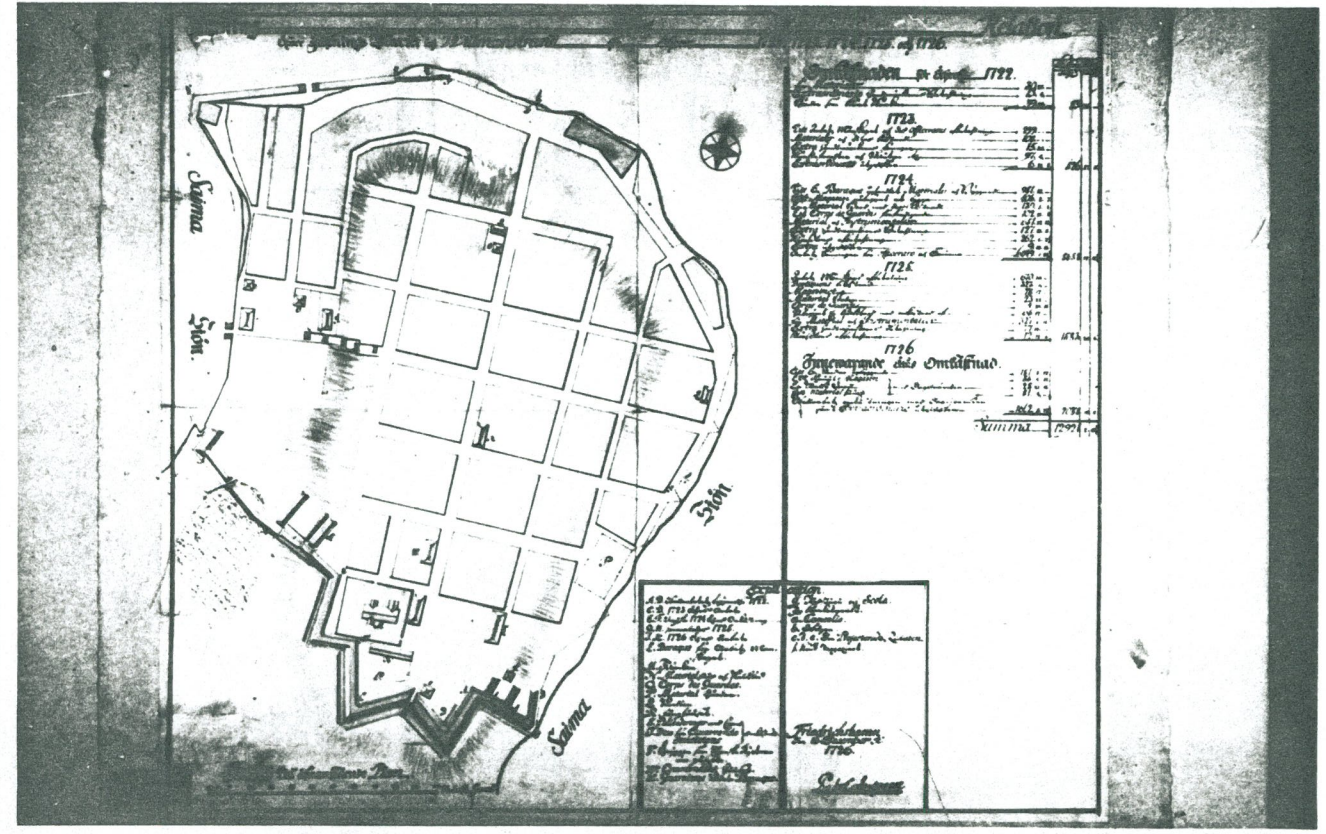
KAUPUNGINARKISTO

Lappeenranta

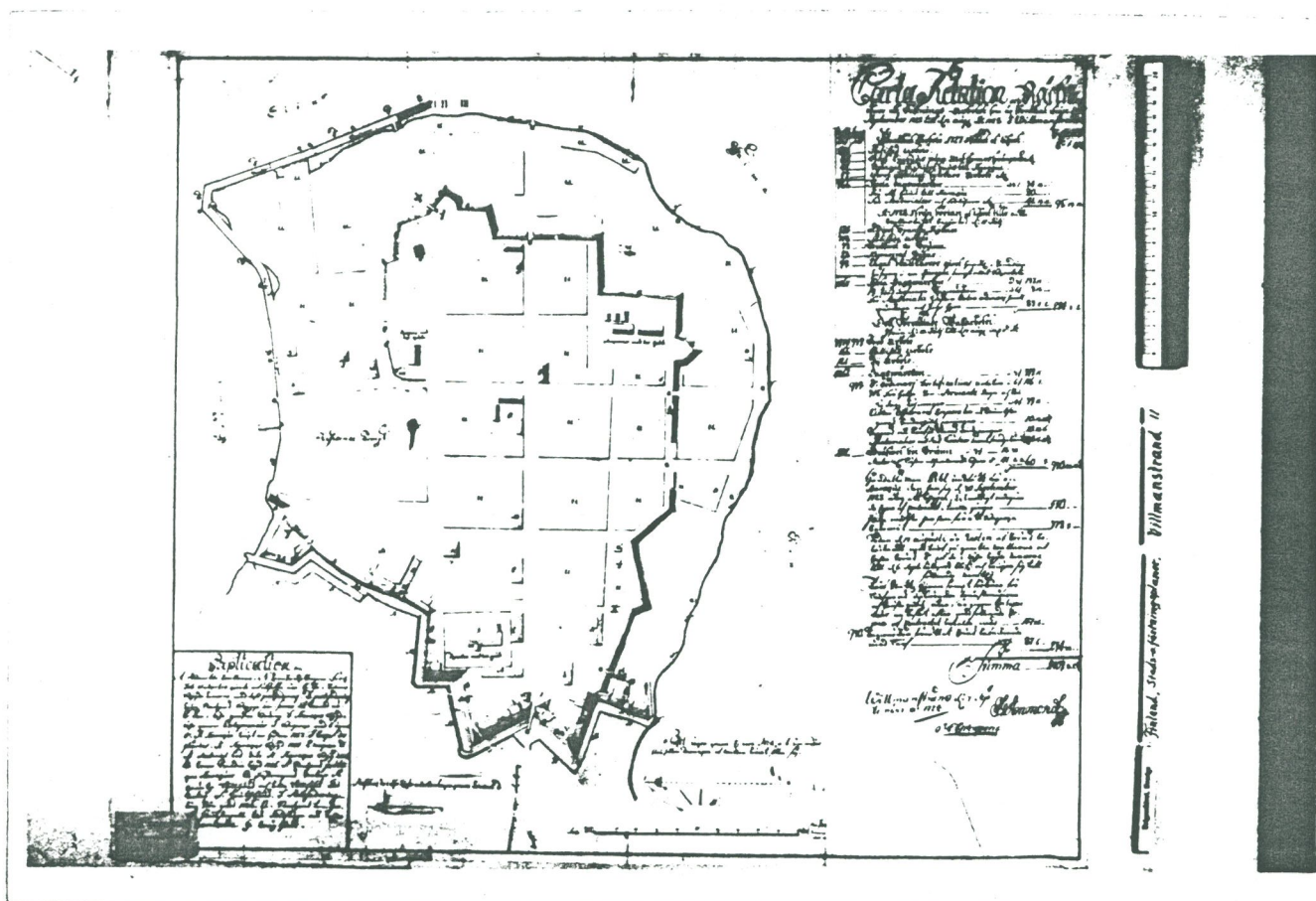
N:o 1606

1726

KARTASTOLITE

Toukokuu n. 361, 363

"Carta Relation och Räkning 1728

öfver alt Fästningsarbetet som
är förrättat ifrån d: 25 sept.
1727 till d: 17 aug. 1728 I
Willmanstrand."

/Plan över staden jämte be-
fästningar och två profiler
som visar utförda arbeten./
Teckenförklaring.

Dagsverken och kostnader,
Willmanstrand 7. sept. 1728

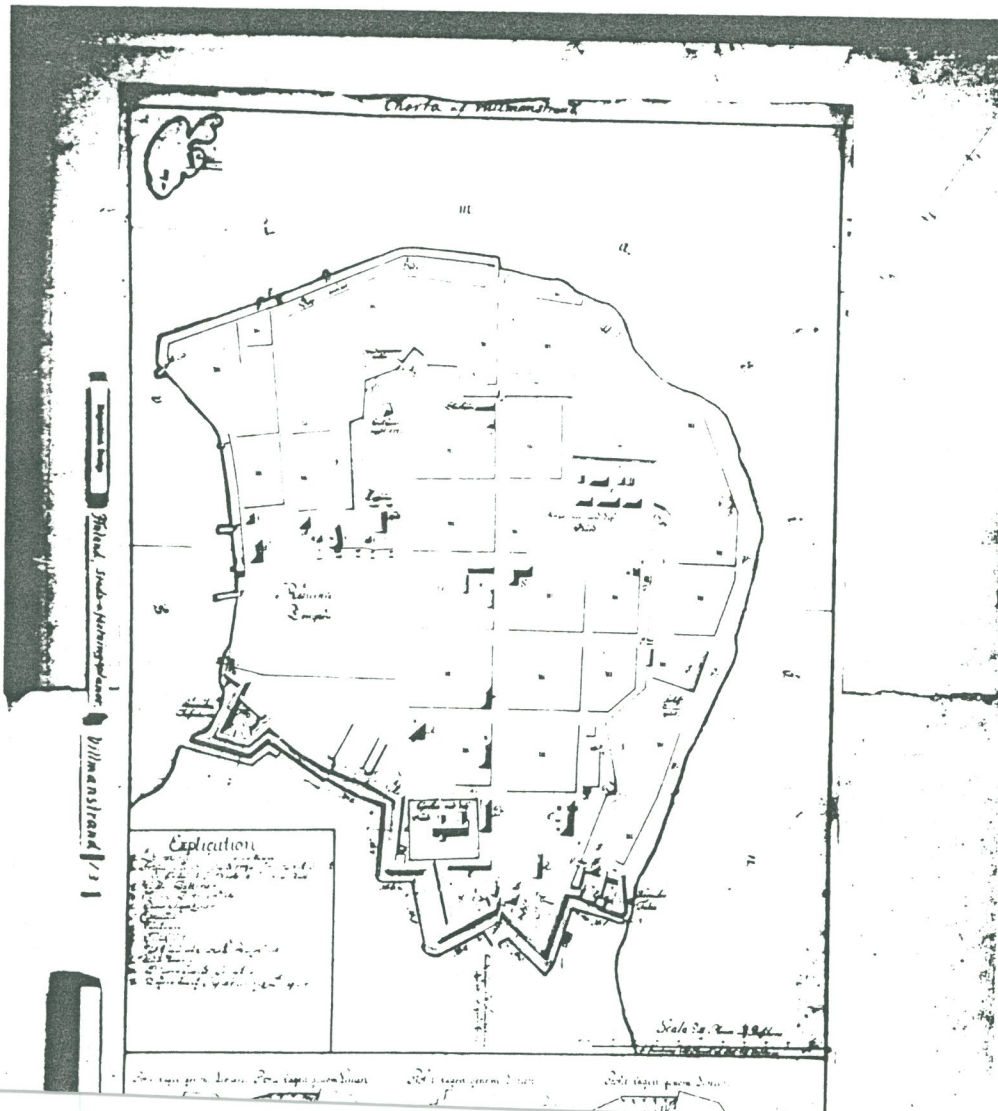
I. G. Ammondts,

I. C. Cedersparre.

Handritad. Färg. 59 x 66 cm

KAUPUNGINARKISTO

apteenranta

"Charta af Willmanstrand."

0.1

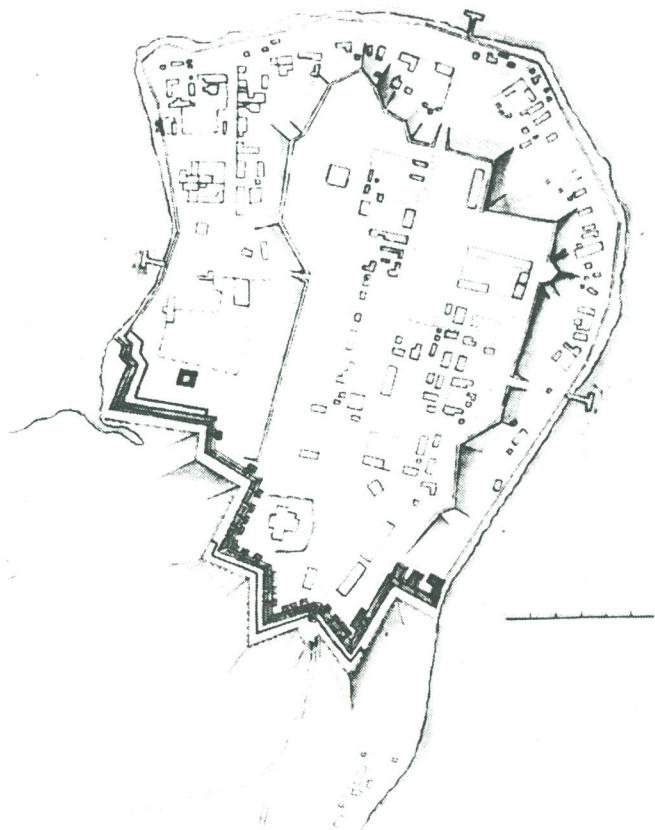
C.1730

/Plan av staden jämte befästningar med 10 profiler som visa befästningarnas beskaffenhet./

Teckenförklaring.

Handritad. Färg. 92 x 48 cm

M. 1730/40

Inventointikartta, joka osoittaa kaavoittajien eriyttäneen rakennuskannan kolmeen toisistaan jossain määrin erilliseen osaan, linnoitukseen, "Alakaupunkiin" sekä "Itäkaupunkiin".

UUB, Handritade kartor över Finland. Karta över Villmanstrand. Inv.-nr 56074. Davidsson 180.

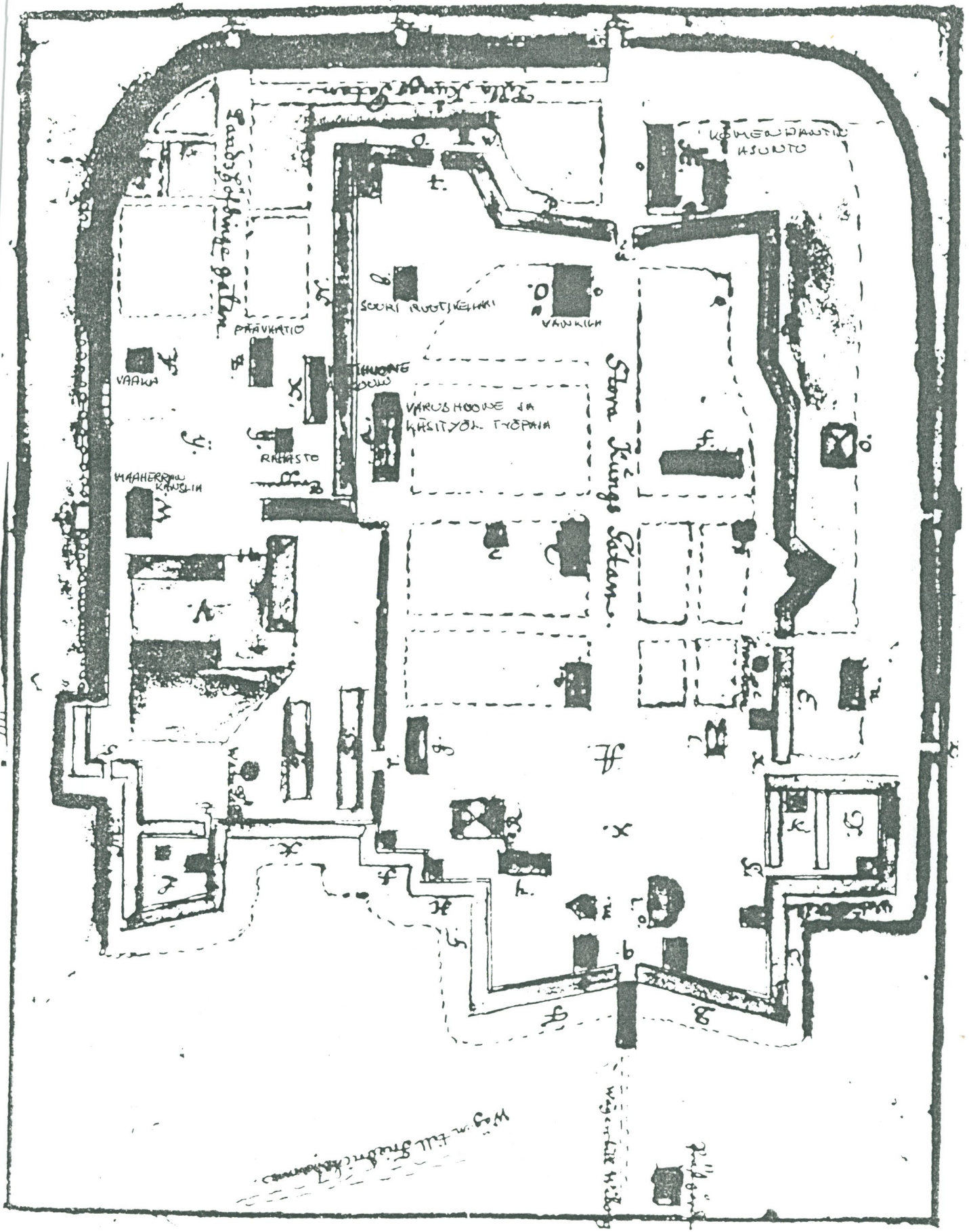
laissukujen perillisinä he omistivat alueella tontteja ja rakennuksia jo vanhastaan. "Hälytystorilla" ja sen ympärille sijoitetulla rakennuskannalla oli lähinnä sotilaallinen tehtävä Lappeen kirkkoa ja portin pieleen pystytettyä pikkutullin ja rajatullin rakennusta lukuunottamatta. Myös pääkaduksi suunnitellulla Suurella Kuninkaan-kadulla oli vahvasti sotilaallinen luonne sen varrelle sijoitettujen kasarmirakennusten ja pohjoispäähän rakennetun linnoituksen komendantin rakennuksen vuoksi.¹

Esiteollisissa kaupungeissa todetun sosiaalisen eriytymismekanismin mukaisesti pikkuporvarit ja pieneläjät hakautuivat sivummalle, mikä 1720- ja 1730-lukujen Lappeenrannassa merkitsi lähinnä "Itäkaupunkia" niemen pohjoisen ja itäisen rantaviivan tuntumassa sekä mahdollisesti mahdollisesti myös linnoitusalueen itälaitaa, jonka makasiinirakennusten liepeille itäisen pitkittäiskadun varrelle oli asema-kaavassakin varattu kaupungin tontteja.²

Mikään linnoitus- ja kaupunkialuetta kuvaavista tai selvittävästä kartoista tai suunnitelmista ei sisällä pappilan rakennusryhmää lukuunottamatta muuta rakennettua aluetta vallien eteläpuolella, siis kaupunkialueen ulkopuolella. Vuonna 1741

¹⁾ KrA Finland. SFP. Villmanstrand nr 1—25; UUB Handritade kartor över Finland. Karta över Villmanstrand. Inv. nr. 56074. Davidsson 180; VA y2:69—71 LKO 2.5.1724.

²⁾ UUB Handritade kartor över Finland. Karta över Villmanstrand. Inv. nr. 56074. Davidsson 180.

KAALAMAINEN PURROS LAPPERINRANNASTA
 SELITYKSIIN
 - N. 1730 - LUOKA
 KSA, VILKMANSTRAND, XII, N. 018.

A

5

Öfversigt af Befæstningerne i Finland
 og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.

1. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
2. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
3. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
4. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
5. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
6. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
7. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
8. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
9. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.
10. Befæstningerne i Finland og Sveriges Stærke. Den første af disse planer er af den svenske Ingeniør General Carl Fredrik von Mevius, den anden af den danske Ingeniør General Christian Frederik de Mevius. De to planer er af den samme hånd og er af den samme størrelse.

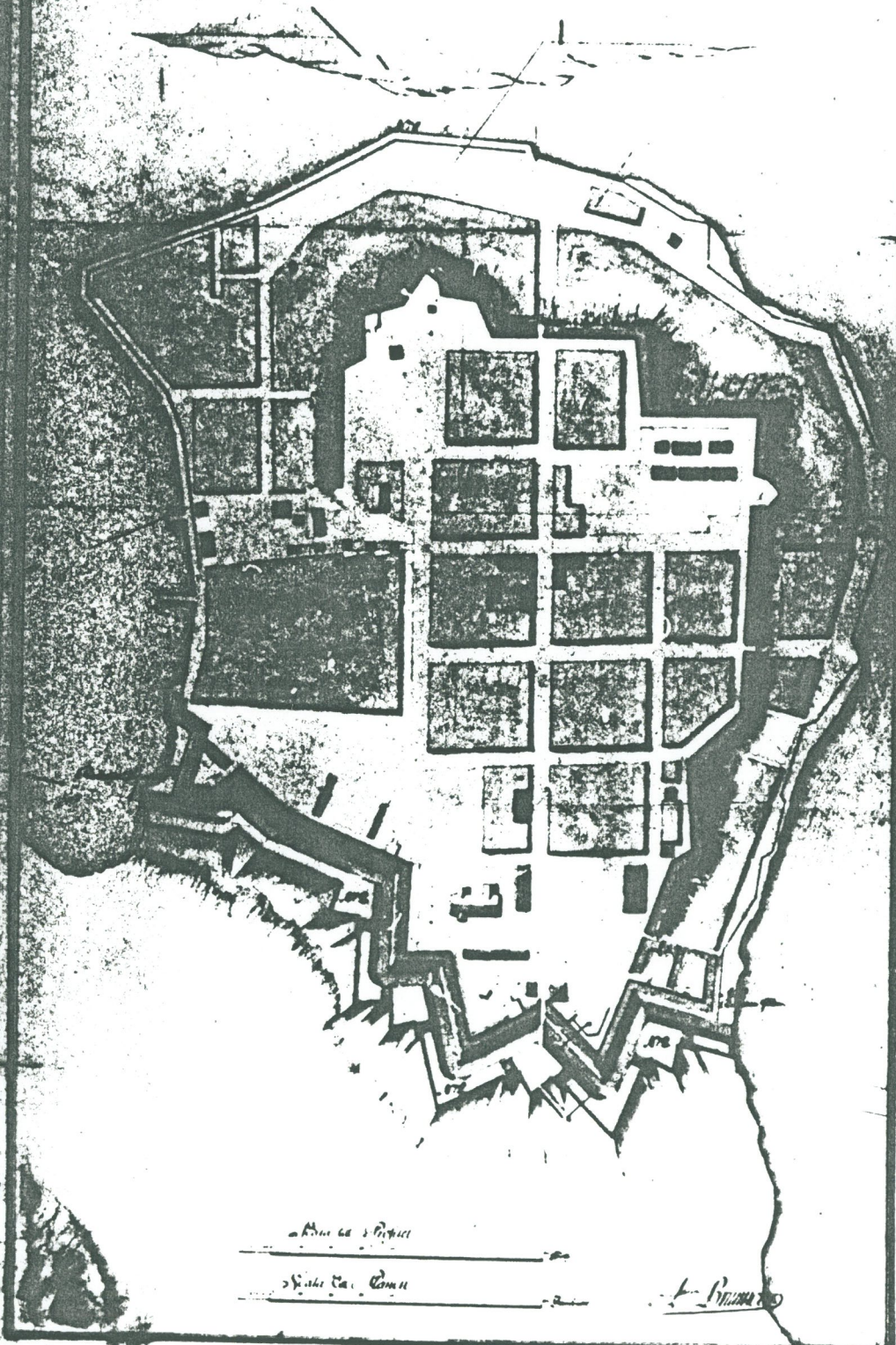
1811

3

6

Stadsplan N:o 111 öfver **Wilmansstrands**
Stiftnings Kyrket för Åhr 1740
Kylten . 1:1 **Stiftningens** i sin **Kyrkans** Tränholm till **Kyrkans** Trän
Kylten . 1:2 **Stiftningens** Tränholm från för **Kyrkans** Kyrket.

Stad. Tegen i sinna Linien a. b.

Stad. Tegen i sinna Linien a. b.

Stad. Tegen i sinna Linien a. b.

J. S. P. 1740

N:o

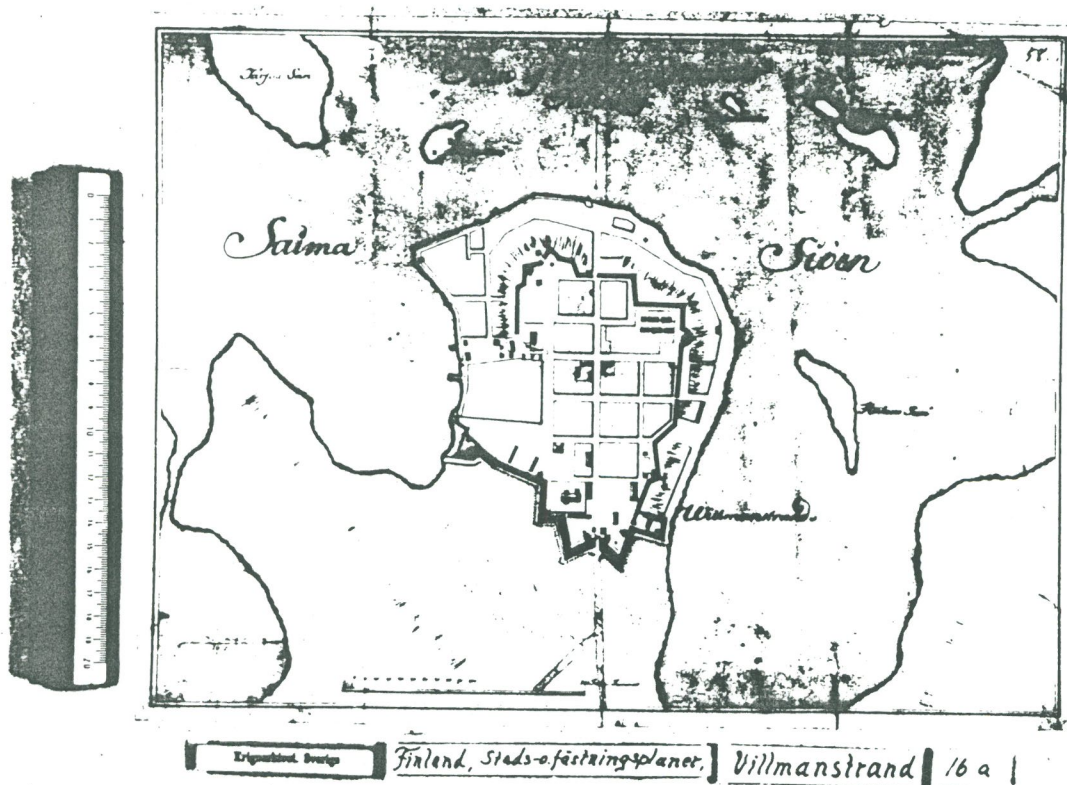
1678

Stadsplanen till kyrkan år 1740 till Wilmansstrands Stiftningens Kyrket

KAUPUNGINARKISTO

appeenranta

N:o 1619

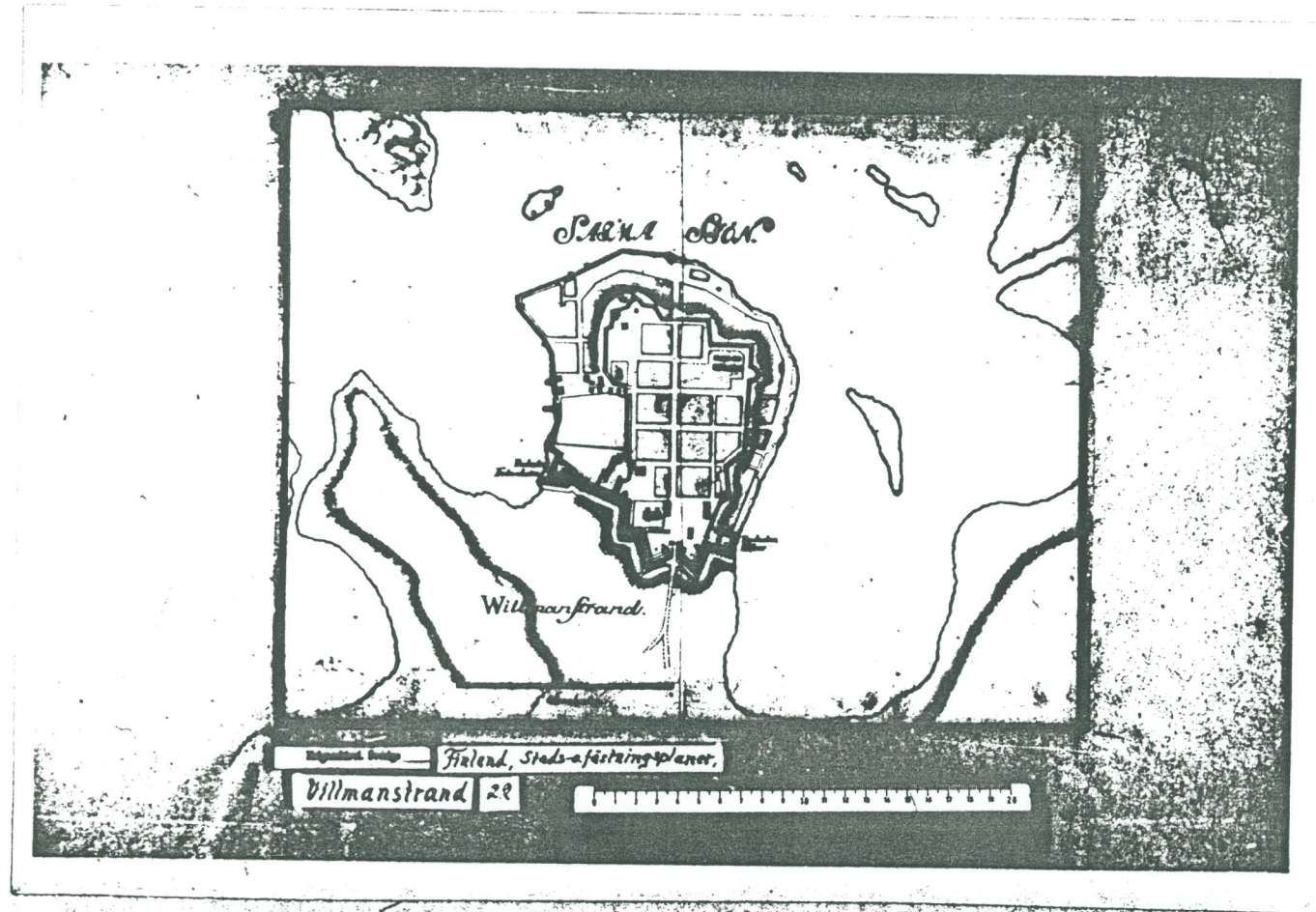

"Plan af Willmanstrands Fästning." 1740

/Plan av staden med befästningar./

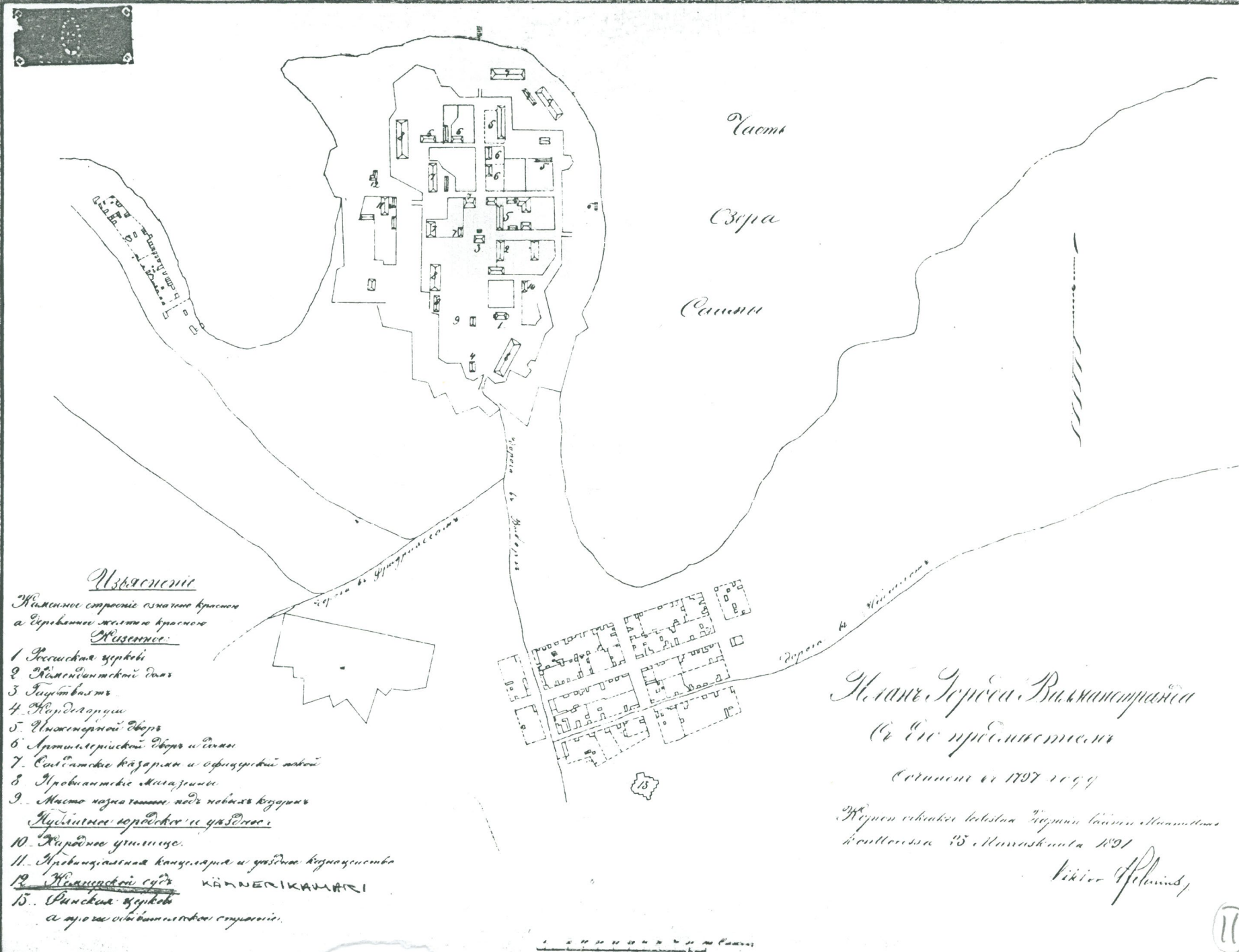
2 ex.

Handritad. Färg. 30 x 39 cm

"Willmanstrand." u.ä.
/Plan över staden med befäst-
ningar./
Handritad. Färg. 31 x 40 cm

n. 1759

Части
Сюда
Самыя

Изяснение

Жилыя строенія означены красною
а церковныя желтою краскою

Нумеровано:

1. Русская церковь
2. Кландинской двар
3. Тарханство
4. Курдларчи
5. Улангерной двар
6. Артиллерийской двар и двары
7. Селитрянскія казармы и офицерскія палаты
8. Провиантскія магазины
9. Место казеннаго склада, подъ новыми казармами
- Цивильныя городскія и дварныя:
10. Кирдичное училище
11. Провиантская канцелярия и дварныя конюшеницы
12. Кландинской судъ KÄNNERIKAMATI
13. Русская церковь
- а) место соборнаго строения

Планъ Горной Ванхансууняе
съ ея принадлежностями
Составленъ въ 1797 году

Копия выдана вѣдому Губернскому канцелярскому
делу въ 1835 году

Виктор Шеллингъ

ETELÄ-KARJALAN MUSEO
MUSEOVIRASTO

Lehdistömoniste 31.10.1985
Lasse Laaksonen

LAPPEENRANNAN LINNOITUKSEN ARKEO-
LOGISET TUTKIMUKSET SYKSYLLÄ 1985

1. Linnoituksen korjaustyöt

Lappeenrannan linnoituksessa on suoritettu suojeltujen kiinteiden muinaisjäännösten, linnoituslaitteiden kunnostamista vuodesta 1976 lähtien. Tarkoitukseen on myönnetty museoviraston kautta työllisyysvaroja kuluva vuosi mukaan lukien yhteensä 6.060.000 mk. Vuonna 1985 on käytössä ollut 960.000 mk, jolla on työllistetty 10 kuukauden aikana 8 henkilöä kuukausittain.

Korjaustyöt suorittaa Lappeenrannan kaupungin tekninen virasto museoviraston kanssa tehdyn laskutyöurakkasopimuksen nojalla. Museoviraston puolesta korjaustyötä johtaa arkkitehti Esko Vormala ja niitä ohjaa ja valvoo tutkija Matti Laamanen.

2. Arkeologinen tutkimus korjaustyön osana

Linnoitusta kunnostettaessa on koko työn ajan suoritettu tarvittavien arkistotutkimusten ohella kiinteiden muinaisjäännösten tutkimusta myös arkeologisin menetelmin. Linnoitusmäen länsilaidassa on kuitenkin ollut syytä aiempaa laaja-alaisempaan arkeologiseen tutkimukseen muinaisjäännösten laadun ja laajuuden määrittämiseksi sekä alueen käyttö- ja kunnostussuunnitelmien laatimiseksi. Tutkimustyöt on suoritettu osana linnoituksen korjaustyötä.

Kaivauksen kenttätyöt on ajoitettu suoritettaviksi 4.2. - 28.6. ja 1.9. - 8.11.1985, jonka lisäksi tulee löytöaineiston käsittelyyn ja luettelointiin sekä kertomuksen laatimiseen tarvittava aika. Työssä on ollut kolme kaivajaa ja kenttätutkijana hum.kand. Olli Immonen Eteläkarjalan museosta. Tutkimustyön suunnittelijana ja johtajana on toiminut tutkija Lasse Laaksonen museovirastosta.

3. Tutkimuksen tavoitteet ja ^tmeneelmät

Kaivaustutkimuksen tavoitteena on hyväksytyn ohjelman mukaan selvittää Lappeenrannan kaupungin Ruotsin-vallan aikaisesta hallinnollisesta keskuksista: kauppatorista ja sen viereisistä rakennuksista jäljellä olevat kulttuurijäämistöt sekä niiden avulla tarkentaa kirjallisten lähteiden perusteella luotua kuvaa kaupungin alkuvaiheista.

Kaivauksessa esille saadut muinaisjäännökset on dokumentoitu sanallisesti, valokuvin ja kartoittamalla. Sen lisäksi on otettu talteen esineellisen jäämistön fragmentit ja tieteellisesti edustavina näytteinä ravinnonkäytöstä muodostunut luuaineisto ja makrofossiilinen kasviaineisto sekä näytteitä puuaineksesta ja tiilistä.

Osa kaivauksesta on suoritettu talvikaivauksena.

4. Tutkittu alue

Kaivauksessa tutkittu alue sijaitsee Linnoituksen mäen länsirinteessä. Pääasiallisena tutkimuskohteena on ollut alarinteessä sijaitseva entisen torin etelälaita. Sen lisäksi on tutkittu koekaivauksena torin itälaidassa, keskirinteessä sijaitsevaa tasannetta.

Varsinaisen tutkimuskaivauksen pinta-ala oli 101 neliometriä. Kulttuurikerroksen paksuus on vaihdellut 100 cm - 230 cm (kellarin kohdalla) maanpinnasta laskien.

Koekauvausalueella on avattu tutkittavaa aluetta 44 neliometriä ja kaivaussyvyytenä on ollut taso, jossa kiinteä muinaisjäännös on tavoitettu. Kulttuurikerrosta on poistettu 10 - 150 cm.

Kaivausalueitten sijainti on esitetty oheisessa liitekartassa.

5. Alustavia tutkimustuloksia

Varsinaisella tutkimusalueella on tärkein löydetty muinaisjäännös paikalla sijainneen rakennuksen kivinen kellari. Se on rakennettu harmaakivestä muuraamalla maaseinämää vasten. Seinät on "slammattu" kalkkilaastilla. Kellarin lattia on ladottu harmaakivestä hiekan päälle. Kellarin länsiseinästä johtavat 4-askelmaiset, kiviset portaat rakennuksen käyttöaikaisen maanpinnan tasolle. Kellarin sisämitat ovat 5 x 4,5 m. Lattiassa on jäännöksiä puisista seinämistä (laareista?).

Esinelöytöinä on kaivauksessa saatu talteen mm. noin 25 metallirahaa, joista vanhimmat ovat 1630-luvulta ja uudemmat 1700- ja 1800-lukujen vaihteesta. Muista löydöistä mainittakoon kaksi ortodoksista "kasteristiä", metallisolkia, sormustimia, ongenkoukkuja, nauvoja ym. metalliesineitä sekä punasavi- ja posliiniastioioiden palasia ja liitupiippujen katkelmia.

Alustavan tulkinnan mukaan löydetty kellari saattaa olla peräisin rakennuksesta, jossa 1730-luvulle ajoittuvan kartan mukaan sijaitsi rahatoimikamari (Ränterij Cammaren).

Koekaivauksen alueella, mäen keskirinteessä edellisen alueen yläpuolella on havaittu rakennuskannan jäännöksiä, jotka ovat todennäköisesti peräisin kahdesta tai useammasta eri aikaisesta rakennuksesta. Arkistotietojen mukaan paikalla on sijainnut mm. raatihuone Ruotsin vallan aikana ja aina 1820-luvun lopulle saakka, jolloin toiminnot siirrettiin uuden kauppatorin (Kauppakatu) varrelle rakennettuun uudisrakennukseen. Myöhemmin, 1800-luvun lopulla sijaitsi entisen raatihuoneen paikalla pitkä varastorakennus.

6. Tutkimuksen jatkaminen

Arkeologisten tulosten perusteella on tutkimuksia syytä jatkaa koekaivausten suorittamispaikalla. Alustavan suunnitelman mukaan työ jatkuu touko-kesäkuussa 1986, jolloin saadaan selviteiksi vanhan raatihuoneen sijainti ja käyttö arkeologisin menetelmin.

Tutkimusten jatkamista koskeva päätösehdotus on esillä 5.11. pidettävässä Lappenrannan linnoituksen työmaakokouksessa.

LAPPEENRANTA, LINNOITUS

TUTKITTAVAN ALUEEN KÄYTTÖHISTORIA

1. MARKKINA-ALUE

Lappeenrannan kaupungin syntyyn nykyisen linnoituksen alueella oli tärkeänä tekijänä "Lapvedenrannan" markkinapaikan syntyminen tai siirtyminen nykyisen Linnoituksen-kaupunginosan läntiselle rinteelle Pallonlahden rannalle. Tämä on ajallisesti yleensä kytketty Lappeen pitäjänkeskuksen ja kirkon siirtymiseen katolisen ajan keskuksesta Kauskilasta Saimaan rannalle uskonpuhdistuksen jälkeen. Markkinat mainitaan asiakirjoissa v. 1542 Viipurin vapaamarkkinoiden joukossa. Tärkeänä askeleena Lappeenrannan kaupungin muodostumiselle ovat asiakirjoista saatujen tietojen perusteella viipurilaisille porvareille vuonna 1616 annetut luvat pystyttää rannalle myyntikojuja. (YLÖNEN 1976, s. 223; JALKANEN 1913, s. 3-5, TOIVANEN 1976, s. 42)

PEKKA TOIVASEN mukaan markkina-alue tämän seurauksena sai kiinteän rakennuskantansa, avonaisia myyntikojuja, erilaisia varastorakennuksia kuten terva-aittoja ja ruoka-aittoja sekä vihdoin jopa talviasuttavia rakennuksia, jotka hänen arvelunsa mukaan saattoivat (aluksi) olla muuratulla uunilla varustettuja yksihuoneisia tupia. Jo 1600-luvun puolivälissä viipurilaisilla kauppiaille oli myös suurempia, monihuoneisia rakennuksia, "kaakeliuunitupia". TOIVASEN mukaan tuvat, aitat ja myyntipuodit muodostivat rakennusten välisine kujineen jonkinmoisen kaavallisen kokonaisuuden, joka täytti kokonaan rannan ja jyrkän mäen välisen tasaisemman alueen. Rannassa olivat Pallonlahteen pistävät laiturit (TOIVANEN 1976, s. 42-43).

2. ENSIMMÄINEN KAUPUNKIVAIHE

Vuonna 1622 annetun pikkutulliasetuksen nojalla Lapveden markkina- paikka aidattiin maan puolelta korkealla tulliaidalla, joka varustettiin tulliportilla ja tullikirjurin kojulla (TOIVANEN 1976, s. 43).

Lappeenrannan tultua perustetuksi (n. 1649) syntyi ristiriita niemen harjanneosaan rakennetun kaupungin ja viipurilaisten puotikylän välille, asiaa käsiteltiin mm. useissa valtiopäivävalituksissa jo vuodesta 1652 lähtien. Ranta-alue kuului kuitenkin kaavoitettuun kaupunkialueeseen ja vaikka kaava ei maasto-olosuhteiden takia toteutunutkaan suunnitellussa muodossa rannan osalta, vahvistettiin viipurilaiskauppiaiden keskinäiset rantatonttien ja niiden rakennusten vaihdot Lappeenrannan tonttikirjassa (TOIVANEN 1976, s. 81, 82, 87, 90). Vielä vuonna 1702, jolloin Lappeenrannan ensimmäinen kaupunkikausi jo oli päättynyt (v. 1683), oli 64 viipurilaisella tontteja ja puoteja Lappeenrannassa (TOIVANEN 1976, s. 101).

Ranta-alueella sijainneen torin varrelle syntyi TOIVASEN käsityksen mukaan jo ensimmäisessä kaupunkivaiheessa myös hallinnollinen keskus: kuninkaan huone eli käräjä- ja kokoustila tarvittavine virkamiesten majoitustiloineen sekä raatihuone (TOIVANEN 1976, s. 93, 95).

3. LINNOITUKSEN ENSI VAIHE

Isonvihan päätyttyä Lappeenrantaa ryhdyttiin linnoittamaan J.J. Faberin ja J.C. Cedersparren todennäköisesti v. 1722 tekemässä suunnitelmassa suunniteltujen puolustusrakennelmien ohella rakennettiin markkinarannan kauppatorit kujineen ja torin ympäristö hallintorakennuksineen. Linnoittaminen toteutettiin, tosin hieman yksinkertaistetussa muodossa, 1720-luvulla ja sitä täydennettiin 1730-luvun lopulla. Läntisellä osalla rakennettiin markkinarantaan johtavat portaat vallirinteeseen ja rannassa korvattiin aiemmat kymmenet pistolaiturit yhtenäisellä rannan linjoja mukailleella sillalla (TOIVANEN 1976, s. 356, 358, 359, 378, 386).

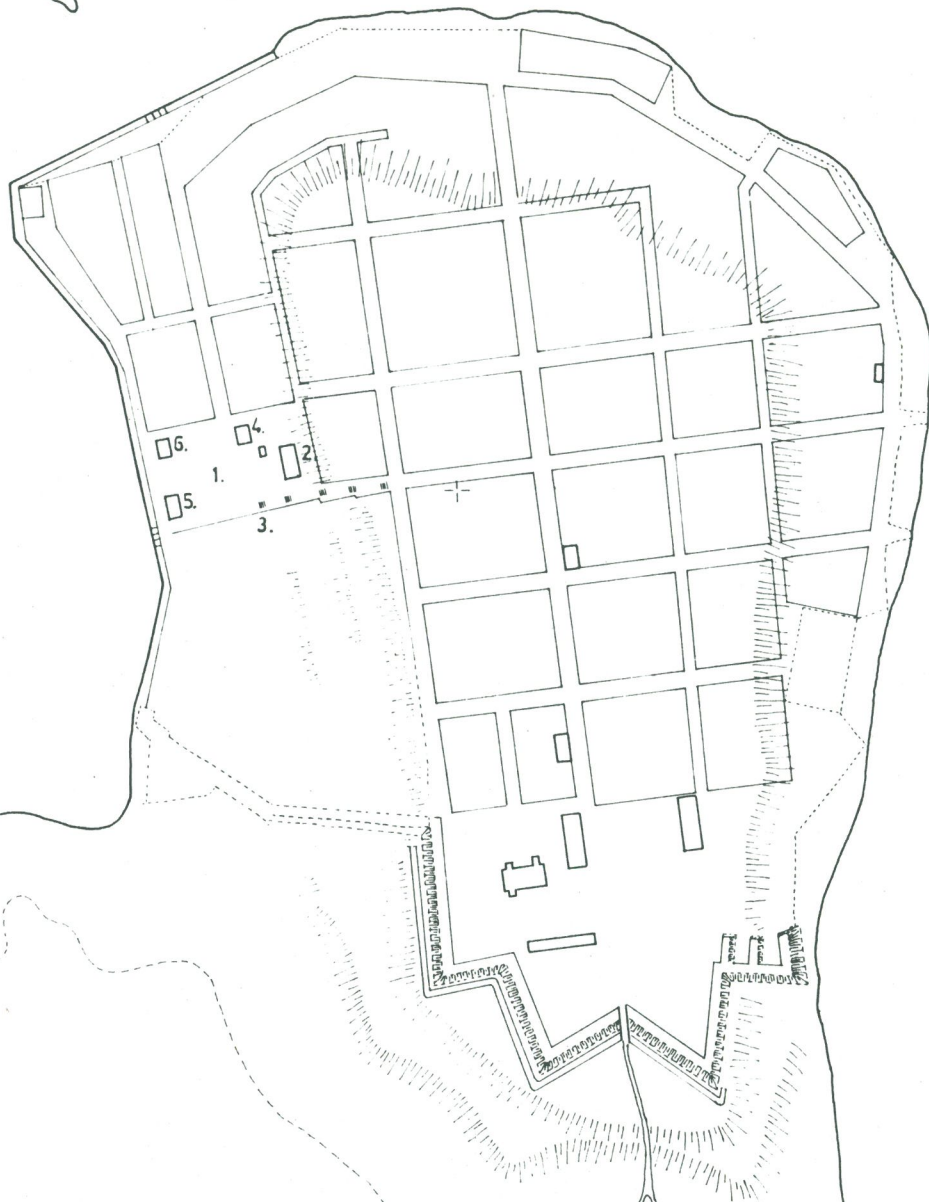
Linnoituksen ylärinteen varustuksen ja rannan välisellä alueella noudattaa linnoituskauden kaava HEIMALAN mukaan edelliseltä kaudelta periytynyttä muotoa, ja sen puolestaan ilmeisesti aiempaa markkinakylää (HEIMAL 1960, s. 1-22; TOIVANEN 1976 s. 383). Myös raatihuone on varhemmalla paikallaan rantatorin kupeessa ja "kuninkaan huoneen" sijaan nousee 1725 valmistunut maaherran residenssi saman torin eteläreunalle ja sen viereen torin puolelle lääninhallinnon konttori- ja kansliarakennus sekä torin pohjoislaidalle vaakarakenus ja päävartio, joka paloi v. 1729 ja korvat-

tiin raastuvan viereen rakennetulla vartiotuvalla ja Maaherran-
kadun itälaitaan torin varteen rakennetulla isommalla rakennuksella
(TOIVANEN 1876, s. 383, 388-390).

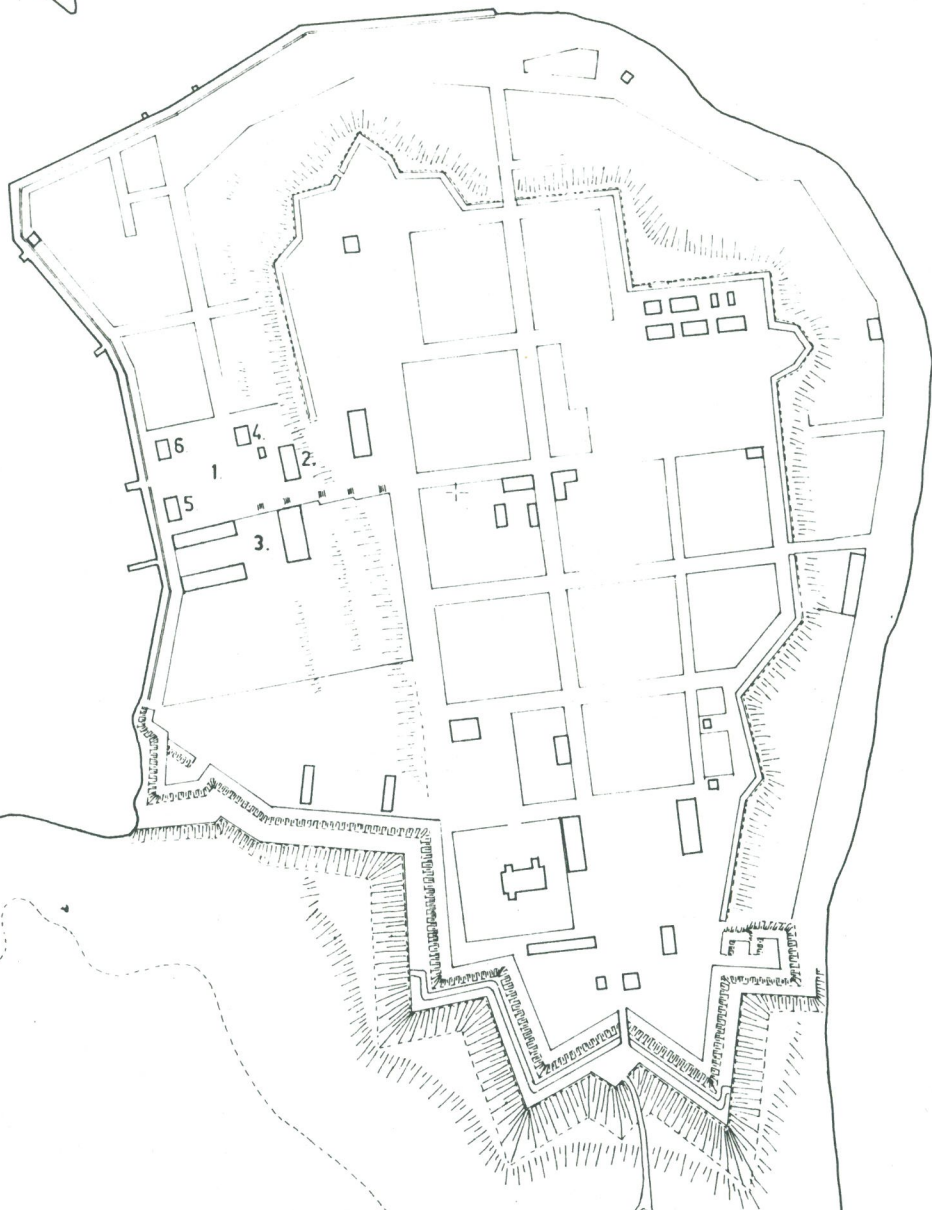
4. LINNOITUKSEN MYÖHEMMÄT VAIHEET

Pikkuvihan jälkeen aloitettiin Linnoituksen kunnan ja laitteistojen parantaminen, joka toteutettiin pääosin 1770-luvun ja vuosisadan vaihteen välisenä aikana. Linnoituksen länsirinteen osalta se merkitsi uuden, rantaan sijoitetun bastioni- ja kurtiinrintaman rakentamista v. 1775 vahvistetun asemakaavan (ns. Tseljuskinin kaava) mukaan. Samalla se päätti myös kaupunginniemen länsirannan torin käyttämisen kauppapaikkana ja siellä aiemmin olleet toiminnot siirtyivät hallinnonkin osalta muualle. Ranta-alue jää toisarvoiseen käyttöön esim. varastoalueena lukuunottamatta entistä maaherran residenssiä, joka tuli vankilalaitoksen virkailijoitten asuinkäyttöön ja jonka yhteyteen rakennettiin puisto 1800-luvun aikana. (KNAPAS 1976, s. 27; TOIVANEN 19 , s.

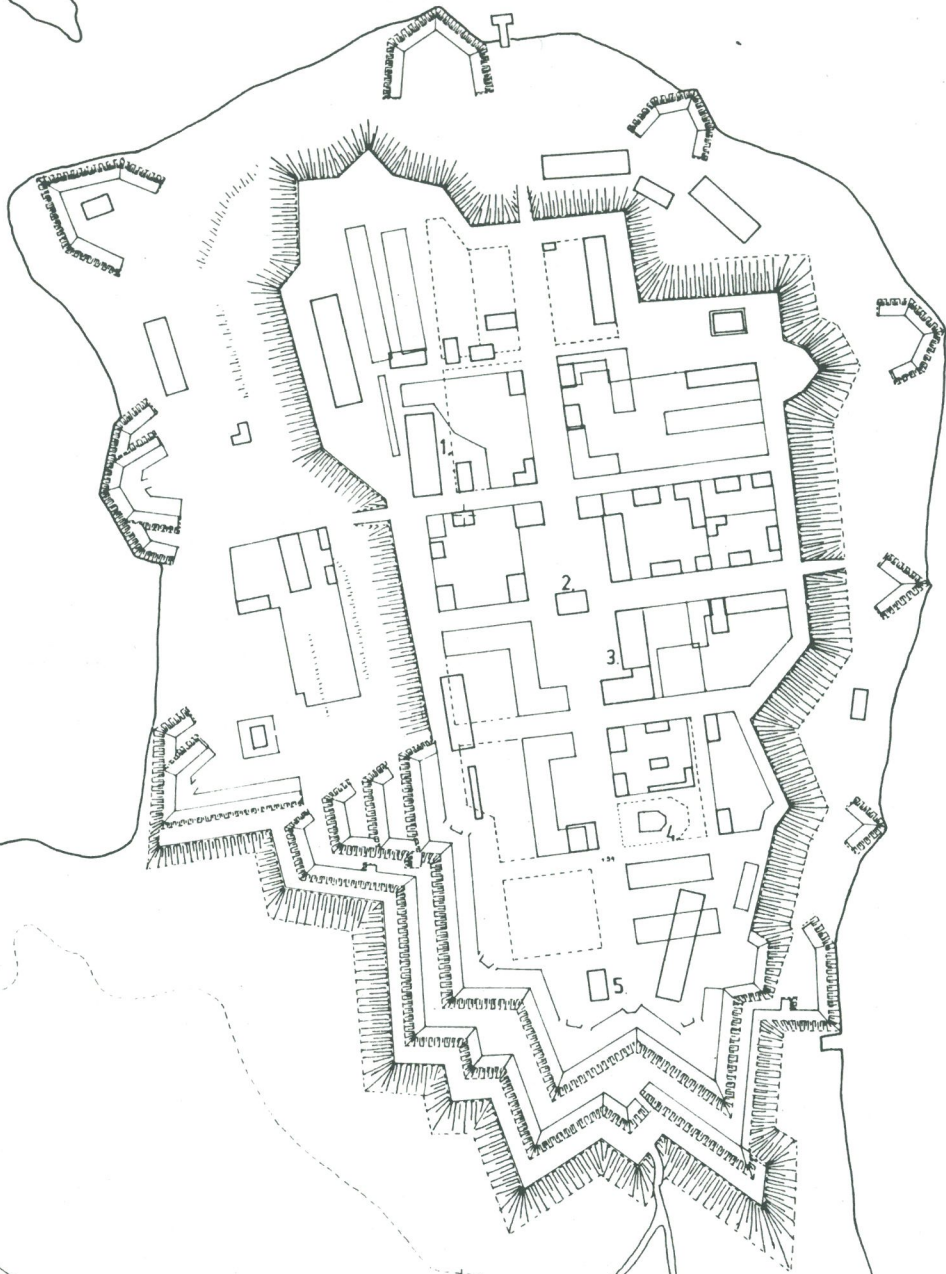
- 1 TORI
- 2 KOULU, RAATIHUONE
- 3 MAAHERRAN ASUNTO
- 4 RAHASTO
- 5 LAANINHALLITUKSEN HUONEISTO
- 6 VAAKAHUONE

1. TORI
2. KOULU, RAATIHUONE
3. MAAHERRAN ASUNTO
4. RAHASTO
5. LAANINHALLITUKSEN HUONEISTO
6. VAAKAHUONE

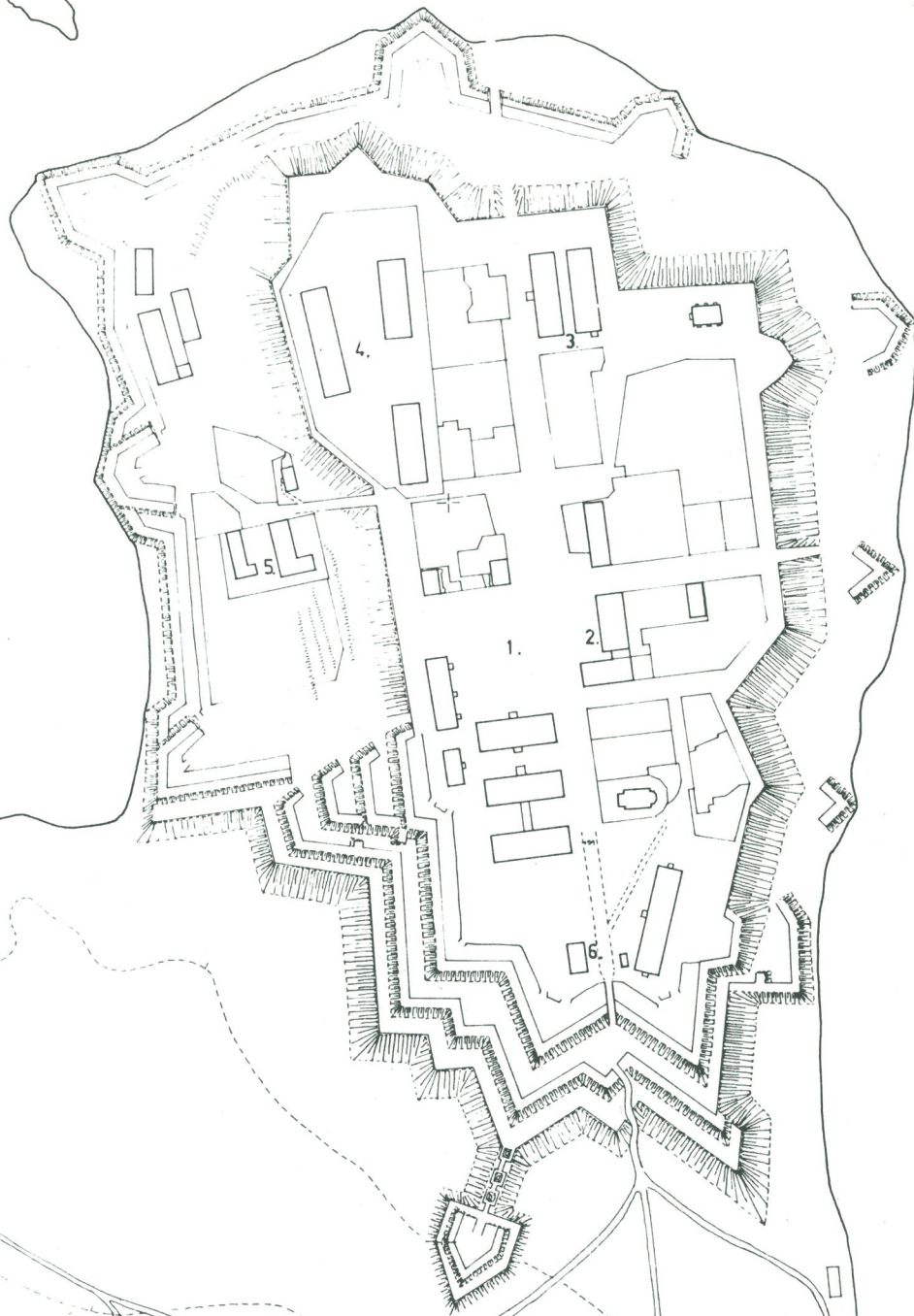

- 1. TORI
- 2. RAATIHUONE
- 3. MAAHERRAN ASUNTO
- 4. NEITSYT MARIAN KIRKKO

- 1 KAŠARMIRAKENNUS
- 2 PAAVAHTI
- 3 KOMENDANTIN TALO
- 4 ORTODOKSINEN KIRKKO
- 5 VARTIORAKENNUS

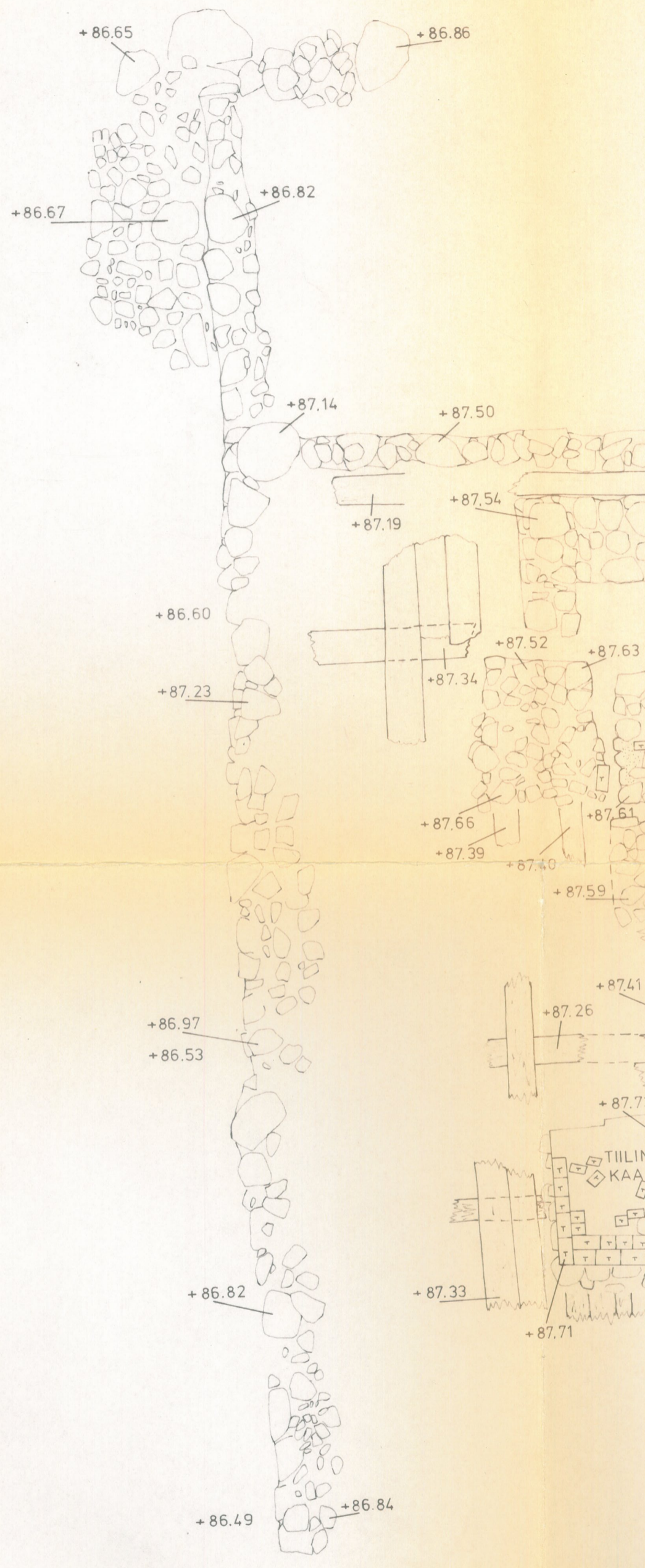
- ▭ TOTEUTETUT RAKENNUKSET
▭ SUUNNITELLUT

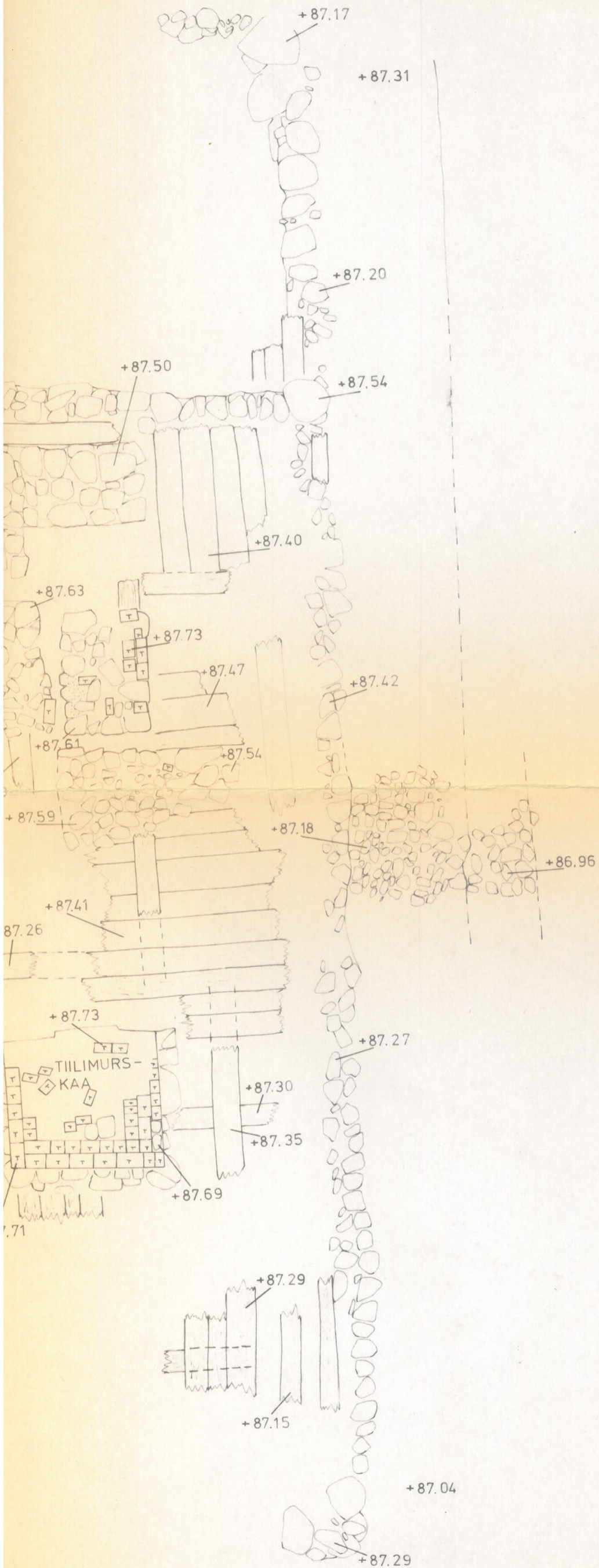
- 1 HARJOITUSKENTTÄ
- 2 KOMENDANTIN ASUNTO
- 3 TYKKIVAJAT
- 4 KEHRUUHUONE
- 5 VANKILANJOHT ASUNTO
- 6 VARTIORAKENNUS

- 1. KASARMIT 1870 - LUVULLA
- 2. SAIRAALA
- 3. VANKILA 1885
- 4. RATA JA RAPASAAREN ASEMA 1885

TUKIMUURI

LAPPEENRANNAN LINNOITUS		POHJAT 1:50	
LÄNSIOSA RAK.PERUSTUKSIA		MUSEOVIRASTO RAKENNUSHISTORIAN OSASTO	
MITTAUSPIIRUSTUS		RITARIHUONE	
EERO JAMA		00170 HKI 17	
HEIKKI AHTIAINEN 1986		PUH 651611	

14

15

16

17

18

19

20

I

H

G

F

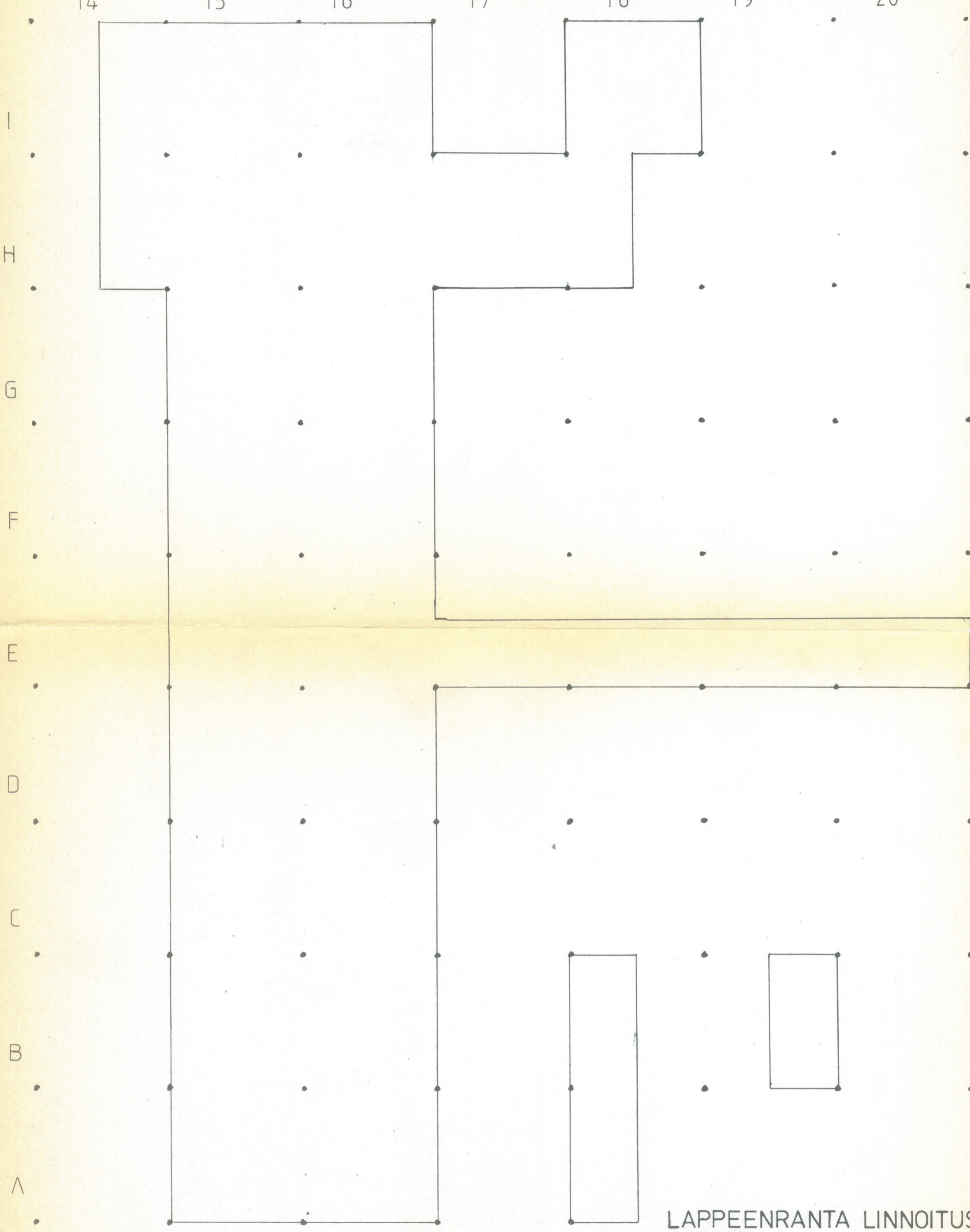
E

D

C

B

A

LAPPEENRANTA LINNOITUS

KAIVAUSSALUE II
 SYKSYLLÄ v. 1985 KAIVETUT RUUDUT
 MK 1:50
 OLLI IMMONEN